

Úvodník

Karel Čermák: Právní přítel	3
-----------------------------	---

Články

Ševčík Vlastimil: Některé ústavní aspekty řízení před obecnými soudy	6
Procházka Antonín: Dovolání jako poslední prostředek k ochraně práva	32
Pohl Tomáš: Několik úvah nad zákonem č. 12/1998 Sb., aneb opět jedna novela	35
Ježek Vladimír: K některým otázkám obnovy trestního řízení	44
Voříšek Vladimír: Náhradní doby pojištění od 1. 7. 1998	48
Mandák Václav: Výše nákladů za pořízení kopie nebo průpisu protokolu pro obhájce v trestním řízení	53
Blahut Vladimír, Pulz Jiří: Zástavy leasovaného majetku – stanovisko k čtenářské reakci	55

Přečetli jsme za Vás

57

Z judikatury

• Průtahy v soudním řízení jako důvod k vyhovění ústavní stížnosti	64
• Navrácení lhůty podle § 61 odst. 1 tr. řádu; pochybení advokátní kanceláře	67
• K důkazní povinnosti a důkaznímu břemenu při námitce započtení	68
• K otázce nákladů řízení v případě zpětvzetí zálohy	70
• K otázce podmínek pro nařízení předběžného opatření	71
• Odměna za další poradu advokáta dle § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu	73

Z České advokátní komory

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 14. 4. 1998	75
2) Z rozboru kárné činnosti ČAK v roce 1997	76
3) Druhé zasedání výboru pro advokátní právo a stavovskou legislativu ČAK	78
4) Dary knihovně ČAK	80

Z kárné praxe

1) Z kárné praxe ČAK	81
2) Z disciplinární praxe bývalé Advokátní komory v Čechách	83

Obsah

Personalia

- In memoriam JUDr. Adolfa Dolenského 84
Jubilejní medaile Karlovy univerzity Janu Štěpánovi 85

Portrét

- Emanuel Chalupný – právník a sociolog a jeho rady klientům
(Vladimír Brejcha) 86

Ze zahraničí

- Mucha Jiří: Nový německý řád výkonu advokátního povolání 89
Balík Stanislav: Oslavy 100. výročí tuniské advokacie 93

Recenze, anotace

- Eliáš K.: Obchodní zákoník; praktické poznámkové vydání
(rec. Václav Mandák) 99
Králik J., Grůň L.: Malý slovník finančního práva (pro právníky)
– (rec. Petr Mrkývka) 100
Pelc V., Pelech P.: Daně z příjmu 1998 (rec. Květa Slavíková) 101
Kratochvílová H.: Likvidace, likvidační projekt a jeho součásti
(rec. Květa Slavíková) 102
Pulpán K. a kol.: Slovník bankovníctví, pojišťovnictví
a kapitálových trhů (rec. Václav Mandák) 104
Molnár B., Wohlfahrth H.-D., Pitterle R.: Sebeobrana podnikatele,
aneb vymáhání pohledávek v SRN (rec. Václav Mandák) 105

Z odborných časopisů 106

Tisk o advokacii 111

Nakonec (americké advokátní anekdoty) 114

Inzerce 116

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblastí práva a hlavních souvisejících oborů.

Dnes na stranách 106 – 110.

Právní přítel

Uplynulo již bezmála pět let od doby, kdy na tomto místě Bulletinu dělám málokdy něco jiného, než moralizuji, a to pochopitelně tu méně a tu více zdrařile a v každém případě bez jakéhokoli viditelného výsledku ve smyslu nápravy našich podle mne různě pokažených národních a advokátních mravů. Zatímco však ještě před těmi pěti lety byl takový mravokárce jako já rara avis, neboli vzácný pták, jemuž hrozilo úplné vyhubení od postmoderních ultraliberálů, relativistů, monetaristů, pozitivistů, utilitaristů, hédonistů, satanistů, tolerantistů, žurnalistů, politistů i policistů, globalistů a jiných bídáků, dnes se mi zdá, že živočišný druh, k němuž se hlásím, má, na rozdíl od sobě nejpříbuznějšího ptáčího druhu (nebo rodu?) zvaného *didus ineptus* neboli blboun nejapný, jistou naději na přežití, ba na přiměřené rozmnožování. Najdou se ovšem pořád ještě tací, kteří v moralistech vidí prapříčinu vši lumpárny (jestli podle nich něco takového vůbec může existovat, když nazvat to tak, znamená učinit mravní úsudek), neboť kdyby se nekritizovaly zlořády, nikoho by ani nenapadlo, že nějaké zlořády jsou, natož aby ho napadlo je napravovat nebo odstraňovat, což je prý od husitských válek až po cikánskou otázkou v Čechách spojeno se zbytečným únikem zisku a rozruchem v cizině. Mně by se tato metoda i líbila a vykašlal bych se na svatokupectví nebo na tunelování bank či na nějakého občas propíchnutého Roma, který si o to stejně sám koledoval, natož na nějakého zhýralého kolegu, kdyby metoda byla použita generálně a ne pouze selektivně a kdyby se i po takovém všeobecném použití v praxi ověřily její blahodárné účinky. Nikdo nepopře, že nejjednodušší a nejlevnější metodou k odstranění kriminality je zrušení trestního zákoníku, výplodu to chorých mozků podezřelých mravokárců, jejichž mocná lobby přinutila ještě za socialismu bezmocné parlamentní loutky k jeho odhlasování, čímž způsobila zbytečnou kriminalizaci kdekoho, kdo by přece nebyl trestního zákona byl počestným a bezúhonným občanem; a to vše zcela zřetelně proto, aby nespočetné šiky kriminalizátorů, jako jsou policajti, státní zástupci, soudci a advokáti, se měly dobře na úkor státního rozpočtu, případně i klienta. Kdyby byl zrušen trestní zákoník, nejenže by kriminalita poklesla na nulu, ale ze slovníku by zmizelo i to pitomé slovo kriminalizovat, které mi pije krev, protože mu nerozumím (neříkejte, že vy jo, dokud mě nepoučíte, co to je kriminalizovat trestní kauzu, jak jsem četl tuhle v jistých intelektuálních novinách). Co je ale hlavní, navěky by bylo zažehnáno

nebezpečí husitských válek a byl by to také významný příspěvek České republiky ke globalizaci světového obchodu, když by u nás nebyl paragraf o úplatkářství, nehledě už na obrovské úspory státního rozpočtu, což by zejména ocenila OECD.

Inu, myslíme si už o Husovi, úplatcích za zkrácení budoucího utrpení v očistci či o formálním zrušení trestního zákoníka klidně každý co chceme, jisté je, že mravokárců v poslední době přibylo a jejich kritiků ubylo; kdoví, jestli ne kvůli částečnému faktickému zrušení trestního zákona, o jiných ani nemluvě, a kvůli tomu, že se tato opatření nesetkala ani v OECD, ani u jiných globalizátorů s tím nadšením, jaké jsme očekávali, že ani nikomu z nás to nepřineslo slibovanou úlevu, ba spíš snad naopak, přitížilo se nám.

Porucha ve vztazích mezi lidmi, míním to v nejširším smyslu, zůstává poruchou bez ohledu na to, zda stav někdo za poruchu prohlásil či zda stanovil nějaká formální pravidla, jak stavy označené za poruchu odstraňovat nebo napravit. Nejsou-li žádná taková formální pravidla, vytvářejí se sama. Někdy jsou k pousmání, jindy vás může jímat hrůza. Porucha – přijdete domů k ránu; odstranění poruchy – žena se odstěhovala k mamince; náprava – musíte ji jít odprosit. Biedermeyer, no jo. Neplatíte dluhy – přehrada. Česká postmoderna, ne? Vražda bez té pitomé kriminalizace – krevní msta, že ano? My a oni v jakémkoliv nepřátelském smyslu – ozbrojené srážky, občanská válka, co jiného?

Úlohou právníka je předcházet vzniku poruch a odstraňovat či napravit poruchy v těch vztazích, které lze považovat za právní, a činit to právními prostředky.

Úkol advokáta je asi širší. Poruchy, s nimiž se mu jeho klient svěřuje, někdy vůbec právní nejsou. Jindy je změť porušených vztahů právních a mimoprávních tak neprostupná, že ji bez újmy klienta, třeba psychické, oddělit vůbec nelze. Ty mimoprávní poruchy, vyloučíme-li snad zdravotní, jsou patrně většinou rovněž poruchy v normativních vztazích. Jsou to poruchy mravní.

Právní prostředky jsou účinné jen pro konečné řešení právních poruch. I zde však v procesu hledání způsobu, jak poruchu odstranit či napravit, jsou často účinnější prostředky jiné. Apelujeme v té změti poruch – a nemysleme si, že to neplatí pro obchodní vztahy – dost často na takové mravní hodnoty jako je čest, dobrá pověst, velkorysost, pravdivost, serióznost, důvěryhodnost, spolehlivost, věrnost, odpouštění? V těchto smíšených vztazích se advokát těchto prostředků nemůže jen tak vzdát, chce-li jednat v zájmu svého klienta a poskytnout dobrou právní pomoc.

Advokát bývá důvěrníkem svého klienta a musí rozpoznat, kdy se na něho klient obrací se záležitostmi zcela mimoprávními, které právními prostředky vůbec vyřešit nejdou, a klientovi nějaké roztodivné právní prostředky v těchto situacích nevnucovat. Musí se rozhodnout, zda jeho životní zkušenost, pevná hodnotová

orientace, názorová zralost a filozofická či světonázorová základna, jinými slovy mravní úroveň, stačí pro návod k tomu, jak postupovat, nebo aspoň k tomu, jak se povzbudit a potěšit. Rozhodne-li se kladně, odliší přátelskou poradu od rady právní; v opačném případě klidně a zase přátelsky odkáže na jiného odborníka. Teprve dotěrnost nebo nepřiměřené zásahy do svého soukromí vhodným způsobem odmítne.

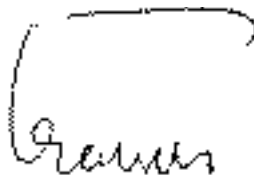
Zkušenější kolegyně a kolegové mi dají za pravdu, mladší by měli tento aspekt svého povolání vzít se vši vážností v úvahu, až se jim jejich klientela svěří:

- myslíte, že mohu druhé smluvní straně věřit?
- mám dluh popřít a ztratit přítele?
- přítelkyně mi chce dosvědčit, že řídil bratra a ne já, co mám dělat?
- mám se rozvést nebo to ještě zkusit?
- mám se s ním odstěhovat do Bolívie?
- mám dům odkázat dceři nebo synovi?
- já je všechny vydědím, protože mi negratulovali k narozeninám
- mám jít na operaci žlučníku ještě před valnou hromadou?
- kolik od něho mohu chtít za to, že ho neprásknu?
- myslíte, že ten soudce bere a za kolik by to asi bylo?
- námět k tomu scénáři mi kamarádi zkrátka ukradli, ale jak to dokáží, to nevím
- celou síť zástupců jsem vytvořil sám a společníci mě teď z firmy vyšoupli
- má se holka hlásit na práva nebo na ekonomii?
- nenapsal byste klukovi tu diplomku?
- jak to, že ten dům není můj, když jsem za něj do poslední koruny zaplatil?
- já ale v tom bytě bydlím od roku 1932
- syn mi ukradl všechny úspory, co teď?
- nevím, jestli se s ním mám vyspat, co byste dělala vy?

Příběhy budou rozhodně vyprávěny s kdejakou podrobností a budou někdy ještě o hodně delikátnější.

Tak, právní přáteli, co teď?

Karel Čermák

květen 1998

JUDr. Vlastimil Ševčík
soudce Ústavního soudu ČR

Některé ústavní aspekty řízení před obecnými soudy

Ochrana právům, ostatně zcela ve shodě s klasickým dělením veřejné moci, je svěřena soustavě obecného soudnictví;¹⁾ v praktické jurisdikci obecných soudů to znamená, že náprava, téměř vždy tím či oním způsobem narušených, lidských vztahů má zpravidla povahu „kontradiktorního sporu o právo“, jehož výsledkem je autoritativní rozhodnutí soudu, jako orgánu veřejné moci, o tom, komu a zda vůbec „právo náleží“.

Účastník řízení před soudem (jiným orgánem veřejné moci), obzvláště v oblasti trestního soudnictví, bývá často vystaven nemalé psychické zátěži, vyvolané celou řadou různých faktorů, které jak jednotlivě, tak ve svém souhrnu jsou s to účinně uplatnění práva (obranu proti tvrzenému právu) vážným způsobem natolik ochromit, že se cítí bezradný: nejen nedostatek právních znalostí, ale také podlomená sebedůvěra často vede k dezorientaci a nezřídka i k životně otřeseným postojům, jímž alespoň částečně může čelit skutečnost, že v této psychicky i jinak náročné situaci má po svém boku zástupce, který mu profesionálně a na žádoucí úrovni poskytne právní pomoc. Právo na takovou pomoc, tj. právo na právní pomoc (služby) poskytovanou profesionálním zástupcem (obhájcem),²⁾ proto zcela důvodně a právem patří mezi ústavně zaručená základní práva.³⁾ Spolu s dalšími klasickými principy,⁴⁾ na nichž řízení před soudem spočívá, tvoří – bez ohledu na druh soudního řízení – ústavní základ a rámec zastoupení (obhajoby).⁵⁾ V konkrétní věci je tak dán dostatečný prostor k uplatnění všech prostředků, jimiž lze – z pozice zastoupeného (obhajovaného) – dosáhnout účelu řízení,⁶⁾ totiž zákonného a ve svých důsledcích současně i ústavně souladného rozhodnutí, zpravidla rozsudku.⁷⁾

Procesní podmínky řízení a jeho limity plynoucí z ústavního pořádku republiky spolu s dalšími postuláty směřujícími jak ke kontrole výkonu spravedlnosti (zásadou veřejnosti), tak k respektu k procesnímu postavení účastníka řízení (v trestním řízení kupříkladu k presumpci nevinu), doplněné nadto dalšími zárukami, vytváří procesní systém, v němž riziko justičního omylu, jako vždy potenciálního a nepominutelného atributu lidské spravedlnosti, by mělo být sníženo na míru co

nejmenší a z hlediska výkonu spravedlnosti jako takové jeví se ještě jako přijatelné.

Na tomto riziku, případně odpovědnosti za ně, se přirozeně svým způsobem a v jistém rozsahu podílí také profesionální zástupce (obhájce), neboť k jeho povinnostem, ať již *ex lege* nebo začasťe jen *lege artis*, přináleží dbát na to, aby věc jeho svěřence probíhala v rámci a v podmínkách spravedlivého procesu, a aby v konečném rozhodnutí soudu (orgánu veřejné moci) došlo náležitého zhodnocení vše, co jemu prospívá, ať již v oblasti skutkových zjištění nebo v právním posouzení skutku a – v oblasti trestního soudnictví – ovšem že také v případném výroku o trestu; takto tedy advokát, řečeno přesněji, jeho procesní postavení a jeho činnost v řízení, jsou pro zákonu odpovídající výsledek řízení nezbytnou a nepominutelnou podmínkou, to ovšem za předpokladu, že se svých povinností zhostí s přiměřenou aktivitou a že ve „sporů o výsledek“, především v kontradiktorní interakci se žalobcem, ve prospěch svého klienta vskutku uplatní vše, co uplatnit může a má. Na druhé straně by se ovšem veškerá procesní oprávnění stala iluzorní, jestliže by jich advokát, lhostejno zda z netečnosti, nezájmu o věc (klienta) či z jiných důvodů, v přiměřené a dostatečné míře nevyužil.⁸⁾

Bez ohledu na povahu věci, v níž je právní pomoc (služba) profesně poskytována, platí, že vztah klienta k advokátovi, ať již jako k zástupci nebo k obhájci, musí (měl by) být založen na klientově důvěře, a to na důvěře jak k osobě advokáta, tak na důvěře k jeho profesionálním schopnostem; zvláštní povaha tohoto vztahu, jeho důvěrnost, vyžaduje, posuzováno ústavními kritérii, aby všechny orgány veřejné moci jej v rámci podmínek řízení plně respektovaly, neboť zásahy této moci do osobnostní sféry jedince (v širším slova smyslu) vystaveného soudního řízení nesmí vykročit z mezí procesních hranic a zákonného oprávnění⁹⁾ a její jednotlivé složky mohou být předmětem posuzování orgánů veřejné moci, zpravidla jen v takovém rozsahu a v takové míře, jak dotčený sám uzná za vhodné.

V oblasti trestního soudnictví nejde toliko o důsledky akusačního principu a dalších ústavních zásad, jimiž je trestní řízení *in favorem* stíhaného ovládáno, ale o řadu okolností dalších, spjatých jak s jeho osobou, tak se skutkem, pro který se řízení vede a stran kterých – ze svého hlediska důvodně – může mít stíhaný, a obdobně též svědek v jeho věci vystupující, důvodný a současně ústavně souladný zájem na tom, aby byly ventilovány jen v určité míře a v jistých souvislostech, případně aby – pro jiné jejich zájmy – zůstaly utajeny zcela.

Toto zvýhodnění trestně stíhaného jedince, i v jeho věci vystupujícího svědka, jako zcela důvodné vyvážení mocenského i procesního postavení orgánů veřejné moci vůči nim a koneckonců též jako důsledek historického vývoje, byť přirozeně již svou povahou zpravidla ztěžuje dosažení účelu trestního stíhání,¹⁰⁾ představuje jednak důležitou zábranu proti potenciálním justičním omylům, jednak

dotváří ústavní podmínky spravedlivého procesu tak, jak jsou v oblasti našeho práva dány Listinou základních práv a svobod¹¹⁾ a jak je i Ústavní soud ve své – dnes již ustálené – judikatuře opakovaně vyložil.¹²⁾

V oblasti trestního soudnictví – a obdobně i v řízení občanskoprávním – ratio uvažované ochrany spočívá v obecně a souhlasně přijímaném zákazu sebeobvinění, jímž se rozumí nepřípustnost takového procesního postupu orgánů veřejné moci, jehož důsledkem by bylo vyjevení skutečnosti, které by měly (mohly mít) za následek nebezpečí trestního stíhání pro toho, vůči němuž takový postup směřuje. Tato ochrana, již pro poměrně snadnou možnost zneužití, přináší však nemalé problémy.

Praxe v trestním řízení a v řízení občanskoprávním podložená procesním předpisem,¹³⁾ vychází z toho, že – stran svědka – o odepření výpovědi (nejde-li v trestním řízení o obligatorní důvody taxativně vypočtené)¹⁴⁾ rozhoduje soud, resp. orgán, před nímž k výslechu dochází, a že důvody odepření výpovědi je svědek povinen soudu (jinému orgánu) sdělit. Problém spočívá v tom, jaké informace je svědek povinen poskytnout, aby se neocitl v nebezpečí zákonem předvídaném, a aby přesto soud (jiný orgán právní moci) mohl o důvodnosti odepření výpovědi rozhodnout; naléztí bližší kritéria, která by vyhovovala jak ochraně svědka, tak zájmu na objasnění tématu probandi není-li nemožné, je očividně krajně obtížné. Praxe se zpravidla přiklání k restriktivnímu pojetí práva odepřít výpověď a dává tak přednost zájmu na složení výpovědi, nauka je v tomto směru poněkud rozpačitá; obdobně také Ústavní soud ve věci stěžovatele P. M. proti usnesení okresního soudu, jímž mu pro odepření svědecké výpovědi byla udělena pokuta, v poloze víceméně obecné jen připomněl, že kritéria důvodnosti odepření výpovědi jsou výrazně flexibilní a v rozhodovací praxi se mohou vzájemně významně lišit, takže je dostatečně vyčerpávajícím způsobem nelze vtěsnat do obecného pravidla (výkladu), a že při úvaze nad důvodností odepření výpovědi nelze od výpovědi odpírajícího svědka vyžadovat takové údaje, které by ve své konkrétnost mohly pro něj vytvořit situaci, v níž by byl na svém právu odepřít výpověď zkrácen, případně přiveden do nebezpečí trestního stíhání, které však nemusí být dáno toliko okolnostmi spojenými s projednávanou trestní věcí (příp. s její právní kvalifikací), ale může se vztahovat i k okolnostem orgánům trestního řízení do té doby zcela neznámým.¹⁵⁾

Ústavní záruky zastoupení (obhajoby)

jako procesní činnosti v kontradiktorním úsilí o rozsudek (a v širším slova smyslu i o rozhodnutí v jemu předcházejících stádiích řízení) jsou ve své podstatě dány procesními oprávněními plynoucími z procesního předpisu,¹⁶⁾ jako taková představují obsahové (pojmové) znaky „stanoveného postupu“ soudy (jiného

orgánu)¹⁷⁾ a v důsledku toho požívají ústavní ochrany; lze proto s jistou mírou nepřesnosti říci, že procesní pochybení orgánů veřejné moci v zahájeném řízení ocitá se zpravidla v těsné blízkosti protiústavnosti, pokud ovšem – vzhledem k jeho konkrétnosti a intenzitě v individuální věci – hranice ústavnosti již nepřekročí.

Chápeme-li soudní řízení (a v oblasti trestního soudnictví též i jeho předchozí procesní fáze) jako proces zjišťování, rozpoznávání a posléze i hodnocení rozhodných skutečností, který v zákonem stanovených mezích a způsobech má posléze vést k zákonu odpovídající aplikaci zpravidla hmotně-právní normy, je zcela zřejmé, že porušení zákonem stanovených pravidel procesního postupu téměř vždy, tu více tu méně, ohrožuje výsledek řízení, tj. samotný jeho účel (náležité zjištění trestných činů a podle zákona spravedlivé potrestání pachatele;¹⁸⁾ spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů účastníků);¹⁹⁾ řečeno jen poněkud jinými slovy, posuzování lidských vztahů nebo vztahů lidským faktorem způsobených (a o ty jde v každém soudním řízení), na rozdíl od exaktních věd při věcné i pojmové nemožnosti jiných (objektivních) kritérií, než je opět jen lidský úsudek a lidské, tj. soudem usnesené rozhodnutí, je vždy ohroženo akutním nebezpečím omylu a z něj pramenících nežádoucích důsledků (nezákonného rozhodnutí). Procesní pravidla tak, jak jsou – alespoň ve své podstatě – shodně vtělena do všech současných procesních řádů, kolik jich v demokraticky uspořádaných státech je, jsou – historicky vzato – výsledkem mnoha zkušeností a ve svých kautelách zvýrazňují nemalou hodnotu právní kultury: ve svých postulátech představují jednotnou a v podstatě i pevnou formou řízení, která do nemalé míry, vždy však výrazně, předurčuje zákonnost konečného rozhodnutí.²⁰⁾ Proto jsou také tak důležitá, a proto je zcela nezbytné je v tom kterém řízení plně a bez jakýchkoli výhrad respektovat.

Na druhé straně je ovšem stejně tak dobře zřejmé, že byt by byla tato procesní pravidla sebelépe koncipována a také slovně v zákonném textu co nejpřesněji formulována, nemohou v praktické jurisdikci představovat nic jiného než pouhý nárys skutečného průběhu řízení, jemuž teprve vlastní projednání konkrétní věci vtiskne svou reálnou podobu; nijaký procesní předpis nevede zástupce (obhájce) k tomu, v jaké formě a v jaké souvislosti položí svědkům za stanovených podmínek²¹⁾ konkrétní otázku, zda a jakým způsobem se vyjádří k provedenému důkazu²²⁾ či v jaké formě a v jakém rozsahu přednese svůj závěrečný návrh;²³⁾ to vše – v rámci zákonných i ústavních kautel – je ponecháno na vůli advokáta, jehož procesní činnost je přirozeně ovlivněna jeho vlastní erudicí.

Všechna tato procesně podložená a ústavně zaručená oprávnění vnáší do statického souboru procesních předpisů (stanoveného postupu) zřetelný prvek dynamický, prosazující se v kontradiktorní povaze řízení, které posléze vyústí v rozhodnutí, jež musí (má) odpovídat zákonu, a jež v tomto smyslu ve všech svých výrocích se jeví jako zákonné, tj. v tomto smyslu spravedlivé; aby tomu tak

mohlo být, musí řízení probíhat před soudem, který je s to jemu předloženou věc (materii) posoudit v její úplnosti,²⁴⁾ bez jakýchkoli předsudků a zásahů zvenčí.²⁵⁾

Tyto obecně přijaté a uznávané předpoklady spravedlivého procesu jsou vtěleny do ústavních imperativů, k nimž patří – jako *conditio sine qua non* zákonného rozhodnutí – jako konečného výsledku poznávacího a aplikačního procesu

nestrannost a nezávislost

soudního rozhodování, jimiž se ve smyslu podmínek ústavního pořádku republiky rozumí nezaujatá interpretace dokazováním zjištěných faktů (ustálení skutkového základu) a posléze jejich podřazení pod tu kterou právní normu; má-li soudní rozhodnutí splňovat tyto ústavně stanovené podmínky, je ovšem nezbytné vztáhnout postuláty nezávislosti a nestrannosti i k osobě soudce, resp. k soudu jako takovému,²⁶⁾ neboť jen neoddělitelným splynutím obého je ústavní garance, jako forma ústavně zaručeného základního práva, dovršena.

Soudcovské rozhodování, podmíněné ústavním příkazem nestrannosti, představuje ovšem – z hlediska soudce – složitou a náročnou činnost, v níž procesní předpisy, jak ostatně byla o tom již zmínka, tvoří toliko hrubý obrys, který v jejich intencích musí být vyplněn vlastní erudicí a osobní vyzrálostí soudce; pro obhájce v trestním řízení (a vlastně pro advokáta v řízení před soudem vůbec) je ústavní postulát nezávislosti a nestrannosti soudu (soudce) procesní zárukou, že soudu předložená věc bude posouzena a rozhodnuta zákonně v intencích spravedlivého procesu.²⁷⁾

Zaujatost a tedy porušení ústavně vyžadované nestrannosti soudu může ovšem mít, a zpravidla také má, různé příčiny a různé, tu více tu méně zřetelné, formy: od mírné, jen lehce zastřené ironie, přes obmyslně vedené řízení, až po vyslovené potlačení procesních práv té které na řízení zúčastněné strany, jako jsou nedůvodné odepření otázky na svědka či vyjádření k provedenému důkazu, potlačení důkazních návrhů, odmítnutí protokolace či její „úprava“ natolik, že původní informace v důkazu obsažená se až k nepoznání změnil (v trestním řízení zpravidla na újmu obžalovaného, resp. jeho obhajoby) apod. Tyto projevy zaujatosti, stejně jako zaujatost sama, mohou být vyvolány soudcovou averzí vůči jedné ze stran, povahou věci vůbec nebo jinými okolnostmi, které se ať nahodile, ať jinak k rozhodované věci upínají.

V této souvislosti nelze opomenout ani nemalé nebezpečí, které pro nestrannost a nezávislost soudcovského rozhodování v naší době přinesl rozmach sdělovacích prostředků, jejichž působení na společnost vůbec, a za jistých okolností na soudní jurisdikci zvláště, nezřídka dosahuje míry mnohdy až neúnosné; jejich vlivem na vznik a vývoj veřejného mínění nebo spíše toho, co se jako důsledek „práva na informace“ čas od času za veřejné mínění vydává, se pozvolna

vytváří „další – mediální – pilíř demokracie, zprostředkující komunikaci veřejné moci (v jejich klasických složkách) s občany“ a dovolávají se „výhrady tuto moc podrobovat každý den veřejné kritice a působit tak jako kontrolní instituce“,²⁸⁾ arciť nikým nekonstituovaná, byť fungující zpravidla v rámci právního statu quo; přirozeně, že zde nejde ani o postavení „mediální moci“ ve společnosti, ani o snahu chránit soudní jurisdikci před (oprávněnou) kritikou. Zkušenosti z doby dřívější,²⁹⁾ a stejně tak i z doby ne tak příliš vzdálené, však přesvědčivě dokazují, jak poměrně snadno lze soudní moc v její nezávislosti a nestrannosti ohrozit a jakých výsledků se lze posléze nadít, jestliže se – bez ohledu na skutečný úmysl – do výkonu spravedlnosti zasáhne zvenčí a nadto způsobem, který ohrožuje samotnou její podstatu; nikoli tedy zpráva o věci, která je předmětem řízení před soudem (jako důsledek ústavně zaručeného základního práva na informaci),³⁰⁾ ale povrchní komentáře předkládané veřejnosti bez dostatečné znalosti věci na předem zvolené hypotéze nebo předsevzatém záměru, svérázný způsob pohledu na právní řád a vlastně právo vůbec, suverénní úsudky vylučující předem již svým tónem jiný náhled na věc, suverénní závěry spojené s osobními útoky či osočováním soudu, to všechno lze často najít v „informacích“ o soudních věcech jen poněkud atraktivnějších, ať se již veřejnosti podávají zvukem, obrazem nebo tiskem;³¹⁾ ve skutečnosti jde o nástroje dostatečně způsobilé k tomu, aby – v naší současnosti stále ještě silně poznamenané etickým i právním nihilismem – výkon spravedlnosti rozkolísaly, a to zejména tehdy, jde-li o „kontrolu“ věcí před soudy dosud (pravomocně) neskončených.³²⁾

Obrana proti vykročením z rámce řádného procesu daného jak procesními předpisy, tak ústavní zárukou (stanoveného postupu),³³⁾ stejně jako obrana proti zaujatému rozhodnutí soudu, i když není vyloučena, bývá zpravidla velmi obtížná; dosáhne-li procesní exces soudu (soudce) takového stupně, že lze z něj odvodit důvodné pochybnosti o jeho nestrannosti, nebo jestliže samo rozhodnutí soudu je natolik poznamenáno zevními okolnostmi svědčícími o nepřipustném tlaku, jemuž soud, lhostejno z jakých důvodů, nebyl s to odolat, je pro úsilí o nápravu nezbytné, aby všechny rozhodné okolnosti byly ze spisového materiálu natolik zřejmé, aby poskytl celistvý obraz umožňující následný přezkum průběhu řízení ex post.³⁴⁾

Procesní předpisy, upravující řízení (trestní či občanskoprávní) před obecnými soudy, chrání nestrannost jejich rozhodování ustanoveními o vyloučení soudců,³⁵⁾ případně o delegaci věci³⁶⁾ jinému soudu téhož stupně; rozhodujícím kritériem jsou vždy jen konkrétní okolnosti zakládající pro soudcův poměr k věci (stranám nebo jejich zástupcům) pochybnosti o jeho nepodjatosti; povaha zmíněných konkrétních, jakož i stupeň z nich plynoucích pochybností (nikoli jistoty) vedoucích až k závěru, že soudce je z projednání věci vyloučen, je vždy věcí individuálního posouzení, obdobně jak je tomu stran důvodů, které by měly vést k tomu, že věc projedná a o ní rozhodne jiný soud než ten, který by byl jinak příslušný (delegace vhodná).

V posléze zmíněném případě dosavadní judikatura obecných soudců v rozhodování o delegaci vhodné přihlíží takřka výlučně – řečeno obecně – k hlediskům procesně technickým (urychlení řízení, kritéria procesně ekonomická apod.), když důvody k ní vykládá spíše restriktivně; navzdory tomu, pro již zmíněný vzrůstající vliv tisku, případně jiných médií, lze očekávat, že jimi vyprovokované či ovlivněné veřejné mínění v místě soudu vyvolá takové ovzduší, v němž nestrannost soudního rozhodnutí a řízení, jež by mu mělo předcházet, by pod tímto zevním tlakem mohlo být ohroženo, a že v důsledku toho přenesení sudiště na jiný soud by bylo zcela na místě.³⁷⁾

Co do ústavní ochrany proti

porušení zásady nestrannosti

soudu (soudce), o tu lze usilovat ústavní stížností jako procesním prostředkem, který je obecně určen k ochraně ústavně zaručených základních práv; k takové ochraně (k podání ústavní stížnosti) však může zpravidla dojít až po pravomocném skončení věci a za předpokladu, že v řízení před obecnými soudy byly vyčerpány všechny procesní prostředky, které stěžovateli k ochraně jeho ústavně zaručeného práva (na nezávislost a nestrannost soudu) ex lege přísluší.³⁸⁾ To plyne nejen ze zákona o Ústavním soudu, ale i z rozhodovací praxe Ústavního soudu, která se v poslední době přiklání k zásadě minimalizace zásahů do činnosti orgánů veřejné moci vůbec a obecných soudů zvláště, a dle níž zejména procesní vady v řízení před nimi mají být odstraněny především obecnými soudy samotnými (vyšší instancí) a teprve tehdy, jestliže se tak nestalo, je na místě usílit o nápravu ingerencí Ústavního soudu,³⁹⁾ jehož judikatura je však v uvažovaných otázkách zatím poměrně zdrženlivá.⁴⁰⁾

Obě ústavně přikázané zásady, totiž nezávislost a nestrannost soudního rozhodování, jako výraz a současně nezbytná podmínka právního státu, ve svých důsledcích znamenají „nezávislost soudu nejen na stranách (účastnících soudního řízení), ale též na správě soudu, a nikoli v poslední řadě i na zákonodárci, u něho – ovšem s výjimkou povinnosti aplikovat platné právo na konkrétní věc – znamenají v první řadě svobodu soudu od ingerence nesoudních míst, především od příkazů nadřízených orgánů, ale rovněž od tlaku médií a veřejnosti“,⁴¹⁾ k nim se jako nezbytný doplněk řadí stejně důležitý ústavní

institut zákonného soudce,

který nejen brání jakémukoli druhu kabinetní justice, ale především znemožňuje soudní správě, včetně jejího nejvyššího správního orgánu – Ministerstvu spravedlnosti, úzce spojenému s politickou státní mocí – aby, lhotejno z jakého

podnětu a v jakém záměru, k rozhodnutí konkrétní věci podle své úvahy povolala soudce, od něhož lze za určitých okolností očekávat určitý právní názor a rozhodnutí, jehož nelze dosáhnout příkazem.

Zákonným soudcem, jemuž nesmí být nikdo odňat,⁴²⁾ je nejen soudce, který je k výkonu soudcovské funkce jmenován u určitého (příslušného) soudu, ale výlučně jen ten, jemuž jako soudci místně i věcně příslušného soudu je k rozhodnutí věc přikázána rozvrhem práce;⁴³⁾ rozhodování zákonným soudcem je ve světle judikatury Ústavního soudu nepominutelnou podmínkou řádného výkonu soudní moci, neboť jednak na jedné straně dotváří a upevňuje soudcovskou nezávislost, jednak – na straně druhé – pro každého účastníka řízení představuje stejně cennou záruku, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolávány soudy a soudci podle předem daných zásad tak, aby byl vyloučen – pro různé důvody a rozličné účely – výběr soudů a soudců ad hoc.⁴⁴⁾

Rozhodování zákonným soudcem, stejně jako již zmíněné zásady nezávislosti a nestrannosti soudního rozhodování, jsou v judikatuře Ústavního soudu rovněž pod důraznou ochranou, neboť náleží k základním podmínkám spravedlivého procesu; proto také jinak přípustné výjimky (kupř. v souvislosti s delegací věci jinému soudu) musí být vykládány restriktivně. Důležité důvody umožňující delegaci věci jinému soudu, která je postupem zcela výjimečným, „musí být zřetelné, zřejmé a nepochybné a jejich existence musí být jednoznačně prokázána“.⁴⁵⁾

Všechny až dosud zmíněné ústavní principy jak jednotlivě, tak ve své vzájemné souvislosti, vytváří procesní předpoklady pro důsledné uplatnění další důležité ústavní zásady, která přikazuje

rovnost účastníků,⁴⁶⁾

Jíž především zásada nestrannosti soudního (soudcovského) rozhodování je manifestována navenek a naplňuje tak – nejen jako ústavní imperativ – její význam a vlastní procesní smysl a ve vzájemném úzkém vztahu vytváří procesní předpoklady zákonného procesu, v němž jak zjišťování (a zjištění) a posléze posouzení skutkového stavu věci, tak následná aplikace norem (zpravidla) hmotného práva, mohou dosáhnout spravedlivého výsledku; proto také tyto stěžejní zásady spolu nejen úzce souvisí, ale jsou navzájem téměř nerozlučně spjaty: jen nestranný soudce, tj. soudce přistupující k rozhodování věci bez a priori pojetého názoru na budoucí výsledek, je s to v průběhu řízení rovnost účastníků respektovat a v řízení jí dát průchod a naopak rovnost účastníků před soudem se všemi procesními důsledky může doznat svého uplatnění jen před nestranným soudem.⁴⁷⁾

Posléze zmíněné ovšem nemůže a ani nesmí znamenat (ze strany soudu) procesní váhavost či nerozhodnost; jestliže navrhovatel (žalobce) je v řízení do-

minus ditis, a jestliže mu i z tohoto procesního postavení přináležejí povinnost tvrdit (své právo), a to jak v oblasti skutkové (to především), tak i co do její subsumce pod právní normu a toto své tvrzení také dokazovat, pak obrana odpůrce (žalovaného) je těmito tvrzeními, pojatými zpravidla již do návrhu (žaloby) vymezena, stejně jako zpravidla váží samotného navrhovatele a oběma takto kontradiktorně vyjádřenými stanovisky je dán (vymezen) i rámec řízení a jen v něm má procesní rovnost účastníků řízení své místo.

Ústavní zásadě, že všichni účastníci jsou si v řízení rovni, nelze proto rozumět jinak, než že ona váže soud (a koneckonců, byť ne ve stejné intenzitě, i samotné účastníky řízení) příkazem ve vymezeném rámci řízení dáti k hájení tvrzeného práva, a stejně i k obraně proti němu, ovšem jeho účastníkům stejnou nadějí na úspěch a také příležitost k jeho uplatnění, a že již sama o sobě klade všem na řízení zúčastněným (včetně soudu) jistou zábranu: dbát na to, aby řízení v jakémkoli směru – stručně řečeno – neodbíhalo od jádra věci a nebylo poznaménáno zcela nežádoucí rozvleklostí.⁴⁸⁾

Povinnost soudu nezvýhodňovat v řízení jednoho účastníka před druhým plyne ovšem již ze samotného procesního předpisu,⁴⁹⁾ a jestliže je nadto Listinou základních práv a svobod zařazena též mezi ústavně zaručená základní práva,⁵⁰⁾ znamená to, že její porušení jako porušení ústavně zaručeného práva zpravidla vždy svou protiústavností znehodnotí celé řízení včetně samotného rozhodnutí, jímž toto řízení bylo skončeno.

V praktické jurisdikci to znamená, že všem účastníkům řízení (stranám) musí být v průběhu dána možnost nejen se k provedeným důkazům a k věci samé vyjádřit,⁵¹⁾ ale také soudu označit (navrhnout) důkazy, jejichž provedení pro zjištění (prokázání) svých tvrzení pokládají za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníků odpovídá povinnost soudu nejen o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) rozhodnout, ale také – pokud jim nevyhoví – ve svém rozhodnutí dostatečně vyložit, z jakých důvodů navržené důkazy neprovedl, resp. proč je pro svá skutková zjištění nepokládal za potřebná.⁵²⁾

Porušením uvažované zásady je také opomenutí soudu zabývat se v odůvodnění rozhodnutí všemi v řízení provedenými důkazy, jakož i důkazními návrhy, které účastníci přednesli; zde může jít o důkazy, o nichž buď v řízení nebylo soudem rozhodnuto, nebo o důkazy, které ač v řízení byly provedeny, zůstaly soudem v odůvodnění jeho rozhodnutí nepovšimnuty (opomenuté důkazy); ohlédnuto od toho, že taková a jim podobná procesní pochybení téměř vždy pro kusost rozhodovacích důvodů (nedostatečné odůvodnění rozhodnutí) založí nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí,⁵³⁾ je jak v řízení, tak v něm vydané rozhodnutí, postiženo vadami, které svou povahou a intenzitou nesou již znaky protiústavnosti. Zásada volného hodnocení důkazů totiž neznamená, že by soud ve svých úvahách nad rozhodnutím, jímž řízení končí, měl na výběr, které z prove-

dených důkazů vyhodnotí a které nikoli, nebo o které z provedených důkazů svá skutková zjištění opře, a které opomene;⁵⁴⁾ v takových případech, jde-li o rozhodnutí již pravomocné, má ústavní stížnost nemalou naději na úspěch.

Z povinnosti soudu zabývat se nejen provedenými důkazy, ale též důkazními návrhy účastníků řízení, však nelze nikterak odvodit povinnost soudu všem vzneseným důkazním návrhům vyhovět, resp. při úvaze nad nimi ve vztahu k účastníkům řízení řídit se měřítky proporcionality; rozhodujícím kritériem jsou vždy jen hlediska plynoucí obecně z povahy věci a z důkazní povinnosti účastníků řízení,⁵⁵⁾ odvozené z již dříve zmíněné účastnické povinnosti tvrdit. Je tomu tak proto, že – v našich podmínkách – je vedení řízení zcela v rukou soudu, a že v důsledku toho jen jemu přísluší posoudit, zda účastníky řízení navržené důkazy jsou ze skutkového či právního hlediska pro rozhodnutí věci potřebné.

Způsob, jakým se soud vypořádá s návrhovými (žalobními) důvody či s obranou proti nim nebo jak posoudil jiné, pro posouzení věci a rozhodnutí rozhodné okolnosti, musí být dostatečně zřejmý z rozhodovacích důvodů,⁵⁶⁾ které – v současné době – jsou pojaty jako podstatná náležitost rozhodnutí do

odůvodnění rozhodnutí,

ať již jím je rozsudek nebo jen usnesení; procesní norma vyžaduje, aby z odůvodnění soudního rozhodnutí byly patrný všechny rozhodné okolnosti a také úvahy soudu nad skutkovým stavem věci, k němuž soud dospěl a úvahy, jimiž se při aplikaci užitých ustanovení zákona či jiného předpisu řídil; nadto vyžaduje, aby odůvodnění bylo přesvědčivé a zabývalo se i příčinami sporu;⁵⁷⁾ zcela samozřejmě, byť v zákoně vyjádřené jen nepřímo je, že odůvodnění rozhodnutí nesmí odporovat jeho výroku, a je-li v jeho enuciátu (znělce) výroků více, musí obsáhnout všechny. Nezbytná a ostatně i zákonem vyžadovaná stručnost odůvodnění nesmí však být na újmu rovněž vyžadované jasnosti (zřetelnosti) a musí činit odůvodnění ve vztahu k výroku srozumitelným a konzistentním.

Konstrukce odůvodnění, jak ze zákonem stanovených příkazů plyne, vede k jeho logické skladbě, v níž jeden závěr soudu by měl vyplývat z druhého a ve svém souhrnu by všechny měly vytvořit zcela jednotný a nerozporný celek; takto se odůvodnění rozhodnutí skládá z několika rozdílných částí; odhlédnuto od formálních náležitostí rozhodnutí (označení soudu, účastníků, označení věci a podobně),⁵⁸⁾ tvoří součást odůvodnění soudem nehodnocená jeho část, do níž spadá podstatný obsah přednesů (tj. v podstatě narace návrhu), z níž však musí být dostatečně patrné, co navrhovatel v řízení (v návrhu nebo v průběhu řízení) tvrdil a jaké důkazy k tomuto tvrzení soud provedl. Těžiště odůvodnění však spočívá v další jeho části, totiž v té, v níž soud má vyložit, které skutečnosti (ve vztahu k návrhu, případně ve vztahu k obraně proti němu) má za zjištěny (skut-

kový základ věci), a o které provedené důkazy tato zjištění opírá a zejména jakými úvahami se při jejich hodnocení řídil a také proč neprovedl (zpravidla z navržených důkazů) důkazy další. Je-li takto zdůvodněn soudem zjištěný skutkový základ posuzované věci, následuje jeho rovněž zdůvodněné podřazení pod to které ustanovení zákona (jiné právní normy), v němž úvahy soudu by měly přezkoumatelným způsobem vyvrcholit.

I když zákonná ustanovení o náležitostech rozhodnutí, zejména rozsudku včetně dostatečného způsobu odůvodnění, sama o sobě ústavní ochrany nepožívají, přesněji řečeno, ústavně zaručených základních práv se bezprostředně nedotýkají, nejsou z ústavně právních hledisek tak zcela bezvýznamná; zabezpečují totiž, že soudní rozhodnutí ve všech svých podstatných částech je v písemné formě nejen natrvalo zachyceno, ale zejména ozřejmuje myšlenkový pochod, jímž soud (soudce) ke svému rozhodnutí dospěl a právě o tento myšlenkový proces a možnost jeho následného přezkumu, i z hlediska ústavně právního přezkumu, jde, pokud ovšem pro povahu věci zákon nepřipouští pro písemné vyhotovení rozhodnutí zjednodušenou formu.⁵⁹⁾

Bylo již řečeno, že odůvodnění rozhodnutí obsahující rozhodovací důvody nesmí být v rozporu s jeho výroky, případně v rozporu vzájemném; jestliže tomu tak není, jde o vadu, která již může mít zřetelné znaky protiústavnosti, neboť z odůvodnění rozhodnutí musí vyplývat souladný vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami soudu při hodnocení důkazů a také právními závěry, k nimž soud na podkladě zjištěného skutkového stavu dospěl. Jestliže jsou právní závěry soudu v extrémním nesouladu se skutkovými zjištěními anebo tyto z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění rozhodnutí nevyplývají, jde o rozpor jak s Listinou základních práv a svobod, tak i Ústavou České republiky.⁶⁰⁾ Obdobně tomu může být i v případě rozporů v prvních úvahách soudu nebo stran rozporů v oblasti skutkové (vyhodnocení důkazů) a podobně, tedy tehdy, kdy jsou dány v instančním pořadí obecných soudů důvody kasace pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů;⁶¹⁾ od rozsahu a intenzity těchto vad bude odvislé, zda v konkrétní věci dosáhnou – ve vztahu k zásadám spravedlivého procesu – již takového stupně protiústavnosti, který by odůvodnil ingerenci Ústavního soudu tak, jak je dána ústavou a zákonem o Ústavním soudu⁶²⁾ a jak je vyložena jeho vlastní judikaturou.

Ochrana ústavně zaručených práv

spadá do pravomoci Ústavního soudu jako soudního orgánu ochrany ústavnosti;⁶³⁾ pravomoc Ústavního soudu v této oblasti je založena porušením těchto práv nebo svobod, jestliže k nim vůči jednotlivci došlo zásahem orgánů veřejné moci; za takto vymezených podmínek je Ústavní soud otevřen každému, kdo tvr-

dí, že jeho ústavně zaručené základní právo, prohlášené Listinou základních práv a svobod, případně mezinárodní smlouvou o lidských právech a základních svobodách, již je Česká republika vázána,⁶⁴⁾ bylo orgány veřejné moci porušeno.⁶⁵⁾ Na rozdíl od řízení před obecnými soudy je stěžovatelova procesní povinnost téměř výlučně omezena jen na povinnost porušení ústavně zaručeného základního práva (svobody) pouze tvrdit a zpravidla jen zcela výjimečně také dokazovat; toto zřetelné zeslabení procesních povinností stěžovatele je v řízení před Ústavním soudem dáno tím, že z podnětu jeho ústavní stížnosti, v omezeném rámci, jakým přezkum ústavnosti je, Ústavní soud posuzuje věc před obecnými soudy nejméně ve dvou stupních pravomocně skončenou; nadto povahou jeho rozhodovací pravomoci (kasací) je dáno, že skutkové otázky, jimiž by bylo třeba se zabývat ve vztahu k tvrzené protiústavnosti napadeného rozhodnutí (řízení jemu předcházejícího), zpravidla nepřipadají v úvahu, i když – na druhé straně – vzhledem k tomu, že Ústavní soud skutkovými zjištěními z předchozích řízení není vázán,⁶⁶⁾ nelze z ústavního přezkumu skutkovou oblast posuzované věci tak zcela vyloučit.⁶⁷⁾ V této souvislosti však nelze ztráčet ze zřetele, že Ústavní soud není přezkumnou instancí v systému obecného soudnictví a že ve vztahu k němu (stejně jako k jiným orgánům veřejné moci a k ústavním složkám této moci vůbec) je, byť jak soudní orgán (ochrany ústavnosti), orgánem samostatným a na ostatních zcela nezávislým.

Jestliže ochrana práv obecně je ústavou v souladu s tradičním dělením veřejné moci svěřena soudům (obecným),⁶⁸⁾ a jestliže soustava těchto soudů ve vzájemných a procesních vazbách dává dostatečnou záruku jejich plné jurisdikce,⁶⁹⁾ není nejmenšího důvodu, aby jurisdikci Ústavního soudu podléhal i přezkum legality či věcné správnosti jejich rozhodnutí;⁷⁰⁾ tato dostatečně přesná a zřetelná hranice mezi pravomocí Ústavního soudu a mezi pravomocí soudů obecných však nebrání ingerenci Ústavního soudu tam, kde v řízení, z něhož jinak meritorně nepřezkoumávané rozhodnutí obecného soudu vzešlo, nebyly obecnými soudy dodrženy zásady a podmínky „stanoveného postupu“⁷¹⁾ (spravedlivého procesu) včetně těch, o nichž jako o zcela nepominutelných ústavních principech byla již řeč.

Takto rozdílné, především kompetenční, postavení Ústavního soudu vůči soudům obecným a z něj pramenící odlišná a zcela rozdílná kritéria rozhodovací praxe v obou systémech soudní moci je třeba mít na zřeteli při úvaze nad rozhodnutím obecného soudu, jestliže má být proti němu podána ústavní stížnost; strohé a zcela nezdůvodněné tvrzení, že kupříkladu dotčeným rozhodnutím obecných soudů bylo porušeno to či ono ústavně zaručené základní právo (svoboda), označené jen jeho článkem v Listině základních práv a svobod, pro přijetí ústavní stížnosti k jejímu meritornímu projednání přirozeně nestačí,⁷²⁾ stejně jako je zcela nerozhodná pouhá zpravidla opakovaná polemika se závěry či názory

obecného soudu vyjádřenými v odůvodnění jeho rozhodnutí nebo polemika zaměřená jen do jeho aplikační praxe bez toho, že by byla vzata v pochybnost ústavnost právní normy, z níž obecný soud vycházel, resp. ji na posouzenou věc aplikoval.⁷³⁾

Z toho, co až dosud bylo řečeno, vyplývá, že Ústavní soud, který není vrcholem soustavy obecného soudnictví – za předpokladu, že obecné soudy ve svých řízeních postupují (a rozhodují) ve shodě s obsahem páté hlavy Listiny základních práv a svobod, nemá pravomoc přezkumného dohledu nad jejich jurisdikcí⁷⁴⁾ a ve svém vztahu k nim (jak je tomu ostatně i uvnitř soustavy obecných soudů) plně respektuje jejich jurisdikční nezávislost;⁷⁵⁾ s tím také úzce souvisí výlučná pravomoc obecných soudů rozhodnout, ve vztahu k předmětu řízení, o způsobu a rozsahu dokazování a posléze též povinnost provedené důkazy pro zjištění skutkového základu projednávané věci (skutková zjištění) v přijatém rozhodnutí podle zásady volného hodnocení vyhodnotit,⁷⁶⁾ přihlížející přitom i k případným rozporům mezi nimi a – jak již dříve řečeno – v písemném vyhotovení rozhodnutí všechny rozhodující okolnosti (skutkové i právní) dostatečným způsobem vyložit;⁷⁷⁾ řečeno jen poněkud jinak: jestliže obecné soudy v řízení postupují v naprostém souladu s procesními předpisy, včetně těch, které upravují podstatné náležitosti rozhodnutí, pak již zmíněný princip soudcovské nezávislosti brání ingerenci Ústavního soudu do jejich jurisdikce a Ústavnímu soudu kupříkladu v oblasti skutkové zpravidla nepřísluší⁷⁸⁾ „hodnotit“ hodnocení důkazů provedené obecnými soudy, a to ani tehdy, kdyby se sám s takovým hodnocením neztotožňoval;⁷⁹⁾ výkon obecné spravedlnosti, tj. poskytování ochrany právům, je tak takřka zcela výlučně v pravomoci obecných soudů.⁸⁰⁾

Naproti tomu obecné soudy – jsouce vázány zákonem⁸¹⁾ – nejsou oprávněny jakkoli posuzovat otázky spojené s ústavností právní normy, kterou by na konkrétní věc měly aplikovat, neboť vše, co souvisí s ústavností (její ochranou), spadá do výlučné pravomoci Ústavního soudu;⁸²⁾ vzniknou-li pochybnosti o ústavnosti právní normy (zákona), je obecný soud povinen své řízení přerušit⁸³⁾ a věc předložit Ústavnímu soudu. Z pozice účastníka (strany) takového řízení, přesněji účastníka řízení, který má za to, že zákon, o kterém předpokládá, že bude soudem aplikován, je postižen protiústavností, je na místě, nejlépe odůvodněným přednesem, na tuto výhradu soud upozornit a příslušný postup mu navrhnout.

Aktivní legitimace k podání návrhu na zrušení zákona (jednotlivého ustanovení)⁸⁴⁾ přímo Ústavnímu soudu v průběhu řízení před obecnými soudy, dosud pravomocně neskončeného, však na takového účastníka nepřechází a je vyhrazena výlučně obecnému soudu (v neskončeném řízení soudu kteréhokoli stupně), nicméně přednesená výhrada může mít svůj význam pro následný postup po pravomocném rozhodnutí věci, kdy k podání takového návrhu, za předpokladu, že bude podán spolu s ústavní stížností, se stane stěžovatel sám aktivně legiti-

mován.⁸⁵⁾ V takových případech jde také o to, že Ústavní soud, jak již řečeno, se ve své rozhodovací praxi zvolna přibližuje k zásadě minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti orgánů veřejné moci vůbec, z čehož současně s upuštěním od někdejší obecným soudům vnucované praxe pečovatelského postoje vůči účastníkům, přesněji vůči jednomu z nich, a se zdůrazněním vlastní odpovědnosti účastníka řízení za svůj procesní postup („každý nechť si střeží svá práva“), vyplývá i určitá procesní koncentrace výhrad, včetně těch, které mají ústavní povahu; bude-li Ústavní soud v této praxi důsledně pokračovat,⁸⁶⁾ mohlo by se stát, že jinak důvodná ústavní stížnost, spolu s návrhem na zrušení zákona (jednotlivého ustanovení), bude odmítnuta jako návrh zjevně neopodstatněný.⁸⁷⁾

Procesním prostředkem k ochraně ústavně zaručeného základního práva, jak ostatně z předchozího textu je patrné, je

ústavní stížnost,

z jejíhož podnětu jako návrhu na zahájení řízení před Ústavním soudem, je-li jím ústavní stížnost přijata,⁸⁸⁾ Ústavní soud napadené rozhodnutí obecného soudu (jiného orgánu veřejné moci) z hlediska ústavnosti přezkoumává zpravidla v ústním jednání,⁸⁹⁾ a to v rozsahu a v intencích jejího odůvodnění, i když jím ani co do rozsahu či způsobu přezkumu není vázán; občas se proto stává – samozřejmě, že na újmu odborné pověsti profesionálního zástupce – že sice ústavní stížnost je nálezem shledána důvodnou, avšak z důvodů zcela jiných než těch, které v ní byly uplatněny, a které byly odmítnuty. Na tuto současnou praxi, resp. z důvodů, které jsou nasnadě, není však radno příliš spoléhat, a již proto odůvodnění ústavní stížnosti by měla být věnována maximální péče.⁹⁰⁾

Je-li ústavní stížnost shledána důvodnou, je rozhodnutí obecného soudu (jiného orgánu veřejné moci), proti němuž ústavní stížnost směřovala, pro rozpor s ústavním pořádkem republiky nálezem Ústavního soudu zrušeno a důvody této kasace jsou vyloženy v odůvodnění nálezu; ústavním předpisem⁹¹⁾ je stanoveno, že „vykonatelná rozhodnutí“ Ústavního soudu jsou obecně závazná, z čehož zřejmě plyne, že i právním názorem v odůvodnění nálezu vyloženým, navzdory zřetelné neúplnosti procesních řádů,⁹²⁾ jsou obecné soudy - především ve věci, v níž ke zrušení rozhodnutí došlo – vázány;⁹³⁾ rozhodnutím je totiž podle většinového názoru soudců Ústavního soudu nutno rozumět rozhodnutí jako celek, tedy nejen sám výrok, ale i jeho odůvodnění, na němž výrok je založen a bez něhož by byl nesrozumitelný.

Obdobně je třeba vyložit již zmíněné nedostatky procesních řádů (absence ustanovení stran dalšího postupu obecných soudů po zrušení jejich rozhodnutí nálezem Ústavního soudu), a to přiměřeným výkladem per analogiam tak, aby vlastní smysl ústavního soudnictví (ochrana ústavnosti) došel svého výrazu; od-

por obecného soudu vůči nálezu Ústavního soudu v jím posouzené a rozhodnuté věci nelze proto chápat jinak, než jako odpor svévolně protiústavní,⁹⁴⁾ neboť zde již nejde o tzv. „absolutní“ platnost ústavních nálezů, ale o nález v individuální věci, v níž ústavní materií (problém) Ústavní soud v odůvodnění nálezů ve vztahu ke konkrétní věci vyložil a, pokud bylo rozhodnutí obecného soudu tímto nálezem zrušeno, byl vlastním důvodem kasace.

V této otázce ostatně nejde jen o respekt k ústavně vymezené (byť ne zcela zřetelně) pravomoci a o její rozložení mezi jednotlivé články veřejné moci, ale jde – nikoli v poslední řadě – o jistý stupeň právní kultury, která jako nezbytný vzor chování a vzor vztahu k právu a ke státu vůbec by měla být především při výkonu spravedlnosti i pro veřejnost dostatečně zřetelná.

Nadto jde o problém i z jiného hlediska závažný; jestliže totiž v konkrétní věci obecný soud v následném řízení po zrušení svého předchozí rozhodnutí⁹⁵⁾ výklad dotčené materie podaný kasačním nálezem odmítne a nově rozhodne způsobem, jak ve zrušeném rozhodnutí se dříve stalo, vzniká obecně nebezpečná situace: přirozeně, že i proti takovému rozhodnutí obecného soudu je přípustná další ústavní stížnost, z jejíhož podnětu nemůže být Ústavním soudem rozhodnuto jinak, než že takto napadené rozhodnutí obecného soudu bude opět zrušeno, tentokrát však již nikoli z meritorních důvodů vyložených již v předchozím nálezě, ale již jen z důvodů čistě formálních; vázanost předchozím nálezem ve smyslu ústavního předpisu se vztahuje přirozeně i na samotný Ústavní soud, takže jakémukoli novému meritornímu přezkumu věci brání překážka *rei indicatae*.⁹⁶⁾ Tím je také dána zcela očividná nadbytečnost meritorního odůvodnění ústavní stížnosti: rozhodnutí obecného soudu vydané v jedné a téže věci v rozporu s kasačním nálezem, jímž předchozí obsahově shodné rozhodnutí bylo zrušeno, je – bez ohledu na své odůvodnění (tj. jak a čím je nově zdůvodněno) – protiústavní již samotným faktem tohoto rozporu.⁹⁷⁾

Neustálý a dosud ne zcela uspokojeně vyřešený procesní problém vyvolávají ústavní stížnosti směřující sice proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, nicméně proti takovému, proti kterému bylo z důvodů zákonem stanovených podáno dovolání; tento

procesní problém

je dán zcela neujasněnou koncepcí vztahů mezi jurisdikcí Ústavního soudu a soudy obecnými a v neposlední řadě také nedostatečnou provázaností občanského soudního řádu a zákona o Ústavním soudu.

I když přezkumná kritéria dovolacího soudu a Ústavního soudu, stejně jako povaha řízení před nimi, jsou nepochybně zcela odlišná, z hlediska ústavní stížnosti jde v zásadě o její včasnost, tedy o procesní problém zachování zákonné

lhůty,⁹⁸) a to zejména v případě, že dovolací soud dovolání nevyhoví (ať již zamítavým nebo odmítavým výrokem), a kdy v důsledku toho právní moc rozhodnutí odvolacího soudu zůstane nedotčena; problém se zvyraznil také tím, že názor Ústavního soudu na tuto procesně složitou problematiku až dosud stále není jednotný, a že v důsledku toho ani praxe Ústavního soudu není jednotná. Stává se, bohužel, že někteří soudci jako zpravodajové odmítají ústavní stížnosti jako předčasné (tj. pro nevyčerpání všech procesních prostředků),⁹⁹) i když z jejich odůvodnění je patrné, že ve věci bylo (souběžně) podáno též dovolání a že ústavní stížnost je tak podávána vlastně jen z procesní opatrnosti – pro zachování lhůty,¹⁰⁰) případně je spojena s návrhem (žádostí), aby s projednáním ústavní stížnosti bylo posečkáno do rozhodnutí dovolacího soudu.

Je-li však o dovolání rozhodnuto dovolacím soudem nevyhovujícím výrokem, vzniká situace bludného kruhu: včas, byť v jistém smyslu podmíněně podaná ústavní stížnost, je odmítnuta pro předčasnost a po (negativním) rozhodnutí dovolacího soudu dojde k tomu pro její opožděnost, pokud ovšem ústavní stížnost nesměřuje proti rozhodnutí dovolacího soudu.¹⁰¹)

Nadto zde vzniká očividně potenciální nebezpečí dvojího souběžného rozhodování a nebezpečí samostatných rozhodnutí v odlišných soustavách soudní moci, která navíc mohou být obsahově rozporná;¹⁰²) jestliže by totiž nálezem Ústavního soudu došlo ke zrušení rozhodnutí odvolacího soudu ještě před rozhodnutím soudu dovolacího, vyvstává další procesní otázka, totiž jaký by měl být další postup dovolacího soudu (dovolání od doby vykonatelného nálezu by směřovalo proti právně již neexistujícímu rozhodnutí), případně – pokud by dovolacímu soudu v jemu předložené věci nebyl náleze Ústavního soudu znám – nelze vyloučit, že by bylo rozhodnuto – byť z jiných důvodů – o dovolání a dovolací soud buď by (již neexistující) rozhodnutí zrušil nebo by o dovolání rozhodl nevyhovujícím výrokem;¹⁰³) obě naznačené možnosti by se ovšem ocitly v rozporu s nálezem Ústavního soudu a s důsledky z něj plynoucími.

Obdobná situace ovšem nastává i tehdy, jestliže Ústavní soud rozhodne po rozhodnutí dovolacího soudu; vyhoví-li ústavní stížnosti a rozhodnutí odvolacího soudu zruší, kasační náleze se ani v tomto případě rozhodnutí dovolacího soudu patrně nedotkne (pro jeho zrušení tímto nálezem nejsou zpravidla dány ani věcné důvody (mimo jiné též proto, že nebylo přezkoumáváno) a pro jeho zrušení jako rozhodnutí „navazujícího“ za současného stavu není zákonného podkladu. Věc se tak vrací do „řádného“ řízení před obecnými soudy, bez ohledu na to, jak byla posouzena a rozhodnuta dovolacím soudem.

Naznačená situace je však očividně neúnosná, z hlediska ústavního přezkoumání může vyústit (v oblasti vnitrostátního práva) až k odepření spravedlnosti a z hlediska ústavnosti samotné je protiústavní, neboť právní normy právního státu musí být koncipovány a vyjádřeny tak, aby důsledky z nich plynoucí byly před-

vídatelné; jestliže tento postulát platí v právním státě (v jeho právním řádě) obecně, tím více je nutno na něm trvat v oblasti procesní: pro rozpornost, nejasnost nebo bezkonceptnost procesních pravidel, a tak vlastně pro nedbalost zákonodárce, aby nikdo neměl být na svých (ústavně zaručených základních) právech zkrácen.

Řešení toho na výsost nežádoucího problému *de lege ferenda* je přirozeně několik, nicméně i *de lege lata* se lze uvažovaným obtížím vyhnout, přihlédnou-li se k vlastní podstatě a smyslu ústavnosti a k duchu ústavního pořádku; patří k nim – přes opačný názor části soudců Ústavního soudu – postup již dříve zmíněný nebo také kupříkladu (za podpůrného použití občanského soudního řádu) – uznávám, že nemálo širokým výkladem – ustanovení o prominutí zmeškané lhůty,¹⁰⁴ neboť nebylo-li dovolacím soudem vyhověno dovolání jinak přípustnému kupříkladu z důvodu „posouzení otázky po právní stránce zásadního významu“¹⁰⁵ a zůstane-li tak (pravomocné) rozhodnutí odvolacího soudu nedotčeno, co v takových případech – z hlediska formálních podmínek pro podání ústavní stížnosti – by bránilo tomu, aby po podání příslušného návrhu byly shledány „omluvitelné důvody“ pro to, aby na ústavní stížnost podanou za těchto okolností bylo nahlíženo jako na podanou včas.¹⁰⁶ Ochrana ústavnosti v kontrapozici s nedůsledností zákonodárce by měla mít přednost a nad nekonzistentností a nedostatkou současné procesní úpravy by měla převážet.¹⁰⁷

Řádný výkon spravedlnosti

je základním předpokladem pro stabilizující se a stabilizovaný právní řád a jím podmíněný stupeň právní jistoty v celospolečenských vztazích a současně je také ústavněprávním znakem právního státu, jehož moc *ex constitutione* má sloužit všem občanům a jako taková, co do způsobu a rozsahu, může být uplatňována jen v zákonném a ústavním rámci státu daném jeho ústavním pořádkem.¹⁰⁸ Jestliže chápeme řádný výkon spravedlnosti také jako zákonnou a včasnou ochranu právům,¹⁰⁹ je zřejmé, že v našich současných podmínkách ne vždy je oběma postulátům činěno zadosť; nesčetné novelizace (nadto již jednou nebo dokonce opakovaně novelizovaných) zákonů přirozeně neprospívají ke spolehlivosti a stabilitě právního řádu a jen podstatnou měrou ztěžují – pokud jej neznemožní vůbec – spolehlivost úsudku o důsledcích, které z něj – při tom kterém jednání (opomenutí) pro v úvahu přicházející subjekty – vyplývají a právní řád nejenže přestává být jednotný, ale v mnoha svých odvětvích stává se mnohdy dobrodružným bludištěm zejména pro občana práva neznalého, jemuž však přesto svědčí fikce, že na důsledky právních vztahů, do nichž vstupuje, je s to sám usoudit. Tato předvídatelnost aplikace konkrétní právní normy na konkrétní jednání (opomenutí), stejně jako předvídatelnost důsledků z této aplikace, jako zcela logický a koneckon-

ců nepominutelný korektiv lidského chování, přesněji řečeno, chování jedince (jedinců) ve společnosti a vice versa, je přirozeně důležitým faktorem ovlivňujícím jako symptom právního vědomí celou společnost; stupeň této předvídatelnosti je současně dostatečně přesným vyjádřením jak kvality právního řádu samotného, tak i jurisprudence orgánů veřejné moci a obecných soudů především.

Obdobně je třeba nahlížet na včasnost ochrany, které se narušeným právům dostává: o co později je orgány veřejné moci poskytnuta, o to méně je účinná, za to však – na druhé straně – o to více narušuje důvěru v právo a ve spravedlnost ve společnosti vůbec; i zde jde o neobyčejně složitý a choulostivý problém, jehož opomíjení by mohlo vést k důsledkům stejně nežádoucím jako společensky nebezpečným, a který ne vždy je vyvolán či způsoben jen větší či menší erudicí soudcovských sborů či jejich vůlí a možnostmi intenzivní práce.

Řádný výkon spravedlnosti vyžaduje dostatečné materiální i osobní vybavení tak, aby výkon vlastní jurisdikce nebyl ztěžován či dokonce ohrožován již lidsky neúnosným návalem práce (nápadem věcí), navíc v podmínkách permanentně se měnícího právního řádu. Zde však jen málo pomohou deklarace a již svou podstatou téměř neúčinná stanoviska, byť by se odvolávala na ústavní pořádek státu.¹¹⁰⁾

Procesní předpisy ve všech těchto souvislostech a pro řádný výkon spravedlnosti ve všech odvětvích práva jsou nejen svým významem, ale již svou podstatou *condicio sine qua non*: jako soubor pevných a zřetelných pravidel, jimiž se řídí způsob nalézání práva přes několikeré novelizace stále ještě poznamenané relikty z totalitního údobí přehlížejícího snad ze všeho nejvíc právě je, tvoří důležitou součást právního řádu a jeho ústavnosti; ochrana ústavnosti nebo snad přesněji úsilí o její naplnění je však věcí nejen všech složek státní moci, ale v každodenním životě by mělo být snahou všech. Tento cíl však vyžaduje značnou dávku úsilí, trpělivosti a dobré vůle a v naší současné situaci je, obávám se, stále ještě nemálo vzdálen.

Poznámky:

- 1) čl. 90 a násl. úst. zák. č. 1/1993 Sb.
- 2) § 1 odst. 1 zák. o advokacii č. 85/1996 Sb.
- 3) čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
- 4) kupř. zásada veřejnosti, bezprostřednosti, v trestním řízení presumpce neviný apod.
- 5) § 16 odst. 1, 2 zák. o advokacii č. 85/1996 Sb.
- 6) § 1 o. s. ř., § 1 odst. 1 tr. ř.
- 7) I když kupříkladu v trestním řízení trestní řád příkazuje orgánům v trestním řízení činným dbát náležitého zjištění trestných činů a spravedlivého potrestání jejich pachatelů, je třeba mít za to, že pojem „spravedlivé potrestání“ v sobě obsahuje – do jisté míry protismyslně – též příkaz ke zprošťujícímu (zastavovacímu) výroku, není-li pro odsuzující výrok dostatek zákonných podmínek (kupř. § 236 písm. a) až c) tr. ř.).

- 8) § 16 odst. 2 zák. o advokacii č. 85/1996 Sb.
- 9) Sem spadá stále aktuální otázka odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu včetně monitorování styků obhájce s jeho klientem; ačkoli současná procesní úprava sledování a záznam telekomunikačního styku obhájce s jeho klientem nepřipouští (§ 88 odst. 1 al. 3 tr. ř.), čas od času se stává, že – z různých podnětů – policie takové sledování – ovšemže protiústavní – provádí; Ústavní soud (ve věci III. ÚS 62/95 publ. in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – sv. 4, č. 78, vydání 1., Praha, 1996) tuto problematiku posoudil tak, že při střetu dvou zájmů (účel trestního řízení a ochrana tajemství dopravovaných zpráv) je třeba dát vždy přednost ústavně zaručenému právu na ochranu tajemství dopravovaných zpráv, dovodil, že nepřipustné sledování a záznam telekomunikačního provozu o něm je porušením ústavně zaručeného základního práva jak na újmu obhájce, tak i na újmu jeho klienta, odposlech policie (provedený k žádosti předsedy senátu) označil za „jiný zásah veřejné moci“ do těchto práv a obecnému soudu přikázal všechny záznamy (včetně písemného předpisu) o této komunikaci zničit. K této problematice podrobněji viz V. Ševčík: Některé aspekty odposlechu... in Bulletin advokacie č. 6 a 7/96.
- 10) § 1 odst. 1, § 2 odst. 2, odst. 5 al. 1, odst. 8 a odst. 13 tr. ř.
- 11) hlava pátá, čl. 36 až 40.
- 12) I když převážná část nálezů v této procesní oblasti byla vynesena ve věcech ústavních stížností stran materie občanskoprávní, zásady vyložené v těchto nálezech, jako zásady vztahující se k soudnímu řízení vůbec, lze beze zbytku vztáhnout i na řízení trestní. Jestliže totiž procesní ochrana osobnostní sféry jedince vystupuje do popředí především v trestním řízení, není nejmenšího důvodu opomíjet či snižovat ji v kterémkoli řízení jiném; vždýt jde totiž o to, aby rámec řízení (jeho účel) nebyl orgány veřejné moci a zejména pak obecnými soudy překračován, a aby jejich zásahy do osobnostní sféry jedince v procesním postavení účastníka (strany) řízení s řízením spojeného byly omezeny jen na míru z hlediska účelu řízení zcela nezbytnou. Ostatně v občanskoprávním řízení bylo již novelami občanského soudního řádu ve prospěch zásady „nechť si každý sám střeží svá práva“ upuštěno od – v totalitním režimu – mnohdy až k absurdnu prosazovaného principu „materiální pravdy“, dle níž soudní orgány byly vedeny ke zjišťování jakési absolutní „pravdy“, přirozeně že ve zcela deformovaném materialistickém smyslu, v jejímž důsledku se staly obecné soudy nositelem totalitních snah dosíci co nejúplnější kontroly nad vším společenským děním a vlastně nad společností vůbec.
- 13) § 126 odst. 1 al. 2 o. s. ř.
- 14) § 100 odst. 1 tr. ř.
- 15) k tomu srov. nález ve věci III. ÚS 149/97 (dosud ve sbírce nepublikován).
- 16) § 35 až 41, § 214, § 215 odst. 1, 2, § 216 odst. 2, 3, tr. ř. aj.; § 18 al. 3, § 25 odst. 2, § 44 odst. 1 aj. o. s. ř.
- 17) čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod
- 18) § 1 odst. 1 al. 1 tr. ř.
- 19) § 1 o. s. ř.
- 20) Otázkám procesní čistoty věnuje Ústavní soud nemalou pozornost a její ochrana v jeho nálezech je velmi důrazná, a to bez ohledu na to, že v neřádkých případech jevíla ústav-

ní stížnost v meritu věci vlastně pramalou nadějí na úspěch; jde zde o záměrnou snahu po letech záměrného snižování významu procesní formy a vlastně procesu vůbec (vzpomeňme třeba jen politických procesů, v nichž i ty nejzákladnější principy civilizovaného řízení byly ignorovány) – dosíci co nejhlubší úcty k procesním pravidlům, jimiž – ve vztahu k rozhodnutí jako konečnému výsledku – tento výsledek výrazně ovlivňují a tak i spoluvytváří.

- 21) § 92 odst. 3 al. 2, § 165 odst. 1, § 215 odst. 1, 2 apod. tr. ř.; § 126 odst. 3 o. s. ř.
- 22) § 214 tr. ř.; § 123 o. s. ř.
- 23) § 216 odst. 1 až 3 tr. ř.; § 118 odst. 3 o. s. ř.
- 24) § 2 odst. 5 tr. ř.; § 132 o. s. ř.
- 25) Tyto postuláty přirozeně nemají zcela absolutní platnost; jako každý člověk je i erudovaný soudce ve svých úsudcích podmíněn svou osobností, životními zkušenostmi, výchovou a tradicí, tedy faktory, které vyloučení předsudků do nemalé míry relativizují. Podrobnější úvaha nad touto otázkou přesahovala by již rámec této studie; z obecného pohledu zde jde o to, aby rozhodnutí soudem usnesená nebyla očividně poznamenána zaujatostí pramenící z apriori předsevzatého náhledu.
- 26) čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.
- 27) k tomu srv. nález Ústavního soudu III. ÚS 150/93 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – sv. 2, č. 49, vydání 1. Praha, 1995, a III. ÚS 61/94 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – sv. 3, č. 10, vydání 1. Praha, 1995 aj.
- 28) Karel Hvižďala – Týden č. 7/98.
- 29) K tomu srov. např. projevy ministra spravedlnosti v plénu ÚNS z května 1947: Na soudu národa, min. sprav. Praha 1947, veřejný projev předsedy vlády K. Gottwalda ve věci varnsdorfského případu atd.
- 30) čl. 17 odst. 1, 2 (?) Listiny základních práv a svobod.
- 31) Příkladů jen z denního tisku je dostatek, počínaje kupř. trestní věcí proti sodaři O. (výklad podmínek nutné obrany), přes navzdory aboliici prezidenta republiky neskončené věci („neschopnost soudů věc ukončit“) M. CH., až třeba po trestní věc poslance S. (vzetí do vazby a nemožnost účasti na schůzi Poslanecké sněmovny) a další.
- 32) Za všechny ostatní postačí připomenout z poslední doby polemiku B. Doležela s předsedou Městského soudu v Praze ve věci vazby (a zproštění) (Lidové noviny, únor 1998), dle níž důsledky útoku vůči nepravomocnému soudnímu rozhodnutí „ve svobodné společnosti neznamenající mocenský nátlak, ale svobodnou výzvu k novému promyšlení sporné věci... a pokud snad ohrozí jeho (sc. soudcovu) nezávislost, je to jen jeho problém.“
- 33) čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.
- 34) Pokud jde o procesní excesy obran a proti nim, spočívá v postupu podle § 55, § 57 odst. 1 tr. ř. (§ 40 odst. 1, 2 al. 2 o. s. ř.); není-li tento postup využit, pak pouhé následné tvrzení, že bylo rozhodováno podjatým soudcem, jak se občas v ústavních stížnostech stává, je obvykle pro nedostatek skutkového a důkazního podkladu nepřezkoumatelné, a proto i z hlediska ústavního přezkumu nerozhodné.
- 35) § 30, § 31 tr. ř. (§ 14 o. s. ř.).
- 36) § 25 tr. ř. (§ 12 odst. 2 o. s. ř.).

- 37) Na druhé straně však malé území, jímž Česká republika disponuje, do nemalé míry význam delegace z těchto důvodů problematizuje.
- 38) § 72 a násl. zák. č. 182/1993 Sb.; v trestních věcech je třeba mít na paměti, že proti rozhodnutí soudu, co do námitek stran správnosti či úplnosti protokolu, případně rozporu stran události, k níž v řízení došlo, a která je předmětem stíhání a pod trestní řád, na rozdíl od občanského soudního řádu (§ 40 odst. 3), i připouští stížnosti; formální podmínkou ústavní stížnosti proto je, že v řízení před obecnými soudy byl vyčerpán i tento procesní prostředek. V občanskoprávních věcech jde pak o postup ve smyslu § 117 odst. 2 a § 118 odst. 3 o. s. ř.
- 39) K tomu viz např. náleze ve věci III. ÚS 62/95 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírnka náleží a usnesení – svazek 4, č. 78, vydání 1., Praha 1996.
- 40) Pokud jde o důvody vylučující soudce jako soudce podjatého, postavil se Ústavní soud na stanovisko, že posouzení vylučujících důvodů je natolik těsně spjato s etickými zásadami výkonu soudcovského povolání, že jejich dotváření judikaturou je věcí především obecných soudů samotných (III. ÚS 90/95 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírnka náleží a usnesení – svazek 4., č. 82, vydání 1., Praha 1996).
- 41) JUDr. Ernst Markel: Zákonný soudce – evropské základní právo – přednáška na soudcovském semináři v Linci 1995.
- 42) čl. 38 odst. 1 al. 1 Listiny základních práv a svobod.
- 43) § 42 odst. 1 vyhl. min. sprav. 37/1992 Sb. ve znění vyhl. č. 584/1992 Sb., 194/1992 Sb. a č. 246/1995 Sb.; jde o zásadu pevného přidělování agendy podle předem stanovených pravidel, stanovených u každého obecného soudu na dobu jednoho roku dopředu.
- 44) Nález v trestní věci stěžovatele J. A. III. ÚS 232/95 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírnka náleží a usnesení – sv. 5., č. 15, vydání 1. Praha 1997.
- 45) Nález III. ÚS 90/95 v trestní věci stěžovatele M. M., jímž bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu odnímající věc příslušnému soudu I. stupně a přikazující ji jinému soudu téhož stupně, publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírnka náleží a usnesení – sv. 4., č. 82, vydání 1. Praha 1996.
- 46) čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod; § 18 al. 1, 3 o. s. ř.
- 47) To přirozeně neznamená, že by soudce byl v pozici zcela „amorfního“ pozorovatele, bez jakéhokoliv vlastního postoje; naopak, životní zkušenosti, stupeň jeho osobní vyzrálosti a jimi vytvořený či spoluvytvořený hodnotový systém, ať již vědomě či toliko v rámci jisté rutiny, se tak či onak v rozhodovacím procesu nemožno neprojevit. Problém je přirozeně v tom, že tento, řekněme, osobnostní profil soudce, má-li jít o soudce nestranného, nesmí ani v rozhodovacím procesu, ani v jeho výsledku překročit – viceméně jen lege artis – dané meze; že jde o složitý proces podmíněný a dotvářený řadou okolností psychologického, etického i intelektuálního rázu, je – zdá se mi – zřejmé. Podrobnější úvaha nad tímto jistě důležitým a zajímavým problémem by však již překročila rámec daného tématu.
- 48) Že i zde – obdobně jako je tomu na straně soudu – sehrává svoji roli osobnostní vybavení účastníků řízení a zejména jejich zástupců, není patrně zapotřebí zvlášť připomínat: erudice, osobní vystupování, promyšlená procesní taktika apod., to všechno jsou faktory, které pro výsledek věci mají svůj význam a které – na druhé straně – zásadu rovnosti do jisté míry relativizují a podtrhují tak jen lidský rozměr výkonu spravedlnosti.

-
- 49) § 18 al. 1 o. s. ř.
- 50) čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.
- 51) čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod; § 101 odst. 3, § 118 odst. 3 o. s. ř., § 214, § 216 odst. 1, 2 tr. ř.
- 52) Nález Ústavního soudu ve věci III. ÚS 61/94 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – sv. 3, č. 10, vydání 1. Praha, 1995, v němž Ústavní soud dále dovodil, že opačný postup je v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 95 odst. 1 úst. zák. č. 1/1993 Sb.
- 53) § 221 odst. 1 písm. c), § 243b odst. 1 al. 2 o. s. ř.
- 54) Nález ve věci III. ÚS 95/97 (dosud ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky nepublikován).
- 55) § 120 o. s. ř.; § 41 odst. 2 tr. ř.
- 56) Termín rozhodovací důvody, užívaný v dřívějším civilním řádu soudním (ve znění zák. č. 201/1928 Sb., § 41 al. 2, § 417 odst. 4) jako součást prohlášeného a písemně vyhotoveného rozsudku (obdobně též tr. řád – zák. č. 119/1873 § 270 odst. 5), jeví se mi z mnoha důvodů přílehavějším než současné „odůvodněné rozhodnutí“; zdá se mi, že mezi oběma termíny je podstatný rozdíl: zatímco „rozhodovací důvody“ obsahově i systematicky vyžadují popis soudcovy myšlenkového procesu, v němž k rozhodnutí dospěl, „odůvodnění“ je od tohoto procesu pojmově zcela odtrženo a jako takové o zmíněném myšlenkovém postupu soudce nic nevyovídá; ostatně „odůvodnit“ třeba i ex post lze jakékoli rozhodnutí.
- 57) §157 odst. 2, 3 o. s. ř. V běžné praxi soudů však tento procesní předpis není plně respektován, neboť jen zřídkakdy se lze setkat s rozsudkem, jehož odůvodnění by se kupříkladu zabývalo též příčinami sporu. Z hlediska rozhodnutí jde zřejmě o procesní vadu, nicméně pro vlastní rozhodnutí zcela bezvýznamnou; zdá se proto, že tento postulat spolu s dalšími (výslovné působení) je spíše než smysluplným požadavkem, přetrvávajícím reliktem totalitního údobí.
- 58) § 157 odst. 1 o. s. ř.; § 120 odst. 1 tr. ř.
- 59) kupř. § 157 odst. 4 o. s. ř.
- 60) čl. 36 odst. 1, čl. 1; náález Ústavního soudu ve věci III. ÚS 84/94 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – sv. 3., č. 34, vydání 1. Praha 1995, jímž pro zmíněné vady rozsudky obecných soudů obou stupňů byly zrušeny. Obdobně též ve věci III. ÚS 217/96 (Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – sv. 7., č. 44, vydání 1. Praha 1997, v níž Ústavní soud vyslovil, že jde o porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jestliže odůvodnění rozhodnutí obecného soudu neobsahuje odkaz na konkrétně označené (a soudem provedené) důkazy, z nichž skutková zjištění vyplývají a spokojují se toliko odvoláním na obsah spisu, případně jestliže rozhodnutí samo je pro nedostatek hodnocení důkazů a pro nesrozumitelnost nepřezkoumatelné, jsou jeho právní závěry v důsledku toho porušením ústavních principů zákazu libovůle v rozhodování; rozhodnutí obecného soudu II. stupně bylo proto zrušeno.
- 61) § 221 odst. 1 písm. c) o. s. ř.; § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř.
- 62) čl. 83 úst. zák. č. 1/1993 Sb., zák. č. 182/1993 Sb.
- 63) čl. 83 úst. zák. č. 1/1993 Sb.
- 64) čl. 10 úst. zák. č. 1/1993 Sb.; v současné době odkaz na porušení práv z těchto smluv

plynoucích bývá zpravidla nadbytečný, vzhledem k tomu, že obsah Listiny základních práv a svobod je se zmíněnými smlouvami zcela v souladu.

- 65) § 72 odst. 1 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb.; opomím zde další podmínky stanovené zákonem (§ 72 odst. 2, 3, 4 zák. č. 182/1993 Sb.), jako jsou kupř. vyčerpání všech prostředků k ochraně porušeného práva v řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, právní moc napadeného rozhodnutí, 60denní lhůta a další, které z hlediska daného tématu nepokládám zatím za podstatné.
- 66) § 81 zák. č. 182/1993 Sb.
- 67) K tomu srov. ust. § 34 odst. 1 al. 2 zák. č. 182/1993 Sb.; v jurisdikci Ústavního soudu jde však o přezkum zcela výjimečný (kupř. náleze ve věci III. ÚS 150/93 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – sv. 2, č. 49, vydání 1. Praha 1995).
- 68) čl. 90 úst. zák. č. 1/1993 Sb.
- 69) Výjimku však tvoří rozhodování ve správním soudnictví, v němž tato zásada až dosud plně respektována není a kde obecné soudy přezkoumávají správní akty toliko v jediném stupni; z hlediska ústavního jde nepochybně o vážný nedostatek, který snad bude odstraněn v konečné úpravě správního soudnictví.
- 70) viz kupř. náleze ve věci II. ÚS 45/94 in Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení – svazek 3., č. 5, vydání 1., Praha 1995.
- 71) čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.
- 72) k tomu srov. ust. § 43 odst. 1 písm. c) zák. č. 182/1993 Sb.
- 73) Tyto a jím podobné vady ústavních stížností jsou velice časté a svědčí o tom, že stěžovatelé si rozdíl mezi ústavním a obecným soudnictvím nejsou vědomi a stále pokládají Ústavní soud za další opravný stupeň nad obecnými soudy; obdobně svědčí o malé znalosti věci strohé odkazy na jednotlivé články Listiny základních práv a svobod, nadto pochopené nesprávně. Za všechny ostatní jen jeden příklad: ačkoliv v několika nálezech Ústavní soud opakovaně vyložil (kupř. ve věci III. ÚS 23/93 in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – svazek 1., č. 5, Praha 1994) jak povahu „ochrany vlastnictví“ (čl. 11 Listiny základních práv a svobod) a podmínky, za nichž ji lze Ústavním soudem poskytnout, neuspokojený účastník z vlastnického sporu (zpravidla z restituce) často se domáhá zrušení ústavní stížností napadeného rozhodnutí s odkazem na to, že jím bylo porušeno „právo vlastnit majetek“.
- 74) k tomu nálezy publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – sv. 1, č. 32, 34, 37 a další.
- 75) čl. 82 úst. zák. č. 1/1993 Sb.
- 76) § 132 o. s. ř.; § 2 odst. 12 tr. ř.
- 77) § 157 odst. 2 o. s. ř.; § 120 odst. 1 písm. d) tr. ř.
- 78) „Zpravidla“ proto, že čas od času se lze v rozhodnutích obecných soudů setkat nejen s opomenutými důkazy, ale i s takovým hodnocením důkazů, které odporují zásadám logiky a vyúsťují v závěry navzájem zcela rozporné.
- 79) náleze ve věci III. ÚS 23/93 in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – svazek I., č. 5, Praha, 1994.
- 80) k tomu viz pozn. č. 78; občas lze zaslechnout kritiku, že navzdory zmíněným tezím, Ústavní soud sám se ve skutečnosti jimi neřídí, a že – co do přezkumu rozhodnutí obecných soudů – svou judikaturou hranice z těchto tezí plynoucí překračuje a posouvá se

tak do jinak odmítané pozice „další přezkumné instance v soustavě obecného soudnictví“. I když v jednotlivých nálezech Ústavního soudu lze skutečně jakoby nalézt leccos, co důvodnosti takových a podobných námitek nasvědčuje, převážná část jeho dosavadní judikatury obecným tvrzením o „atrakci více pravomoci než mu přísluší“ nenasvědčuje; podíl nálezem zrušených rozhodnutí obecných soudů v celkové agendě (nápadů) Ústavního soudu je nepatrný.

- ⁸¹⁾ čl. 95 odst. 1; tato vázanost vztahuje se výlučně k zákonu a nikoli již k právní normě nižší právní síly (dtto al. 2).
- ⁸²⁾ K jisté výjimce judikaturou Ústavního soudu dosud neřešené by mohlo dojít tehdy, jestliže by šlo o zákon (jednotlivá ustanovení), který byl již zrušen, příp. z téhož důvodu bylo řízení před Ústavním soudem zastaveno; shodně občanský soud. řád – komentář Bureš a spol. Je tomu tak proto, že pravomoc Ústavního soudu je ex lege vyloučena (§ 66 odst. 1, 2, § 67 odst. 1, 2 zák. č. 182/1993 Sb.) a že pochybnost stran ústavnosti právní normy, kterou je třeba aplikovat, nemůže zůstat nepovšimnuta.
- ⁸³⁾ § 109 odst. 1 písm. b) al. 2 o. s. ř., § 224 odst. 5 tr. ř.
- ⁸⁴⁾ § 64 odst. 4 zák. č. 182/1993 Sb.
- ⁸⁵⁾ § 74 zák. č. 182/1993 Sb.; současná procesní úprava řízení rozhodnutí o přerušení řízení svěřuje výhradně soudu, a to bez jeho povinnosti k návrhu účastníka řízení obligatorně řízení přerušit. Tím se otevírá problém, jak nahlížet na postup obecného soudu, jestliže námitkám nevyhoví, protože se s tvrzením stran neústavnosti právní normy neztotožnil.
- ⁸⁶⁾ Zřetelné náznaky této praxe jsou nálezy (kupř. ve věci III. ÚS 359/96 – dosud ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky nepublikován), v nichž Ústavní soud pro řízení před ním označil za nepřipustné námitky stěžovatele, jimiž brojil proti údajné neúplnosti skutkových zjištění v rozhodnutích obecných soudů a dovolával se provedení důkazů, které však v původním řízení před nimi nenavrhol; je zřejmě jen otázkou času, kdy toto stanovisko přenesou Ústavní soud do rozhodování v oblasti ústavněprávní, zejména tam, kde nepůjde o věc závažnějšího významu.
- ⁸⁷⁾ Základní myšlenkou zde je, že nelze obecným soudům dost dobře vytýkat něco, co v samotném řízení nebylo zpochybňováno nebo jako nesprávné vytýkáno; tato myšlenka má ovšem svá oprávnění jen potud, pokud v řízení před obecnými soudy pro námitky protiústavnosti aplikované normy byly dány předpoklady; jestliže tyto pochybnosti vznikly až v samotném pravomocném rozhodnutí, pak pro naznačenou koncentraci námitek již v řízení před obecnými soudy by zřejmě nebyl důvod.
- ⁸⁸⁾ § 34 a násl., § 42 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb.
- ⁸⁹⁾ § 44 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb.; výjimku připouští za souhlasu účastníků řízení ust. § 44 odst. 2 zák. č. 182/1993 Sb., jestliže od ústního jednání nelze očekávat další objasnění věci, tedy zpravidla tehdy, jde-li jen o posouzení ústavněprávních otázek zřejmých již z předložených podání.
- ⁹⁰⁾ Stran ústavní stížnosti podrobněji „Ústavní stížnost...“ in Bulletin advokacie č. 8, roč. 1994, dtto č. 6, 7, roč. 1995.
- ⁹¹⁾ čl. 81 odst. 2 úst. zák. č. 1/1993 Sb.
- ⁹²⁾ blíže k tomu V. Ševčík: Některé problémy ústavnosti v českých soudních řádech, Právník č. 7, roč. 1997.

- 93) Není úkolem této studie věnovat se stále nedořešené otázce závaznosti nálezů Ústavního soudu podrobněji; skutečností je, že zejména vrcholné instance obecného soudnictví se zdráhají uznat „absolutní“ závaznost rozhodnutí Ústavního soudu, a že toto své odmítavé stanovisko zdůvodňují různými aspekty, jako že ústavně stanovená „závaznost rozhodnutí je již pojmově něco zcela jiného než vázanost právním názorem“, nebo že „obecné soudy a především jejich vrcholnou instanci nelze pod pojem orgánů veřejné moci podřadit“, a proto vůči nim pravomoc Ústavního soudu není dána, a jestliže Ústavní soud jejich pravomocné rozhodnutí přezkoumává a případně ruší, činí tak jen proto, že si prostě tuto pravomoc způsobem ne-li contra tedy rozhodně propter legem přisvojil apod. Jde jistě o problém na výsost závažný, nicméně v této studii není pro něj, mimo tuto poznámku a konstatování, že jde o problém, který patrně v dohledné době vyřešen nebude, dostatek místa; svoji roli, ostatně nikoli ojedinělou, zde, bohužel, sehrává svou nedůsledností a záměnou ustálených pojmů samotná ústava.
- 94) I když dosud nejde o jev příliš častý a dochází k němu zejména na úrovni vyšších stupňů obecných soudů, jde přece jen o jev očividně nežádoucí, podstatným a zvláště závažným způsobem zasahující do rozdělení jednotlivých pravomocí a v neposlední řadě i do autority obou soudních soustav; vyřešení tohoto problému, jako utišení „války soudů“, mělo-li by k němu dojít v dohledné době, vyžaduje na obou stranách nemalé dávky tolerance a zejména vzájemného porozumění stran vlastních ústavou přikázaných povinností a vědomé společné odpovědnosti za vývoj právnosti ve státě.
- 95) § 82 odst. 2, 3 zák. č. 182/1993 Sb.
- 96) § 35 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb. Z tohoto důvodu není proto možné usilovat o změnu dříve vyneseného nálezu jako rozhodnutí senátního přezkumem pléna Ústavního soudu (§ 11 odst. 2 písm. g) zák. č. 182/1993 Sb.); případný návrh v tomto směru byl by nepřijatelný (§ 43 odst. 1 písm. f) zák. č. 182/1993 Sb.).
- 97) K podstatně jiné situaci by mohlo dojít, jestliže by v následném řízení před obecným soudem došlo k takové změně, která by podstatným způsobem (v jakékoli oblasti) změnila předpoklady, z nichž kasační rozhodnutí vycházelo; taková změna by přirozeně mohla obecný soud vést k totožnému, případně obdobnému rozhodnutí, jak před kasací bylo přijato.
- 98) § 72 odst. 2 al. 1 zák. č. 182/1993 Sb.
- 99) § 72 odst. 2 al. 2, § 75 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb.
- 100) K tomu srov.: V. Ševčík: Ústavní stížnost... in Bulletin advokacie č. 8/94, kde jsem takový postup pokládal za možné východisko z procesně nepřehledné situace.
- 101) Situace může být – s ohledem na různost, přípustnost a povahu dovolacích důvodů (§ 237, § 238, § 239) – zejména odst. 2 o. s. ř. – ještě komplikovanější, a to především vždy tam, kdy dovolací soud existenci dovolacích důvodů posuzuje ve skutkové či právní oblasti sám, příp. tam, kde sehrává svoji roli vázanost dovolacího soudu dovoláním uplatněnými důvody. Šlo by však nad rámec této studie zabývat se tímto složitým problémem v celé jeho šíři, a proto jen tato glosa jako upozornění. Obdobně v trestních věcech dochází k absurdní situaci tam, kde se o „posledních prostředcích“ rozhoduje vyšší instancí obecného soudu v neveřejném zasedání rozhodnutím, „které se vždy veřejně vyhlásí“, a kdy tímto okamžikem se vyhlášení rozhodnutí zpravomocní, a kdy lhůta pro podání ústavní stížnosti počíná běžet, aniž by o tom účastník řízení věděl; posléze

uvedené bude snad odstraněno očekávanou novelou zákona č. 182/1993 Sb., která, pokud bude Parlamentem České republiky přijata, jako rozhodný okamžik pro běh lhůty k podání ústavní stížnosti stanoví doručení rozhodnutí.

- ¹⁰²⁾ Zmíněná souběžnost je však – alespoň částečně – dána povahou dovolacích důvodů, z nichž některé (kupř. důvod dle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. apod.) mají očividně ústavněprávní povahu a již samy o sobě znamenají porušení ústavně zaručeného základního práva plynoucího kupř. z čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.
- ¹⁰³⁾ Tento výrok sám o sobě ovšem, pokud dovolání odmítá, obsahově neznamená nic jiného než autoritativní zjištění orgánu k tomu oprávněného, že právo dovolání v posuzované věci dovolateli nepřišlo, a proto výhrady plynoucí z následující věty textu neplatí; jde totiž o výrok nedotýkající se merita věci, a proto jeho „samostatné“ existenci (v případě kasace rozhodnutí soudu nálezem Ústavního soudu) není jako rozhodnutí dotýkající se jen procesní otázky (práva na dovolání) nikterak na závadu.
- ¹⁰⁴⁾ § 63 zák. č. 182/1993 Sb., § 7 odst. 1 o. s. ř.
- ¹⁰⁵⁾ § 239 odst. 1, 2 o. s. ř.
- ¹⁰⁶⁾ § 58 odst. 1 al. 1 o. s. ř.
- ¹⁰⁷⁾ Lze jen doufat, že při současné rekodifikaci nových procesních předpisů vážné nedostatky tohoto a podobného druhu se v budoucnu již nevyskytnou.
- ¹⁰⁸⁾ srov. čl. 2 odst. 3 úst. zák. č. 1/1993 Sb.
- ¹⁰⁹⁾ čl. 38 odst. 2 al. 1 Listiny základních práv a svobod vyžaduje projednání věci bez „zbytečných průtahů“; čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení franc. min. zahr. publ. pod č. 209/1992 Sb.) „v přiměřené lhůtě“.
- ¹¹⁰⁾ K tomu srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 17. února 1998, dle něhož „právu na projednání věci bez zbytečných průtahů“ odpovídá povinnost právě obecných soudů naplňovat tuto stěžejní zásadu spravedlivého procesu, aniž by pro účely řešení otázky plnění či neplnění uvedené povinnosti ze strany obecných soudů byla soudní moc členěna na jurisdikční a správní složku a odlišná stanoviska s tím nesouhlasících soudů; tímto stanoviskem byl opuštěn (přehlasován) názor vyjádřený nálezem (dosud nepublikovaným) ve věci III. ÚS 218/97, dle něhož v případech postupného a podle stanovených pravidel zpracovávaného nápadu (starých) věcí a při nedostatečném obsazení soudu ústavně přikázaná povinnost včasné ochrany právům svědčí nikoli jurisdikční, ale správní složce soudní moci (ve sbírce dosud nepublikováno).

JUDr. Antonín Procházka,
soudce Ústavního soudu ČR

Dovolání jako poslední prostředek k ochraně práva

V Bulletinu advokacie č. 8/1997 doc. JUDr. Vladimír Mikule (dále jen autor) se zamýšlí nad vztahem ústavní stížnosti a dovolání v judikatuře Ústavního soudu. Článek je vysoké úrovně, svědčí o informovanosti autora, i když jeho závěrečné vyústění je podle mého názoru poplatné v té době projednávané a dnes již projednané změně zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zvláště jeho ustanovení § 43 odst. 1 o pravomocích soudce zpravodaje. A autorovi článku musí být také známo, že po zkušenostech z činnosti federálního Ústavního soudu byl za účasti některých soudců tohoto bývalého ústavního orgánu zpracován návrh zákona o Ústavním soudu, který v legislativních orgánech doznal podstatných změn, se kterými byl předán zákonodárcům k projednání a ke schválení. Změny se týkaly také dnes kritizované pravomoci soudce zpravodaje, které byly následně do zpracovaného návrhu implantovány. Soudci Ústavního soudu proti nyní uváděné změně nemají žádné námítky, neboť z jejich strany bylo zdůrazňováno, že se při posuzování „zjevné neopodstatněnosti“ návrhu ústavní stížnosti mnohdy může jednat o meritorní posouzení návrhu.

Autor článku se však při svém rozboru odmítaných usnesení Ústavního soudu podle § 43 odst. 1 o Ústavním soudu nezmiňuje o jejich právních důsledcích. Odmítnutí ústavní stížnosti, i když je konečné a není proti němu možno podat opravný prostředek, není *res iudicata* a lze s možnými variacemi podat ústavní stížnost znovu. Tento aspekt nutno chápat ovšem v teoretické rovině, neboť novému podání by zřejmě vadila uzavřená lhůta.

I.

Plénium Ústavního soudu k autorem rozebírané problematice není lhostejné. Nelze však výkladově překlenout skutečnosti, když se jedná o systémovou chybu v zákoně. Dovolání je paralelní s ústavní stížností, ovšem důvody dovolání jsou značně heterogenní. Nápravu lze zjednat jedině novou zákonnou úpravou. Zatímco přípustnost dovolání je garantována zákonnými kautelami, a to jak pozitivním, tak i negativním vymezením, podání ústavní stížnosti podobné ustanovení postrádá. Tak např. dovolání je nepřipustné proti rozsudkům odvolacího soudu ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněži-

tém plnění nepřevyšujícím 20 000 Kč a v obchodních věcech 50 000 Kč (§ 238 odst. 2 písm. a), § 239 odst. 3 o. s. ř.). Ústavnímu soudu jsou podány ústavní stížnosti pro částky 12 Kč a 24 Kč! I když toto negativní limitující ustanovení u dovolání nemá za následek porušení zákonnosti, částka 12 Kč a 24 Kč může představovat porušení ústavnosti a jako taková musí být projednána. Nechci také nikterak proti sobě stavět početní vybavení soudců rozhodujících o dovolání a soudců, rozhodujících o ústavní stížnosti (že se v případech bagatelních částek může jednat o porušení ústavnosti, svědčí např. ústavní stížnost pro 300 Kč uplatněná pro bono advokátní náhrady – případ Dr. Palkosky).

Pro zjednodušení pohledu na vztah „dovolání – ústavní stížnost“ se praxe Ústavního soudu sjednocuje na těchto stanoviscích:

Podle § 75 odst. 2 zákona o Ústavním soudu je ústavní stížnost nepřipustná, jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje; za takový prostředek se nepovažuje návrh na obnovu řízení.

Případy, kdy je dovolání klasickým prostředkem k ochraně práva a jeho podání je přímo občanským soudním řádem připuštěno, v případě současného podání ústavní stížnosti Ústavní soud podanou ústavní stížnost odmítne. Ústavní stížnost lze potom podat teprve proti rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání. Do této skupiny náleží i nesplnění dovolací povinnosti v případě připuštění dovolání odvolacím soudem. Stěžovatel zde nevyčerpal všechny zákonné procesní prostředky. Naproti tomu jsou případy, kdy je dovolání podáno do potvrzujícího rozhodnutí odvolacího soudu a přípustnost dovolání je závislá na právním posouzení dovolacího soudu o tom, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (§ 239 odst. 2 – in fine). Ústavní soud současně podanou ústavní stížnost neodmítne a vyčká rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR. V případech odmítnutí dovolání odvolacím soudem je potom ústavní stížnost projednávána ve vztahu na pravomocný rozsudek odvolacího soudu. Může zde dojít k paradoxu, že Nejvyšší soud ČR pochybil a měl dovolání připustit, neboť se skutečně jednalo o věc zásadního významu a odmítavým rozhodnutím došlo k denegatio iustitiae a tím i k porušení ústavnosti v čl. 90 Ústavy a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Při projednávání ústavní stížnosti může totiž Ústavní soud dojít k opačnému názoru na právní význam projednávané věci. Rozhodnutí Nejvyššího soudu zůstává v platnosti, a to z opačných důvodů, než uvedl ve svém rozhodnutí Ústavní soud, kterým zruší rozhodnutí odvolacího orgánu. Nutno mít na paměti, že v případě dvojího podání, tj. k dovolacímu soudu a současně k soudu Ústavnímu, jsou důvody podaných návrhů totožné.

Nelze jinak, než uzavřít tuto kapitolu opakovaným zjištěním, že tato celá problematika za současného zákonného stavu je v distinkci „dovolání – ústavní stíž-

nost“ na současné zákonné bázi v mnoha směrech neřešitelná a potřebuje nové zákonné sjednocující úpravy. Proto mohou zatím stěžovatelům doporučit postup podle výše uvedeného schématu.

II.

Jsem přesvědčen o nutnosti použít této příležitosti a zmínit se ve stručnosti o institutu obnovy řízení při rozhodovací praxi Ústavního soudu. Vede mne k tomu skutečnost, že v poslední době dochází na Ústavní soud ústavní stížnosti jednak proti nepovolení obnovy řízení obecnými soudy, jednak proti vlastním rozhodnutím Ústavního soudu.

V § 75 odst. 1 – in fine zákona o Ústavním soudu se za zákonný procesní prostředek nepovažuje návrh na povolení obnovy řízení. Ustanovení § 228 o. s. ř. obsahuje důvody obnovy a náležitosti návrhu. I když úvod ustanovení § 228 odst. 1 o. s. ř. v rámci zajištění zákonnosti dává účastníkovi řízení možnost napadnout návrhem na obnovu řízení pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, důvody, pro které tak lze učinit, jsou skutková zjištění nebo důkazy, které účastník bez své viny nemohl použít v původním řízení a které by pro něho přivodily příznivější rozhodnutí ve věci.

Podané ústavní stížnosti se týkají také změny právního názoru Ústavního soudu. Změny právního názoru soudem nelze kvalifikovat negativně. Naopak, při sjednocování činnosti posuny v tomto směru vždy přispívají k posilování právních jistot našich občanů i organizací.

Obnova řízení ve věci nálezů Ústavního soudu není možná. Do rozhodovací činnosti Ústavního soudu nelze přenášet jednotlivé instituty občanského soudního řádu. Paragraf 63 zák. o Ústavním soudu připouští pouze přiměřené použití soudních řádů. Kromě toho změna právního názoru není důvodem pro možnost povolení obnovy.

Zákon č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu připouští obnovu řízení pouze podle oddílu pátého, tj. řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky pro spáchání velezrady. Pokud by bylo úmyslem zákonodárce připustiti možnost obnovy řízení podle zák. č. 182/1993 Sb. i v jiných případech, jistě by tak výslovně učinil. Všechna taková podání je nucen Ústavní soud odmítnout jako návrhy nepřipustné.

JUDr. Tomáš Pohl,
advokát, Praha

Několik úvah nad zákonem č. 12/1998 Sb., aneb opět jedna novela

Od 1. dubna 1998 nabývá účinnosti zákon č. 12/1998 Sb. Tímto zákonem dochází k novelizaci zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání. Chtěl bych v tomto článku podat stručný výklad obsahu novely, ale rovněž se zamyslet nad problémy v současné legislativě. Uvedenou novelizaci tedy beru jako vzorek, jako příklad úrovně současného legislativního procesu.

Vývoj novely

Zákon č. 12/1998 Sb. (dále jen „zákon“) je v pořadí jedenáctou novelou zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání. Právní úprava konkurzu a vyrovnání byla jedna z prvních a předcházela i vydání občanského a obchodního zákoníku i první velké novele zákoníku občanského. Je zcela nepochybné, že bez konkurzního řízení, ale i řízení vyrovnacího se otevřená ekonomika neobejde. Zákon tedy do jisté míry předběhl dobu a byly do něj vkládány veliké naděje. Tyto naděje se zejména týkají účinků působení zákona, kdy měl napomoci transformaci vlastnictví i procesu privatizace. Cílem zákona bylo zbavení se slabých v ekonomice a vznik silných subjektů a jejich další vývoj. Neříkám nic nového, když téměř po sedmi letech od účinnosti zákona konstatuji, že se tohoto cíle nepodařilo dosáhnout. Není to ovšem pouze případ tohoto zákona, protože vývoj v současné české legislativě mne přinejmenším znepokojuje.

Pokusím se před vlastním výkladem zákona sdělit několik svých názorů na úroveň současné legislativy.

Mezi největší bolesti a nešvary současné legislativy podle mého názoru patří:

- Zákony a další předpisy jsou doplňovány překotně, pod politickým a ekonomickým tlakem. Jako zaklínadlo pro tvorbu nových zákonů se používá ekonomická potřeba a v současné době i čím dál více nutnost splynout s evropským ekonomickým společenstvím. Těmito hesly se přikrývají nedostatky v úrovni zákonů a dalších předpisů a většina těch, kteří zvednou kritický hlas, zejména z řad právníků, je okřikována a označována za nepřítel pokroku. Někdy je až neuvěřitelné, v jaké podobě se návrhy zákonů dostávají do Parlamentu České republiky. Při bližším zkoumání lze zjistit, že v překotném legislativním procesu jsou opomíjeny připomínková místa z řad ústředních orgánů a rovněž je bagatelizována činnost orgánů, jako je například Legislativní rada vlády

České republiky. Zadáni pro legislativní úkoly jsou většinou politicko-ekonomickými hesly a je snahou za každou cenu tato hesla prosadit.

- Na samotné tvorbě, ale i připomínkách k novým zákonům a jejich novelám, se často nepodílejí lidé, kteří mají legislativní zkušenosti, a to nejen zkušenosti teoretické, ale především praktické. Připomínám zde například přípravu rekvalifikace občanského práva v předválečné Československé republice, kdy po řadu let na přípravě zákona pracovaly týmy složené z praktiků, tedy soudců, advokátů a notářů. Něco takového není v současné době vůbec myslitelné. Naopak jsem byl velice šokován, když jsem se dozvěděl, že poslední novela obchodního zákoníku nebyla vůbec předložena nejen soudcům krajských soudů, a to zejména soudcům krajských obchodních soudů, ale i soudcům Vrchního soudu České republiky a dokonce ani soudcům Nejvyššího soudu České republiky. V podstatě dodnes nevím, kdo je „duchovním otcem“ této poslední novely, kterou považuji za názorný příklad těžkopádného, nesrozumitelného zákona, s nímž obtížně pracují nejen neprávnické, ale i právní odborníci. V legislativním procesu jsou často používáni lidé relativně velice mladí, jejichž devizou jsou jazykové znalosti i některé zahraniční zkušenosti, ale kteří nemají v podstatě žádné praktické zkušenosti z aplikace práva a chybí jim zejména životní zkušenosti. Podle mého soudu je nemyslitelné, aby například absolvent právnické fakulty bez větší praxe byl zařazen do legislativního odboru ústředního orgánu. Učit se právo pomocí legislativy na nejvyšší úrovni je podle mého soudu velice drahý ekonomický i společenský luxus. Dále je velikým nešvarem, že na radě nových zákonů se nepodílejí v podstatě vůbec osoby s právním vzděláním, ale osoby s ekonomickým vzděláním. Ekonomické vzdělání vysokoškolského směru sice v sobě zahrnuje i výuku některých právních oborů, ale to podle mého soudu pro tuto praxi nestačí. Jako příklad uvádím daňové zákony, zejména zákon o dani z příjmů a zákon o dani z přidané hodnoty. Každoročně několikrát novelizace těchto zákonů je podle mých zkušeností prováděna z legislativně technického hlediska více než neodborně. Metoda legislativní práce je v řadě případů taková, že se ke stávajícímu textu vybraných ustanovení „přilepi“ text novely další. Vznikne takto značně nesrozumitelný konglomerát bez bližší vypovídací schopnosti. Nedostatky srozumitelnosti právní normy jsou pak doháněny výklady Ministerstva financí ČR k jednotlivým ustanovením zákona. Tato výkladová pravidla nejsou pramenem práva, ale při aplikaci zákona především daňovými kontrolními orgány jsou považována za více než zákon. Tato praxe mi silně připomíná například ustanovení železničního přepravního řádu, který byl po celá léta ministerstvem dopravy doplňován takzvanými důvodovými ustanoveními. Tato důvodová ustanovení nebyla součástí normy a nebyla závazná a v praxi fungovala opět více než zákon. Je to podobný případ, jako když vedoucí socialistického obchodu

považoval reklamační řád vyvěšený na zdi a schválený krajským národním výborem za normu vyšší právní síly, než je občanský zákoník. Při neexistenci Nejvyššího správního soudu, kdy přezkoumávání správních a jiných rozhodnutí je svěřeno pouze jednostupňovému soudnímu řízení, zde vzniká více než právní nejistota.

- Za více než zdrcující považuji jazykovou úroveň nových zákonů a jejich novel. Teprve nyní s láskou a dojetím vzpomínám národních buditelů 19. století, kteří probudili naši mateřskou řeč a učinili z ní jeden z nejkrásnějších jazyků na světě, přestože gramaticky je více než obtížný. Dříve jsem se těmto statečným a vzdělaným lidem spíše ironicky usmíval, ale dnes si jich velice vážím. Kdyby tito lidé žili v současné době, nebylo by jim příliš dobře. Český jazyk dostává ve sdělovacích prostředcích více než „zabrat“. Do češtiny se nám vkrádají amerikanismy, které jsou používány novináři, ekonomy, ale bohužel i politiky. Postupem času se nám tyto novotvary dostávají i do právních předpisů. Nejde ale jen o používání cizích slov vkrádajících se do spisovného českého jazyka. Jde i o tak prosté věci jako je používání správné interpunkce, členění vět, shody podmětu s přísudkem atd. Jde tedy o látku na úrovni druhého stupně základní školy, kterou jsem nucen díky svým dvěma dcerám ustavičně opakovat. Bohužel takovéto opakování chybí podle mého názoru těm, kteří zákony a jejich doplňky tvoří. Často nejde pouze o neznalost jazyka, ale o lajdáctví a nesoustavnost při konečné jazykové úpravě textu do Sbírky zákonů.
- Mezi další příčiny a jevy špatného stavu naší legislativy zařazuji i oficiální prezíravost nad právním řemeslem. Podle názoru šířeného většinou i oficiálně je právní řemeslo něčím, co dokáže ovládnout v podstatě každý. Podnikatelé, ale i nepodnikatelská veřejnost jsou zaplaveni řadou příruček, rádoby odborných knih, slovníků a dalších publikací. Řada takových publikací podle mého soudu slouží pouze k tomu, aby si jejich autor poněkud vylepšil svoji životní úroveň. V odborných publikacích chybí předchozí lektorské posudky, odborná stanoviska a další korektury. Nakladatelství soupeří mezi sebou o to, která vydá dříve reakci na další a další novelu zákona, a to jen proto, aby mělo alespoň nějaký zisk. Výsledkem je ohlupování veřejnosti přemírou informací s tím, že k ovládnutí právního řemesla plně postačí číst uvedené příručky, návody, slovníky a další masově chrlené publikace. To je ale jen jeden z jevů, které převládají. Daleko horším, než tato masově šířená „právní kultura“, je postoj nejvyšších míst tohoto státu k právnímu řemeslu a k úloze práva. Zjednodušeně řečeno – v hlavách některých vysoce postavených činitelů existuje myšlenka, že stačí vydat stručný pokyn a legislativci se jako na povel vydají po předem vyznačené jednoduché cestě, přičemž jejich úkolem je uvedenou jednoduchou myšlenku zpracovat tak, aby bylo možné napravit nenapravitelné,

vytvořit v kulatém rohu pravý úhel a dosáhnout vůbec dalších a dalších zá-
zraků. Jestliže se tento úkol nepodaří, je opačnou reakcí ustálené konstato-
vání, že za všechno může nedostatečná legislativa. Za všechno tedy může
nedostatečná legislativa a personifikovaně tedy právníci, kteří za takovouto le-
gislativou stojí. Jak již jsem v jednom článku napsal, převažuje zde stále men-
talita podnikového ředitele, kterému v rozletu překáží podnikový právník, ale
který jej poté, kdy nelze vyhrát předem prohraný spor, osočí z toho, že spor
nebyl vyhrán jen kvůli tomuto právníkovi. V dalším stupni je pak vysoký poli-
tický tlak vztahován směrem k soudcům. Již jednou jsem veřejně vyhlásil svůj
vztah k soudům a k soudcům. Můj názor se nezměnil a nezmění. Je-li základ
ve vadné legislativě, nelze tento nedostatek napravit mediálním a politickým
tlakem na soudy a na soudce s ustavičným apelem na pomalost rozhodování
a nedostatečné vyřizování jednotlivých věcí. Konkurzní řízení je typickou uká-
zkou takového přístupu.

Tolik jen několik mých názorů a postřehů na téma legislativy. Pokládal jsem za
nutné tyto úvahy uvést dříve, než budu rozebírat jednotlivé ustanovení novely.

Smysl a cíl novely zákona

Měl jsem určitou možnost sledovat vývoj zákona č. 12/1998 Sb. Hlavním mo-
tivem novely byla snaha zrychlit konkurzní řízení. Metodou použitou k tomuto
zrychlení je systém zákazů a příkazů. Tedy snaha o zvětšení pracovní disciplíny
účastníků konkurzu, ale i určitá hrozba potenciálním úpadcům v konkurzním ří-
zení. Uvedená snaha měla v některých fázích například podobu lhůty určené pro
vyřízení odvolání proti usnesení o prohlášení konkurzu na majetek dlužníka. Mys-
lím si, že tudy skutečně, slovy klasika, cesta nevede. Jako příklad nevhodnosti
tohoto systému příkazů mohu uvést povinnost katastru nemovitostí provést zápis
vkladu vlastnického práva do třiceti dnů. Když tuto povinnost takto veřejně vy-
slovím, vím, že sklídím pouze úsměv u lidí znalých praxe. Jak by tomu bylo jinak
v případě konkurzního řízení?

Myslím si, že si na tuto řečnickou otázku ani odpovídat nemusím. U konkurz-
ního řízení existuje neustálý tlak na to, aby byl konkurz prohlášen za každou ce-
nu. Vzpomínám si na loňskou krizi cestovních kanceláří. Pod vlivem zcela neod-
borných novinových zpráv bylo možné vidět zástupy lidí čekajících s přihláškami
svých předem ztracených pohledávek u podatelů krajských soudů. Všichni mě-
li před sebou vidinu třiceti dnů pro podání přihlášky s novinovým varováním, že
jinak je pozdě. Nikomu nestálo za to říci těmto lidem, že po zmeškání třicetiden-
ní lhůty jednak pozdě není, ale zejména zde chyběl někdo, kdo by jim řekl, že sa-
motné prohlášení konkurzu na majetek dlužníka věc vůbec neřeší. Je to jen za-

čátek strastiplné a trpké cesty věřitele po konkurzním řízení končící u takových dlužníků jako jsou zkrachovalé cestovní kanceláře s prázdnými kapsami a se slzami v očích. Cílem zákona tedy podle mého názoru nelze dosáhnout policejním systémem příkazů a zákazů, ale ani přílišným hlasitě programovaným ekonomickým a právním liberalismem. Kde je něco shnilého na těle ekonomiky, nepomůže ani sametový kabát, ale ani svěrací kazajka. O tom, jak se podařilo cíle zákona v textu novely dosáhnout, si však povíme v další podrobnější části.

K jednotlivým ustanovením novely

- V § 1 odst. 2 zákona, která obsahuje prvou definici úpadku, byla vypuštěna kouzelná slova „delší dobu“. To znamená, že soud již nemusí zkoumat, zda dlužník není schopen plnit své splatné závazky vůči věřiteli po nějaký časový úsek, který je či není delší dobou. Uvedená novela je tedy zejména výhodou pro soudce, kterým odvolací soud již nemůže vytýkat, zda konkrétní prodlení se splněním splatných závazků bylo dlouhé či krátké. Považuji tuto změnu za celkem racionální a správnou.
- Poněkud kontroverzní je novela v § 3 odst. 2 zákona, do něhož je vtělena nepřipustnost přerušení řízení. Jak víme, občanský soudní řád v § 109 odst. 1 ukládá soudu, že musí řízení přerušit v případě, že účastník ztratil způsobilost jednat před soudem a není zastoupen zástupcem s plnou mocí pro celé řízení. Soud dále řízení přerušuje v případě, kdy rozhodnutí závisí na otázce, kterou není v tomto řízení oprávněn řešit. Pokud soud před rozhodnutím ve věci dospěje k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním zákonem nebo s mezinárodní smlouvou, která má přednost před zákonem, musí věc předložit Ústavnímu soudu. Občanský soudní řád tedy jednoznačně i nadále stanoví tyto povinnosti soudu. Konstatování, že v konkurzním řízení takovéto eventuality nepřicházejí v úvahu, může vydat jen ten, kdo nikdy prakticky konkurzní řízení neviděl. Konkurzní řízení není jen prohlášení, přezkumné jednání či rozvrhové usnesení. Konkurzní řízení jsou desítky a stovky vyvolaných sporů, v nichž soudy postupují podle stejných procesních ustanovení jako v běžných meritorních věcech. I zde se bude řešit případ, zda byl či nebyl spáchán trestný čin, i zde může soud konstatovat, že zákon je v rozporu s ústavou atd. Při striktním gramatickém výkladu zákona tedy soudce v řízení civilním bude sám zkoumat, zda byl či nebyl spáchán trestný čin a rozpor konkrétního zákona s ústavou musí být zcela lhostejný. Je pochopitelné, že soudy budou postupovat racionálně a více se budou takovému přerušování řízení vyhýbat nebo budou řízení přerušovat a novely budou ignorovat. Je jasné, co měla novela na mysli: jednoznačně přerušování řízení na shodný návrh účastníků. Tedy opět a jenom zrychlení řízení. Proč tuto myšlenku autoři novely nevyjádřili výslovně a přesně, je mi záhadou.

- Dále novela zákona zakazuje soudu prodloužit zmeškání lhůty. Nejde však o zmeškání lhůty takzvané soudcovské, ale o zmeškání lhůty ve smyslu § 58 o. s. ř. Podle tohoto ustanovení soud promine zmeškání lhůty, jestliže účastník nebo jeho zástupce ji zmešká z omluvitelného důvodu, a byl proto vyloučen z úkonu, který mu přísluší. Zákon stanoví na několika místech lhůtu, které se ustanovení § 58 o. s. ř. dotýká. V takových případech však od 1. 4. 1998 nelze § 58 o. s. ř. aplikovat. Procesní soudcovské lhůty podle § 55 o. s. ř. však zůstávají zachovány. Zde nedochází k prominutí zmeškání lhůty, ale k prodloužení rozhodnutím soudu.
- Dále podle novely zákona může soud z vlastního podnětu uložit předběžné opatření. Podle občanského soudního řádu to možné je. Považuji uvedenou možnost soudu za velice potřebnou. Jde totiž o období mezi podáním návrhu na prohlášení konkurzu do samotného prohlášení konkurzu. Přestože formálněprávně zákon poskytuje ochranu, zejména ustanovení § 15 o neúčinnosti úkonů, je daleko více efektivnější vydání předběžného opatření soudu z vlastního podnětu zakazujícího zejména dispozici s majetkem dlužníka.
- Novela zákona se pak dotýká i § 3 odst. 3. Podle dosavadního znění bylo možné předvolávat k soudu též vyhláškou uveřejněnou nejméně 15 dnů předem v Obchodním věstníku a na úřední desce soudu. Novela zákona umožňuje, aby úřední deska soudu a Obchodní věstník byly využity v případě, kdy účastníci mají být o něčem uvědoměni. Využití Obchodního věstníku je tedy daleko širší než doposud.
- Novela dále vypouští ze svého textu dosavadní § 68a, který upravuje povinnost podat návrh na prohlášení konkurzu. Celá problematika je přesunuta do nově zařazeného § 4a, který je vložen za dosavadní § 4. Toto ustanovení je podle mého názoru nejradikálnější z celé novely. Stanoví totiž povinnost každé právnické osoby nebo fyzické osoby, která je podnikatelem, podat na sebe návrh na prohlášení konkurzu i v případě, kdy se jedná o platební neschopnost a nikoli pouze o předlužení. Pokud by toto ustanovení v praxi mělo fungovat, znamenalo by to novou lavinu návrhů na prohlášení konkurzu a další zatížení soudů.
- Novela pak v § 4 odst. 4 zakazuje vzít zpět návrh na prohlášení konkurzu, k němuž byly subjekty uvedené v § 4a odst. 1 nuceny zákonem.
- Novela pak novým zněním § 11 odst. 1 zvyšuje minimální počet věřitelů pro případ povinného ustavení věřitelského výboru. Z dosavadního počtu patnácti věřitelů se tento minimální počet zvyšuje na padesát. Zde je patrna opět snaha o zrychlení, kdy věřitelský výbor se může v konkrétním případě stát brzdou v určitých úkonech správce podstaty, ale i úkonech soudu. Musí se tedy jednat skutečně o konkurz s větším počtem věřitelů a tedy o závažnější problematiku, než tomu bylo doposud.

- Nové znění § 11 odst. 1 zákona umožňuje soudu, aby při své dohlédací činnosti rozhodoval o záležitostech týkajících se průběhu konkurzu a činil opatření nezbytná k zajištění jeho účelu. Jedná se tedy o širší formulaci oprávnění soudu, než tomu bylo doposud.
- V ustanovení § 12 odst. 1 zákona je uloženo soudu, aby bez zbytečného odkladu po splnění zákonných podmínek usnesením prohlásil konkurz. Zde se jedná o apel na zrychlený postup soudů, kdy jim vydat usnesení kromě pracovní přetíženosti a eventuálních administrativních problémů nebrání nic dalšího. Novela pamatuje i na možnost odvolat se proti usnesení o prohlášení konkurzu. Dlužník, který sám na sebe podá návrh na prohlášení konkurzu, se podle novely proti usnesení odvolat nesmí. Jestliže je návrh na prohlášení konkurzu usnesením zamítnut, mohou se proti němu odvolat navrhovatelé (tedy jak věřitel, tak i dlužník) a další navrhovatelé, kteří přistoupili k řízení. Jde o ty navrhovatele, kteří rovněž po podání prvního návrhu podali sami návrh na prohlášení konkurzu. Jejich postavení je upraveno v § 4 odst. 4 zákona. Doposud nebylo upraveno právo věřitelů podat odvolání proti usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkurzu, ale domnívám se, že takové oprávnění tyto věřitelé měli.
- Dosavadní § 14a je doplněn o druhý odstavec s tím, že dosavadní ustanovení se označuje jako odstavec první. Novela ukládá správci podstaty předložit soudu konečnou zprávu do osmnácti měsíců od prohlášení konkurzu, pokud soud v rozhodnutí o prohlášení konkurzu nestanoví jinou přiměřenou lhůtu. Zákonnou lhůtu však soud může prodloužit. To znamená, že uvedené ustanovení je výjimkou ze zásady o nemožnosti prodlužovat lhůty.
- Ustanovení § 15 odst. 1 písm. c) bylo zcela logicky doplněno o výraz „práva a jiné majetkové hodnoty“. Jde o ustanovení týkající se neúčinnosti právních úkonů. V dosavadním znění byl použit pouze výraz „věci“, takže z gramatického hlediska byly právně účinné převody majetku, zejména pohledávek, cenných papírů atd. Novela tedy napravila tento hrubý legislativní nedostatek.
- V dosavadním druhém odstavci § 17 zákona se mění text v tom smyslu, že povinnost sestavit a odevzdat správci seznam svého majetku a závazků mají osoby, které jsou oprávněny jménem úpadce podat návrh, včetně likvidátorů, jestliže úpadcem je právnická osoba v likvidaci. Uvedené zpřesnění a doplnění zákona je opět chvályhodné, protože umožňuje obracet se adresně přímo na fyzické osoby a nikoli pracně doručovat právníkům osobám se sídlem zapsaným v obchodním rejstříku, které dávno neodpovídá skutečnosti. Dosavadní odstavec druhý § 17 zákona se stává třetím odstavcem s tím, že povinnosti uložené v prvním odstavci musí být splněny nejpozději do třiceti dnů od prohlášení konkurzu. Jestliže se tak nestane, učiní soud ke splnění těchto po-

vinností přiměřená opatření. Pravděpodobně přichází v úvahu v první řadě uložení pořádkové pokuty.

- V ustanovení § 20 se za dosavadní třetí odstavce vkládá čtvrtý odstavec. Podle tohoto odstavce lze přihlásit do konkurzu i pohledávku vázanou na podmínku. Zmíněnou pohledávku může přihlásit podle novely i ručitel. Jde o pohledávku, která ručiteli vůči úpadci teprve vznikne v případě, kdy za úpadce bude plnit jeho závazek vůči věřiteli. Ručitel se tedy přihlásí do konkurzu ve chvíli, kdy jeho pohledávka ještě není vůči úpadci splatná. Teprve poté, kdy tuto pohledávku za úpadce věřiteli uhradí, vzniká mu pohledávka vůči úpadci. Novela tedy posunuje možnost věřitele přihlásit pohledávku ještě dříve, než vznikne.
- V ustanovení § 22 odst. 1 se rozšiřují důsledky opožděně podaných přihlášek. Jedná se o případy, kdy opožděné přihlášky nejsou projednávány v prvním přezkumném jednání, ale až v dalších zvláštních přezkumných jednáních. Podle novely může soud náhradu nákladů spojených se zvláštním přezkumným jednáním uložit konkurzním věřitelům, kteří opožděné přihlášky podali. Tito věřitelé jsou tedy postiženi daleko širěji, než tomu bylo doposud.
- V ustanovení § 23 odst. 2 se poslední věta doplňuje o výraz „výše“ v souvislosti s rozhodováním o pohledávce jiným správním orgánem a nikoli soudem. Dosavadní text se týká pouze pravosti a nikoli výše pohledávky. Podle mého soudu šlo o typickou chybu zákonodárce při redakci textu.
- V ustanovení § 27 odst. 2 se omezuje oprávnění věřitelského výboru, pokud jde o prodej věcí patřících do soupisu konkurzní podstaty mimo dražbu. Podle dosavadního textu byl k takovému prodeji potřebný souhlas věřitelského výboru. Podle novely stačí souhlas dvou a věřitelský výbor se pouze vyjadřuje. Dále novela umožňuje, aby správce podstaty prodal věci bezprostředně ohrožené zkázou nebo znehodnocením bez souhlasu soudu.
- Novela pak mění text § 27 odst. 5. Toto ustanovení se týká pohledávek vůči úpadci zajištěných jinými osobami. Jde o případ, kdy určitá osoba plní za úpadce, nikoli úpadci, ale ve prospěch podstaty. Jestliže taková osoba ve prospěch podstaty za úpadce plní, stává se její pohledávka automaticky pohledávkou konkurzu a není zapotřebí přihlášky pohledávky. Uvedené ustanovení je tedy výhodou pro takové osoby, protože by jinak hrozilo nebezpečí zmeškání lhůty pro opožděné podání přihlášky a tedy vyřazení takové pohledávky z konkurzu. Uvedené ustanovení se však netýká ručitelů. Problematika ručitelových závazků je řešena, jak víme, ustanovením o podmíněných pohledávkách. Ručitel je nucen svoji pohledávku přihlásit.
- Novela změnila dikci ustanovení § 31 odst. 2 a odst. 3 zákona tak, aby odpovídala skutečnému původnímu úmyslu zákonodárce. Ustanovení § 31 zákona upravuje ve druhém odstavci pohledávky za podstatou a ve třetím odstavci

pracovní nároky. Společným znakem je, že vznikly po prohlášení konkurzu, lépe řečeno u pracovních nároků i v měsíci, v němž byl konkurz prohlášen. Dosavadní znění zákona bylo z gramatického hlediska takové, že pohledávkami za podstatou byly pouze pohledávky uvedené v § 31 odst. 2 písm. e) a pracovními nároky pouze pohledávky uvedené v § 31 odst. 3 písm. ch). Jedině v těchto ustanoveních byla uvedená podmínka, tedy vznik po prohlášení konkurzu, doslovně zmíněna. Buď se jednalo o hrubou chybu zákonodárce nebo opět jen o pouhé lajdáctví při redakci textu. V každém případě je tento jev typickou ukázkou úrovně současné české legislativy.

- Dalším nedostatkem zákona bylo dosavadní znění § 33 odst. 1 písm. d). Podle tohoto ustanovení byly z uspokojení pohledávek vyloučeny mimosmluvní sankce postihující majetek úpadce. Z gramatického hlediska zde došlo opět k chybě, protože z uspokojení v konkurzu byla automaticky vyloučena penále za neplacení daní, poplatků, cla, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvků na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistného na veřejné zdravotní pojištění. Chybou zákonodárce či spíše nedostatkem přemýšlení při tvorbě zákona tedy stát jako věřitel nemohl přihlašovat pohledávky postihující liknavost a prodlení úpadce.
- Kromě těchto změn reaguje v poslední řadě novela i na změnu v zákonech týkajících se zdravotního pojištění a přizpůsobuje terminologii zákona novým zákonným úpravám. To znamená například, že výraz „všeobecné zdravotní pojištění“ je nahrazen správným a aktuálním výrazem „veřejné zdravotní pojištění“.

Co tedy dodat k této novele? Text je relativně velmi subtilní a nezasevěný čtenář se ptá, proč schválení návrhu novely v Parlamentu České republiky trvalo téměř rok. Nezasvěcený čtenář však nezná běh novelizačních prací a úroveň předchozího textu. Domnívám se, že až na několik malých výjimek se podařilo text novely v legislativním procesu dát do relativně logické a správné podoby. Z hlediska samotného tlaku na rychlost a efektivnost konkurzního řízení však podle mého názoru novela neznamená prakticky vůbec nic. Jak známo, po určité době nedá na sebe čekat další novela, opět spojená se snahou konkurzní řízení urychlit. Pokud ovšem bude v praxi fungovat povinnost podat návrh na konkurz i v případě platební neschopnosti, nepomůže ani sebelepší novela zabránit přívalu dalších a dalších návrhů u krajských soudů. Co však žádná novela zákona nedokáže, je vrátit zašantročené a převedené majetky do míst, která jsou neznámá, nebo do míst, kam nelze efektně směřovat sebelépe napsanou žalobu. Tisícům drobných věřitelů pak zůstane pouze zoufalství a slzy v očích. My, advokáti, budeme pak klienty označováni jako neschopní s tím, že nás sice platí, ale jejich pohledávky jim stejně nedokážeme pomoci uspokojit. Příčiny jsou však někde jinde. Jedna z nich je v současné úrovni legislativy, na niž jsem se snažil v tomto malém příspěvku alespoň zčásti poukázat.

JUDr. Vladimír Ježek,
advokát, Ostrava

K některým otázkám obnovy trestního řízení

Tato úvaha se zabývá v praxi nikoliv ojedinělou problematikou, vystávající v souvislosti s obnovou trestního řízení, která není prozatím řešena ani v komentářích k trestnímu řádu, ani v jiných publikacích. Pouze okrajově se těchto otázek dotkl článek Jiřího Jelínka „O obnově trestního řízení“ otištěný v časopise Právo a zákonnost 3/1991. Jde přitom podle mého názoru o otázku zásadní, při jejímž řešení dochází k častému pochybení ze strany orgánů činných v trestním řízení.

I.

Ust. § 11 odst. 1 tr. ř. vypočítává případy tzv. nepřipustnosti trestního stíhání. Tento výčet je taxativní a při zjištění některého z tam uvedených důvodů musí být trestní stíhání – pokud je již zahájeno – zastaveno. Jde o následující důvody:

- a) udělení milosti či amnestie prezidentem republiky
- b) promlčení trestního stíhání
- c) vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, případně jde-li o osobu, k jejímuž stíhání je potřeba zvláštního souhlasu, nedostatek tohoto souhlasu
- d) nedostatek věku
- e) v případě úmrtí
- f) pravomocné rozhodnutí soudu ohledně stejného skutku
- g) pravomocné rozhodnutí jiného orgánu příslušného ke stíhání trestných činů o stejném skutku
- h) absence souhlasu poškozeného ve vymezených případech
- ch) překážka, obsažená v mezinárodní smlouvě, kterou je ČR vázána.

V projednávané věci jde o případy uvedené pod písm. f) a g), avšak k jejich rozboru bude zapotřebí i určité srovnání ostatních tzv. překážek trestního řízení podřazených pod ostatní písmena tohoto odstavce.

Dispozice odst. 1 § 11 u všech uvedených případů říká, že trestní stíhání nelze zahájit a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno. Zdá se, že výklad tohoto ustanovení v praxi nečiní větší potíže a byl v mnohém ohledu, zejména pokud jde o nejfrekventovanější důvody, usměrněn poměrně bohatou judikaturou. Týká se to právě důvodů uvedených pod písm. f) a g), kde vznikají často problémy ohledně totožnosti skutku, k čemuž se publikovaná judikatura a odborná literatura zaměřuje. Je tu však ještě další úhel pohledu, který

s otázkou totožnosti skutku nesouvisí a ke kterému zatím judikatura mlčí. Nejpravděpodobnější bude objasnění na modelovém příkladu. Určité osobě je sděleno obvinění pro skutek, spočívající ve vloupání do dvou chat a následné krádeže. Během vyšetřování je zjištěno, že tentýž obviněný byl před nedávnem pravomocně odsouzen pro skutek, spočívající ve vloupání a následných krádežích do pěti chat, přičemž časové a místní souvislosti jasně naznačují, že nyní stíhaný čin je pouze součástí skutku širšího, spočívajícího ve vloupání do všech 7 chat a za nějž již tedy byl nynější obviněný odsouzen. Za této situace podá státní zástupce soudu, který rozhodoval v I. instanci již ukončenou věc proti nynějšímu obviněnému, návrh na povolení obnovy řízení a předloží mu současný důkazní materiál, který prokazuje, že jde o jeden skutek. Tento soud pak povolí obnovu řízení a věc vrátí státnímu zástupci k došetření podle § 284 odst. 2 tr. ř., aby poté státní zástupce podal novou obžalobu, zahrnující celý skutek, v daném případě se skládající ze sedmi dílčích útoků. V praxi se běžně postupuje tak, že vyšetřování ohledně oněch modelových dvou chat probíhá do té doby, než je soudem podán návrh na obnovu řízení a po pravomocném povolení obnovy jsou k podání obžaloby a následně pak i v řízení před soudem použity i důkazy, získané při vyšetřování ohledně těchto dvou chat, před povolením obnovy řízení.

Mám za to, že jde o postup nesprávný a nezákonný, který odporuje výslovnému zákazu, uvedenému v první větě § 11 odst. 1 tr. ř. Tento problém je specifický tím, že se u ostatních případů nepřipustnosti trestního stíhání nevyskytuje. Zemře-li obviněný, je jasné, že žádné řízení se dále nevede, obdobně, pokud je trestní stíhání promlčeno anebo jde-li o osobu pro nedostatek věku trestně nezodpovědnou. Určitou odchylku stanoví zákon ve druhém odstavci § 11, podle něhož může obviněný, bylo-li stíhání zastaveno z důvodu uvedeného v odst. 1 písm. a), b) nebo h) prohlásit, že na projednání věci trvá a pak se v řízení pokračuje. Užití slova „pokračuje“ se zdá naznačovat, že zákonodárce nemínil prohlásit úkony doposud provedené (tj. sdělení obvinění a provedené důkazy) za neúčinné, což je zcela logické při udělení milosti či amnestie, ale v ostatních alternativách to již tak nesporné není. V případě milosti či amnestie totiž doposud provedené úkony žádnou procesní vadou netrpěly, což se v případech zbylých říci nedá. Pokud totiž jde o promlčení trestního stíhání, muselo k němu dojít již před sdělením obvinění, protože sdělením obvinění se promlčecí doba přetrhuje (ponechme stranou možnost promlčení po sdělení obvinění v důsledku nečinnosti příslušných orgánů). Pokud bylo trestní stíhání promlčeno, bylo obvinění sděleno v rozporu se zákazem, obsaženým v ust. § 11 odst. 1 a tedy nepochybně nezákonně, byť v době tohoto sdělení o této skutečnosti vyšetřovatelé nebylo nic známo, takže jednal „v dobré víře“. Tato dobrá víra však nestačí k legalizaci úkonu, provedeného nezákonně, stejně jako by např. nebylo možno použít výpovědi svědka, o němž by se teprve později zjistilo, že je v takovém vztahu k obviněné-

mu, který mu dává právo odeprít výpověď podle ust. § 100 tr. ř., byť při provádění tohoto výsledku to známo nebylo a vyslychající orgán se tedy žádné nezákonnosti subjektivně nedopustil. Stejně pokud probíhalo vyšetřování bez souhlasu poškozeného, ačkoliv podle § 163a tr. ř. měl být dán, nelze takto provedené úkony považovat za provedené zákonným způsobem. Opačný výklad by byl porušením samotného smyslu příslušných ustanovení.

V případě milosti či amnestie a absence souhlasu poškozeného by bylo možno zvažovat i takovou interpretaci, že totiž obviněný sám svojí žádostí o pokračování v řízení tyto procesní závady aprobeje a není důvodu ho v takovém případě proti jeho vůli chránit tím, že se doposud provedené úkony prohlásí za neúčinné. Ostatně celá dispozice ust. § 11 tr. ř. slouží k ochraně obviněného a je možno respektovat jeho přání v tom, že chce dosáhnout příznivějšího rozhodnutí o své vině, než zastavení trestního stíhání podle § 11 tr. ř. (nicméně v případě promlčení trestního stíhání mám o této interpretaci závažné pochybnosti, neboť legalita procesního úkonu je nesporně kategorií objektivní a nemůže být vázána na vůli obviněného). V případě předchozího pravomocného rozhodnutí – v daném případě odsouzení – však žádný takový zájem obviněného neexistuje. Neří žádného zřejmého důvodu, proč by měly být považovány za zákonné a tedy procesně účinné úkony, které byly provedeny v přímém rozporu s kategorickým zákonným zákazem. Nepřípustnost není totiž vztažena na odsouzení či meritorní rozhodnutí o vině, ale na trestní stíhání. Nepřípustný tedy je jakýkoliv úkon, směřující k trestnímu stíhání, což znamená i veškeré úkony, jimiž je prováděno dokazování. Okolnost, že o zákonné překážce vyšetřující orgán nevěděl, nemůže být dostačujícím argumentem, koneckonců již proto, že vědomost zahrnuje složku subjektivní, kdežto nepřípustnost je stanovena objektivně, bez ohledu na to, co ten který orgán v daném čase věděl či nevěděl.

Nemohu proto dospět k jinému závěru, než že všechny úkony trestního stíhání jsou procesně neúčinné, pokud byly provedeny před právní mocí rozhodnutí o povolení obnovy řízení.

II.

Za této situace je však třeba zodpovědět otázku, jaké důkazy mohou tedy být použity v řízení o povolení obnovy. Odpověď je nutno hledat v dikci ust. § 277 tr. řádu. Podle něj „skončilo-li trestní stíhání vedené proti určité osobě pravomocným rozsudkem nebo pravomocným usnesením o zastavení trestního stíhání, lze v trestním stíhání téže osoby pro týž skutek pokračovat, jen byla-li povolena obnova trestního řízení. Před povolením obnovy lze k zajištění důkazního materiálu a k zajištění osoby obviněného provádět vyšetřovací úkony jen v mezích ustanovení této hlavy“.

Tento pokyn je blíže rozveden v ust. § 282 odst. 1 a 2, které stanoví, že „je-li pro rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy k prověření jeho důvodnosti třeba některou okolnost předem objasnit, provede potřebné šetření předseda senátu nebo na jeho žádost některý jiný orgán činný v trestním řízení, popřípadě i policejní orgán. Pro takové šetření platí ustanovení hlavy páté.“ Zde je otázkou, co mínil zákonodárce termínem „předem“, zda má jít o „šetření“ před konáním veřejného (event. i neveřejného) zasedání, které má o návrhu na obnovu rozhodnout, anebo je obecně míněno šetření před vynesemím rozhodnutí. S ohledem na spojitost věty tento termín obsahující s následně stanovenou možností pověřit šetřením jiný orgán lze soudit, že je zde míněna jakási obdoba přípravného řízení, tedy procesní zajištění důkazů před konáním veřejného (neveřejného) zasedání (tak vyznívá i judikát 6/83 Sb. rozh.). Není pochopitelně vyloučeno, aby takováto žádost soudu byla vznesena i po zasedání, jestliže její potřeba vyjde najevo a zasedání se za tím účelem odročí. Podstatné ovšem je, že vždy musí jít o úkony, provedené buď předsedou senátu anebo jiným orgánem trestního řízení (příp. policejním orgánem) na jeho žádost, tj. žádost předsedy toho senátu, který rozhoduje o již podaném návrhu na obnovu řízení. Přesto, že je v citovaném ustanovení zmíněn i policejní orgán, jde zřejmě o opatřování důkazů v procesní formě, byť je užito poněkud zavádějících termínů „objasnění“, resp. šíření (tak konstatuje i zmíněný judikát 6/83 Sb. rozhodnutí). Každopádně není možné, aby navrhovatel, byť je orgánem činným v trestním řízení (státní zástupce), sám iniciativně prováděl procesně účinným způsobem důkazy podle hlavy V. trestního řádu. Obdobně platí podle § 282 odst. 2 tr. ř. ohledně zajištění důkazů podle hlavy čtvrté trestního řádu, jen ještě s přísnějším omezením.

Protože jiné ustanovení o provádění důkazů v řízení o obnově hlava osmnáctá neobsahuje, je nutno vyjít z obecného ustanovení § 235 odst. 2 a na něj navazujícího ust. § 237, podle něhož při svém rozhodnutí smí soud přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány ve veřejném zasedání a opírat se o důkazy, které byly ve veřejném zasedání provedeny. Z toho nutno dovodit, že za podklad rozhodnutí o obnově mohou být brány jen důkazy provedené v souladu s ust. § 282 odst. 1 a 2 mimo veřejné zasedání (tj. na žádost předsedy senátu a orgánem činným v trestním řízení – anebo orgánem policejním – procesním způsobem) anebo přímo při tomto zasedání. Důkazy, získané jiným způsobem, soud použít nesmí. Nelze přitom toto ustanovení obcházet a užít např. důkazy získané podle páté hlavy tr. řádu mimo rámec § 282 odst. 1 tak, že by se takovýto důkaz (výslech svědka apod.) považoval za důkaz listinný a jako takový by se analogicky podle § 213 odst. 1 přečetl. Bylo by to porušení ust. § 2 odst. 1 tr. ř., neboť by šlo o provádění nezákonně získaného důkazu. Nemůže jít proto v žádném případě o důkaz, o který by bylo možno opřít rozhodnutí, ale byl-li již takovýto „důkaz“ soudu předložen, může jít pouze o podnět k řádnému provedení důkazu

soudem, event. na jeho žádost jiným orgánem činným v trestním řízení, příp. orgánem policejním.

Výše uvedené závěry lze dovozovat i ze skutečnosti, že řízení o povolení obnovy není trestním stíháním (§ 12 odst. odst. 10 – trestní stíhání je úsek řízení od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku, příp. jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení ve věci samé, § 2 odst. 8 – trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby podané státním zástupcem), ale je zvláštním druhem trestního řízení. Řízení o obnově tedy probíhá mimo rámec trestního stíhání – a musí tak probíhat, aby zůstal neporušen zákaz, obsažený v ust. § 11 odst. 1 tr. ř.

JUDr. Vladimír Voříšek

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Náhradní doby pojištění od 1. července 1998

V oblasti důchodového pojištění existuje (i v dřívějších důchodových systémech existovala) řada druhů dob, které v průběhu změn terminologie byly nazývány „náhradní doby“, resp. od 1. ledna 1996 „náhradní doby pojištění“. Jejich postavení vedle dob zaměstnání – nyní „doby pojištění“ – bylo a je téměř rovnocenné. Odchytky v hodnocení v současné době spočívají v tom, že se nezapočítávají pro stanovení procentní výměry důchodů, jde-li o takovou dobu před 18. rokem věku pojištěnce, že se nezapočítávají pro účely zvyšování starobního důchodu za další výdělečnou činnost vykonávanou po vzniku nároku na tento důchod (tzv. „přesluhování na procenta“), ale hlavně – obecně – že se pro většinu účelů započítávají jen tehdy, trvala-li doba pojištění (resp. v období před 1. lednem 1996 doba zaměstnání, popř. součet těchto druhů dob) aspoň jeden rok – přesněji: celkem aspoň 365 dnů. Výjimku z těchto účelů tvoří poměrně úzká skupina situací, kdy se v určitém vymezení započítává doba studia a doba „nezaměstnanosti“ pro splnění podmínky potřebné doby pojištění pro nárok na plný invalidní důchod (§ 40 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 289/1997 Sb.), resp. na částečný invalidní důchod (§ 40 odst. 3 věta první zákona č. 155/1995 Sb.).

Zmíněný zákon č. 289/1997 Sb. (resp. jeho čl. I, nazývaný někdy II. novela důchodového zákona) však v oblasti náhradních dob pojištění přinesl dvě zásadní

změny, z nichž druhá – s odloženou účinností – možná poněkud unikla všeobecné pozornosti, pokud jde o její praktické dopady.

První z naznačených změn měla charakter systémový – zatímco podle původního znění zákona č. 155/1995 Sb. patřily (při zjednodušeném označení) doba studia a doba nezaměstnanosti mezi doby pojištění, zákon č. 289/1997 Sb. je s právní účinností od 1. ledna 1998, ale s věcnou účinností od 1. ledna 1996, „přeradil“ mezi náhradní doby pojištění. To ve svých důsledcích znamenalo následující změnu:

- a) pro nároky na důchody vzniklé v období od 1. ledna 1996 do 31. prosince 1997 patřila doba studia před 1. lednem 1996 [vymezená v ust. § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění platném ke dni 31. prosince 1995] mezi doby pojištění (viz § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb.) a doba studia po 31. prosinci 1995 [vymezená v ust. § 5 odst. 1 písm. m) zákona č. 155/1995 Sb.] rovněž mezi doby pojištění [viz § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb.], a doba nezaměstnanosti před 1. lednem 1996 (vymezená v ust. § 6 vyhlášky č. 149/1988 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, ve znění platném ke dni 31. prosince 1995) mezi náhradní doby pojištění (viz § 13 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb.) a doba nezaměstnanosti po 31. prosinci 1995 [vymezená v ust. § 5 odst. 1 písm. n) zákona č. 155/1995 Sb.] mezi doby pojištění [viz § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb.];
- b) pro nároky na důchody vzniklé a vznikající po 31. prosinci 1997 patří doba studia před 1. lednem 1996 i nadále mezi doby pojištění, avšak doba studia po 31. prosinci 1995 [vymezená v ust. § 5 odst. 1 písm. m) zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 134/1997 Sb., a s přihlédnutím k ust. § 21 odst. 1 téhož zákona v téže znění] mezi náhradní doby pojištění (viz § 12 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 289/1997 Sb.), a doba nezaměstnanosti je již bez ohledu na období vždy náhradní dobou pojištění [kromě příslušných odkazů v písm. a) viz dále ust. § 5 odst. 1 písm. n) zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 134/1997 Sb., a již zmíněné ust. § 12 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 289/1997 Sb].

Druhá z naznačených změn má charakter restriktivní – stručně lze uvést, že pro určitý účel se určité náhradní doby pojištění budou hodnotit určitým omezeným způsobem; zde jde o dříve naznačenou odloženou účinnost, konkrétně od 1. července 1998.

Určitým účelem zde rozumíme stanovení výše procentní výměry některých důchodů. Omezený způsob hodnocení se tedy nebude týkat zápočtu vybraných

náhradních dob pojištění pro splnění podmínky potřebné doby pojištění, ať už jde o veškeré typy starobních důchodů nebo důchody plně invalidní či částečně invalidní. Dalším podstatným vymezením je, že půjde o důchody, na které vznikne nárok po 30. červnu 1998; tehdy se tato změna může týkat i důchodů vdovských, vdoveckých a sirotčích, jestliže budou vyměřovány z důchodu osoby zemřelé po uvedeném datu, která důchod, z něhož se bude pozůstalostní důchod vypočítávat, ke dni svého úmrtí nepobírala (takže se takový důchod bude pro tyto potřeby vlastně teprve konstruovat).

V důchodovém pojištění (i v předchozích systémech) se ovšem rozlišují pojmy „vznik nároku na důchod“ (viz § 54 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb.) a „vznik nároku na výplatu důchodu“ (odst. 2 cit. ustanovení). Proto se vznikem nároku zpravidla nerozumí vždy den, od něhož je důchod přiznáván, popř. od něhož náleží výplata důchodu.

U tzv. standardních starobních důchodů [viz § 29, 32, 74, 76 a § 94 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů] je tedy dnem vzniku nároku většinou dosažení důchodového věku a jen výjimečně den splnění podmínky potřebné doby pojištění, pokud nebyla splněna ke dni dosažení důchodového věku.

U plných invalidních a částečných invalidních důchodů je dnem vzniku nároku většinou den, který byl určen lékařem okresní správy sociálního zabezpečení jako datum vzniku příslušného stupně invalidity. Opět spíše výjimečně je tímto dnem vzniku den, kdy si občan další výdělečnou činností po vzniku daného stupně invalidity „dopracovává“ potřebnou dobu pojištění (viz § 40 odst. 2 věta druhá zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 289/1997 Sb., a § 44 odst. 3 věta první zákona č. 155/1995 Sb.).

Složitější může být určování tohoto dne u tzv. předčasných starobních důchodů. U tzv. dočasně snížených (tedy přiznávaných podle § 30 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 134/1997 Sb.) je to

- a) den po dni, kterým uplynulo 180 dnů nepřetržitého vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, jestliže k tomuto dni chybějí do dosažení důchodového věku nejvýše dva roky, nebo
- b) den, kdy do dosažení důchodového věku chybějí dva roky, jestliže k tomuto dni trvá nepřetržitě více než 180denní vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, nebo
- c) den, kdy chybějí do důchodového věku dva roky požiteli částečného invalidního důchodu nebo pojištění, jemuž se tento důchod nevyplácí proto, že jeho průměrný měsíční příjem z výdělečné činnosti za uplynulý kalendářní rok přesáhl 80 % srovnatelného vyměřovacího základu nebo proto, že je výdělečně činný v cizině, anebo

d) den, kdy chybí do důchodového věku nejvýše pět roků ode dne odnětí plnění invalidního důchodu pojištěnci, který tento důchod pobíral nepřetržitě aspoň po dobu pěti let.

Zde ovšem předpokládáme splnění podmínky aspoň 25 let pojištění k takovému dni.

U tzv. trvale snížených (tedy přiznávaných podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 134/1997 Sb. a zákona č. 289/1997 Sb.) je však situace jiná – v těchto případech vzniká nárok nejdříve dnem, kdy byla podána žádost o tento typ důchodu. Opět zde předpokládáme aspoň 25 let pojištění, ale kromě toho i splnění podmínky chybění nejvýše tří let do důchodového věku.

Zákon č. 289/1997 Sb. v bodech novelizujících především § 34 odst.1 zákona č. 155/1995 Sb. (a v odkazech na něj učiněných v § 41 odst. 2 a § 45 odst. 2) vymezuje náhradní doby pojištění, které se budou hodnotit omezeným způsobem, negativně – účelnější je však jejich pozitivní výčet (rozdělený podle období, v nichž tyto doby probíhaly):

1. V období před 1. lednem 1996 jde o

- a) dobu nezaměstnanosti,
- b) dobu, po kterou měl občan nárok na nemocenské, peněžitou pomoc v mateřství nebo podporu při ošetřování člena rodiny, a dobu, po kterou byl muž z důvodu péče o dítě poskytován příspěvek nebo peněžita pomoc,
- c) dobu odborného školení,
- d) dobu pobírání invalidního důchodu nebo dávky, která se za něj od 1. ledna 1957 považuje,
- e) dobu přípravy pro pracovní uplatnění,
- f) dobu pobírání částečného invalidního důchodu, po kterou byl vyplácen příspěvek před umístěním do zaměstnání (nejdříve však od 1. ledna 1957),
a
- g) dobu, po kterou byl občan se změněnou pracovní schopností, který nebyl poživitelem částečného invalidního důchodu, vyplácen příspěvek před umístěním do zaměstnání (nejdříve však od 1. října 1988).

2. V období po 31. prosinci 1995 jde o

- a) dobu účasti na důchodovém pojištění osob, které se soustavně připravují na budoucí povolání studiem na střední nebo vyšší odborné škole anebo vysoké škole v České republice (ale rovněž na středních, vyšších odborných a vysokých školách v cizině, je-li podle individuálního rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy studium na takových školách postaveno naroveň studia na těchto druhých škol v České republice), a to po dobu prvních šesti let tohoto studia po dosažení věku 18 let,

- b) dobu účasti na důchodovém pojištění osob vedených v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání
 - ba) po dobu, po kterou jim náleží hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání, dále
 - bb) v rozsahu nejvýše tří let též po dobu, po kterou jim toto hmotné zabezpečení nenáleží [tato doba se bude v budoucnu zjišťovat zpětně ode dne vzniku nároku na důchod a nebude se do ní započítávat doba, za kterou pojištěnec zaplatil pojistné na tzv. dobrovolné pojištění ve smyslu § 6 odst.1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb.] a
 - bc) po dobu, po kterou jim náleží hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání před vzetím do této evidence,
- c) dobu účasti na důchodovém pojištění osob se změnou pracovní schopností připravujících se pro pracovní uplatnění,
- d) dobu civilní služby,
- e) dobu pobírání plného invalidního důchodu z českého důchodového pojištění (včetně doby, kdy pojištěnci tento důchod nepobírají, ale splňují podmínky nároku na něj a pobírají výsluhový příspěvek nebo příspěvek za službu)
 - a
- f) dobu pobírání dávek nemocenského pojištění (nebo nemocenské péče) nahrazující ušlý příjem po skončení výdělečné činnosti zakládající účast na tomto pojištění, z něhož jsou vypláceny.

Určitý omezený způsob hodnocení (tedy jisté krácení) spočívá v tom, že se kalendářní doba náhradních dob pojištění, které budou krácení podléhat, bude hodnotit pro stanovení procentní výměry pouze v rozsahu 80 %; zlomky takto vzniklé se zaokrouhlí na celé dny vždy nahoru.

Ve všech případech se však krácení bude týkat těchto dob jen tehdy, jestliže trvaly „samostatně“ nebo ve vzájemném souběhu (např. poživatel plného invalidního důchodu starší 18 let po 31. prosinci 1995 studoval).

Jestliže totiž došlo nebo dojde k souběhu uvedených náhradních dob (náhradních dob pojištění) s dobou zaměstnání (pojištění) – např. poživatel plného invalidního důchodu studoval před 1. lednem 1996 – nebo těchto náhradních dob s jinými náhradními dobami (např. poživatel plného invalidního důchodu pečoval o úplně bezmocnou matku a byl z tohoto důvodu účasten důchodového pojištění, neboť se po 31. prosinci 1995 včas k této účasti přihlásil a doba mu byla započtena), platí i zde ust. § 14 odst.1 zákona č. 155/1995 Sb. o krytí dob a započtu té z nich, jejíž zápočet je pro pojištěnce výhodnější.

JUDr. Václav Mandák, CSc.,
advokát, Praha

Výše nákladů za pořízení kopie nebo průpisu protokolu pro obhájce v trestním řízení

Podle § 41 odst. 6 tr. ř. obhájce má právo ve všech stádiích trestního řízení vyžádat si předem kopii nebo průpis protokolu o každém úkonu trestního řízení. Náklady s tím spojené je povinen vůči státu uhradit. Podle § 65 odst. 1 věta první i. f. má mimo jiné i obhájce právo pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Podle § 107 odst. 2 tr. ř. se znalecký posudek doručuje též obhájci, a to na náklady obhajoby.

Instrukce pro vyšetřovatele a policejní orgány Policie ČR k postupu v trestním řízení v čl. 53 odst. 4 stanoví, že požádá-li obhájce předem o vyhotovení protokolu o úkonu, vyšetřovatel pořídí čitelnou kopii, kterou obhájci předá na místě úkonu nebo mu ji zašle.

Podle čl. 87 odst. 4 požádají-li osoby uvedené v první větě § 65 odst. 1 tr. ř. (tedy i obhájce) o kopii spisu nebo jeho části, vyšetřovatel žádosti vyhoví a obstará pořízení kopie. Nemůže-li žádosti ihned vyhovět, sdělí to žadateli a dohodne s ním termín předání kopie. Náklady na pořízení kopie uhradí osoba, která je požaduje, ihned v hotovosti podle platného ceníku. Na žádost musí být ceník poskytnut k nahlédnutí. O převzetí peněžité části vyšetřovatel vydá potvrzení.

Podle pokynu ředitele hlavního týmu pro Policii ČR jsou stanoveny náklady takto: za jednostrannou kopii formátu A4 1,20 Kč, oboustranné 2,10 Kč, nad formát A4 2,30, oboustranné 4,20 Kč.

Jednací řád pro okresní a krajské soudy, ani Vnitřní a kancelářský řád pro okresní a krajské soudy bližší ustanovení o nákladech spojených s pořízením kopie spisu nebo průpisu protokolu neobsahuje. Beckův komentář k trestnímu řádu, II. vydání 1997, na str. 283 ve vysvětlivce k § 65 uvádí: „V součinnosti s ním (tj. s vedoucím soudní kanceláře nebo jím pověřeného pracovníka)... je také možno pořizovat si kopie spisu a jejich částí na náklady osoby, která si je pořizuje. Výše nákladů se v praxi stanoví přiměřeně podle zákona o soudních poplatcích. Blíže k tomu srov. Sazebník soudních poplatků, pol. 20–24 přílohy zák. č. 549/91 Sb...“.

Je především třeba konstatovat, že pořizování kopií spisů a jejich částí nemusí být vždy cestou rozmnožení, které poskytne soud. Není vyloučeno, aby si obhájci nebo jiné oprávněné osoba pořizovali kopie spisů tak, že si je ofotogra-

fují. To však je málo praktické a většina advokátů není na tento způsob zařízení.

V praxi přichází v úvahu požádání o pořízení kopie, čemuž se vyhovuje buď průklepem přes kopírovací papír, nebo – a to častěji – pořízením kopie metodou kopírovacích strojů, které má dnes k dispozici každý soud. Pro tento případ se jeví sporný citovaný výklad v Beckově komentáři, který odkazuje na položky 20–24 Sazebníku soudních poplatků. Z těch by se mohla k věci vztahovat pol. 21, podle níž za vyhotovení stejnopisu, opisu, kopie listin, protokolů, příloh, záznamů, rejs-třífků, evidencí, knih a jiných částí spisu vedených soudem včetně pořízených výpisů z nich v jazyce českém nebo slovenském přísluší poplatek 50 Kč bez ověření za každou i započatou stranu, s ověřením za každou i započatou stranu 70,- Kč. Podle poznámky k této položce za kopie pořízené na kopírovacím stroji se sníží poplatek o 50 %, tedy na 25 resp. na 35 Kč. Poplatku však nepodléhá opis protokolu o jednání soudu vyhotovený průklepem bez záhlaví a bez ověření.

Sazebník soudních poplatků upravuje poplatky vybírané v občanském soudním řízení. Část se týká sice též poplatků za úkony soudu, kam lze řadit též vyhotovení opisu nebo kopie spisů a jednotlivých protokolů vedených soudem včetně pořízených výpisů z nich (pol. 21), ale i tuto část sazebníku nelze v posuzované otázce vztahovat ani analogicky na trestní řízení.

Soudní poplatky v trestním řízení se platí podle zvláštních předpisů (vyhl. č. 312/95 Sb.). V těch však není zahrnut náklad na pořízení kopií nebo opisů spisů či jejich částí. Náklady na takové kopie, resp. opisy je povinen podle výše cit. předpisů hradit ten, kdo si je vyžádal. Přitom trestní řád ve všech citovaných případech hovoří o **nákladech**, nikoliv o poplatcích. Nákladem je třeba rozumět skutečný náklad, který je třeba vynaložit, zatímco pokud jde o poplatky, zde platí jiný princip. Poplatek nepředstavuje skutečný náklad spojený s úkonem, ale je vždy vyšší, často i mnohonásobně. To platí i o poplatcích podle pol. 21 Sazebníku soudních poplatků. Poplatek za kopie pořízené na kopírovacích strojích, což je nejobvyklejší způsob, činí 25,- Kč, což mnohonásobně přesahuje skutečný náklad (materiál a obsluha). Interní úprava Ministerstva vnitra naproti tomu při účtování nákladů za kopie protokolů pořizovaných vyšetřovateli vychází správně z nákladové kalkulace.

I kdyby měly být aplikovány předpisy Sazebníku soudních poplatků, pak by za opis protokolu nebylo možno účtovat ve smyslu výše citované poznámky sazebníku vůbec nic, pokud by šlo o průklep bez záhlaví a bez ověření.

Závěr:

1. Pokud si oprávněná osoba pořizuje sama kopie trestních spisů, např. s použitím fotoaparátů, nemohou orgány činné v trestním řízení za takovou činnost nic účtovat.

2. Pokud pořídí orgán trestního řízení žadateli průpis protokolů průklepem bez záhlaví a bez ověření na žadatelem předloženém papíře, není mu rovněž oprávněn nic účtovat, protože tím žádný náklad nevznikl.

3. Pokud je pořízena oprávněnému žadateli kopie protokolu nebo spisů na kopírovacím stroji, nelze pro účtování použít ani analogicky položky 21 Sazebníku soudních poplatků. Lze však účtovat skutečné náklady (obsluha přístroje, materiál). Ty jsou, pokud jde o kopie pořizované vyšetřovatelem, stanoveny interní úpravou.

4. Pro soudy a státní zástupce tyto náklady stanoveny nejsou. Mohly by však být požadovány jen vykalkulované nákladové položky.

Je žádoucí, aby Ministerstvo spravedlnosti ČR a Nejvyšší státní zastupitelství stanovilo vnitřním předpisem výši tohoto nákladu.

5. Při účtování není důvod činit rozdíl mezi tím, zda průklep protokolu byl vyžádán předem (např. při zahájení hlavního líčení) nebo zda žádost byla podána dodatečně ohledně jednotlivých částí spisů nebo dokonce celého spisu.

JUDr. Vladimír Blahut, JUDr. Jiří Pulz
Asociace leasingových společností ČR

Zástavy leasovaného majetku – stanovisko k čtenářské reakci

Velice vítáme reakci advokáta JUDr. M. Doubravy na náš článek k některým problémům zástav v leasingu.¹⁾ JUDr. Doubrava většinu našich závěrů potvrzuje a v některých ohledech naše úvahy doplňuje. Např. aktuální informací o novém přístupu státu k zápisu zástav do technických průkazů a do evidence dopravních inspektorátů.

Nepřesvědčily nás však argumenty JUDr. Doubravy proti (pravda, zatím spíše hypotetické) možnosti zřízení zástavy za závazek leasingové společnosti např. vůči bance odevzdáním leasované movité věci do úschovy leasingovému nájemci podle § 151b odst. 3 OZ. Nevidíme přímý rozpor mezi tímto ustanovením a zadržovacím právem leasingového nájemce – jde o zajištění různých závazků rozdílných subjektů. Za zásadní překážku, ani v právním, ani v ekonomickém smyslu, nepovažujeme namítané snižování hodnoty předmětu leasingu. V průběhu naplňování leasingového vztahu je totiž umožňován i zajištěný úvěrový zá-

vazek leasingové společnosti vůči bance. Navíc, banka má v případě nutnosti možnost požadovat dozajištění závazku z úvěru. Banka zpravidla požaduje již při sjednání první úvěrové smlouvy zřízení zástavy ze smluv, na něž sama neposkytuje úvěr (tedy k pohledávkám ze smluv financovaných z vlastních zdrojů leasingové společnosti). Ani označení takto zastaveného předmětu leasingu v souladu s požadavkem § 151b odst. 4 OZ nepředstavuje faktickou překážku a lze je dohodnout s nájemcem v leasingové smlouvě či v jejím dodatku. Zaznamenali jsme již zástavy podle § 151b odst. 3 OZ v praxi některých našich leasingových společností. Jde však o velice sporadickou praxi, jejíž schůdnost nebyla zatím – pokud je nám známo – potvrzena či vyvrácena judikaturou.

Pokud jde o skeptický pohled JUDr. Doubravy na dopady úplného zničení, poškození či ztráty předmětu leasingu pro zástavního věřitele, je třeba připomenout, že tyto předměty jsou leasingovými společnostmi téměř bez výjimek pojišťovány (přičemž jen zřídka je pojištění ponecháváno na leasingovém nájemci). Pojistné plnění je přitom vinkulováno ve prospěch úvěrující banky. Přirozeně, ani při tomto postupu nelze riziko pro zástavního věřitele zcela vyloučit. Stupeň jeho snížení je však výrazný.

Nemůžeme však souhlasit se závěrem JUDr. Doubravy, že všeobecné podmínky leasingové asociace „nemohou splnit význam obchodních zvyklostí zachovávaných obecně v příslušném odvětví, jak určuje § 264 odst. 1 OBCHZ“. Naše podmíněné tvrzení („... tento dokument může při častém, opakovaném a dlouhodobém využívání v leasingové praxi vzhledem k ustanovení § 264 a § 273 OBCHZ hrát úlohu podpůrného pramene práv a povinností stran konkrétní leasingové operace...“ vychází z předpokladu, že tyto všeobecné podmínky při mnohočetných odkazech ve smluvní praxi spoluurčují obsah (nepsaných) obchodních zvyklostí aplikovatelných v leasingovém podnikání v mezích stanovených ustanovením § 264 OBCHZ. A to zejména při aplikaci donedávna masověji nevyužívaných institutů soukromého práva, jakým je i leasing. V tomto smyslu by mělo být ke všeobecným podmínkám vypracovaným leasingovou asociací přihlíženo jako k doplňku smluvních ujednání a měly by být využívány i jako výkladová pomůcka při určování práv a povinností z konkrétních leasingových smluv.²⁾

S těmito výhradami se jinak s názory a zkušenostmi v reakci JUDr. Doubravy ztotožňujeme. Nejdou proti podstatě a cílům našeho příspěvku.

Poznámky:

- 1) Doubrava, M.: Zástavní právo k předmětu leasingu – automobilu jako zajištění pohledávky, *Bulletin advokacie* č. 5/98, s. 30–31.
- 2) Názor o subsumpci v praxi často opakovaných ustanovení obchodních podmínek (a východiskem všeobecných podmínek leasingové asociace a podobných zájmových sdru-

žení je zevšeobecnění zásadních ustanovení právě obchodních podmínek užívaných v daném segmentu obchodních činností) pod pojmem obchodních zvyklostí zastává i doc. Bejček (viz „Obchodní smlouvy v podnikatelské praxi“, příloha Ekonom 21/93, s. XIII).

PŘEČETLI JSME ZA VÁS

Převážnou část prvního letošního čísla časopisu české justice **PŘÁVNÍ PRA-XE** byla věnována kolokviu na téma „Vybrané otázky odpovědnosti za trestné činy, které nebyly totalitním státem stíhány z politických důvodů“, uspořádanému Právnickou fakultou UK v Praze dne 30. 1. 1998. Kromě úvodního slova ministryně spravedlnosti JUDr. Vlasty Parkanové bylo zveřejněno plné znění hlavního referátu prof. JUDr. Oto Novotného, CSc. „K aktuálním otázkám institutu promlčení trestního stíhání“, koreferátu doc. JUDr. Vladimíra Mikuleho, CSc. „Poznámky z hlediska ústavněprávního“ a příspěvku doc. JUDr. Pavla Šturmy, CSc. „K mezinárodněprávním aspektům retroaktivity trestního zákona in malam partem z hlediska výjimek z promlčení“.

Referující se ve větším či menším rozsahu zabývají dopadem ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, podle něhož se do promlčecí doby trestných činů nezapočítává doba od 25. února 1948 do 29. 12. 1989, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby a dále nálezem Ústavního soudu č. 14/1994 Sb., kterým byl zamítnut návrh skupiny poslanců na zrušení citovaného zákona.

Hlavní referující po rozboru smyslu institutu promlčení trestního stíhání, jeho právní povahy a důvodů stavení promlčení, dospívá k výkladu ustanovení § 5 zák. č. 198/1993 Sb. Upozorňuje na dvě slabiny, především na skutečnost, že takové ustanovení mělo být přijato formou ústavního zákona a dále mělo diferencovat mezi trestnými činy podle jejich závažnosti a vystříhat se paušálního řešení. Porovnává rozdílná stanoviska k výkladu zákona, tj. zda zákon dopadá na všechny trestné činy, splňující jeho podmínky, nebo jen na ty, které k termínu účinnosti zákona nebyly dosud promlčeny. Při vědomí toho, že Ústavní soud interpretoval ust. § 5 citovaného zákona jako ustanovení deklaratorní (tj. nezřizující další překážku promlčení, ale prohlašující, která doba se do promlčení nezapočítává), připouští i interpretaci tohoto ustanovení jako konstitutivního (dodateč-

ně prodlužujícího promlčecí dobu, event. rušícího promlčení). U zkoumané problematiky dospívá k závěru, že lze nalézt přesvědčivé důvody pro stanovení výjimky z obecné zásady, že u promlčených trestných činů by nemělo docházet ke zrušení jejich promlčení a k obnově jejich trestnosti.

Koreferát se zabývá některými otázkami ústavního soudnictví v rámci právního pořádku v České republice, závazností rozhodnutí Ústavního soudu a prosazování jeho právních názorů v praxi. K dané problematice (po citaci odůvodnění nálezu Ústavního soudu, že ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb. je normou deklaratorní, tedy zákonodárcem daný autoritativní výklad trestních zákonů, vnucovaný i soudům a zasahující daleko do minulosti, nikoli o výklad daný orgány tyto zákony aplikujícími), referující vyjadřuje pochybnosti o tom, zda z právního hlediska je skutečně deklaratorní akt zákonodárského orgánu vůbec přípustný, když ústava o autentickém výkladu zákonů nic nestanoví.

Třetí uveřejněný příspěvek rozebírá mezinárodní aspekty retroaktivity trestního zákona, zásadu nullum crimen sine lege a výjimky z ní v úmluvách o lidských právech a nepromlčitelnosti zločinů podle mezinárodního práva. V závěru příspěvku autor dovozuje, že některé trestné činy spáchané v letech 1948 až 1989 nebyly s ohledem na závaznost mezinárodních smluv nikdy promlčené, pokud zakládaly zároveň zločiny proti lidskosti podle mezinárodního práva. U takových trestných činů vnitrostátní úprava stavicí nebo vylučující promlčení nebude v rozporu se zákazem retroaktivity, neboť je v souladu s ust. čl. 7 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 15 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Výjimkami, které připoustí mezinárodní smlouvy, však již nelze zdůvodnit stíhání ostatních trestných činů. Zákon, vylučující promlčení, by měl splňovat určitou kvalitu, co se týče přesnosti a jasnosti. Tomu těžko vyhoví ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., který se týká všech (bez rozlišení závažnosti) trestných činů splňujících požadavky zákona. Normy mezinárodního práva nepředepisují státům, zda a jak mají upravit promlčení trestního stíhání. Pokud však vnitrostátní právo institut promlčení upravuje, musí být v souladu se zákazem retroaktivity a nesmí mít diskriminační povahu.

V **PRÁVNÍ PRAXI č. 2/1998** byl zveřejněn **návrh věcného záměru zákona o soudních exekutorech**. Návrh obsahuje přehled současné právní úpravy, její zhodnocení a vlastní záměr. Z hlediska praxe advokátů je nepochybně hodné pozornosti vymezení postavení soudního exekutora.

Soudním exekutorem bude státem určená osoba, která bude oprávněna k provedení nuceného výkonu rozhodnutí a dalších exekučních titulů, které budou zákonem stanoveny v obdobném rozsahu, v jakém je připoustí soudní výkon rozhodnutí. Soudní exekutor bude oprávněn i k provádění dalších činností, které

budou stanoveny zákonem, bude moci oprávněnému poskytnout součinnost při vymáhání jeho pohledávky a v souvislosti se soudním nebo jiným řízením přijímat do úschovy peníze, listiny a jiné movité věci.

Soudní exekutor bude tuto činnost vykonávat nestranně a nezávisle jako svobodné povolání. Bude vázán ústavou, zákony, právními předpisy a rozhodnutími soudů vydanými v exekučním řízení.

Za výkon exekuční činnosti bude soudnímu exekutorovi náležet odměna, náhrada hotových výdajů a náhrada za ztrátu času, jejichž výše bude stanovena vyhláškou Ministerstva spravedlnosti. Odměna bude koncipována na principu procentního vyjádření ve vztahu k vymáhané pohledávce, půjde-li o peněžitá plnění, a pevnými sazbami v případě exekuce na jiná plnění. Pro případ vyloučení soudního exekutora, anebo dojde-li k zastavení exekuce, bude odměna koncipována na principu časové sazby odměny a paušálních částek za jednotlivé úkony. Odměna a náhrady soudního exekutora budou součástí nákladů exekuce. Soudní exekutor bude moci požadovat složení zálohy na tuto odměnu a náhrady oprávněným, výše této zálohy bude limitována tak, aby soudní exekutor byl motivován na co nejrychlejším a nejefektivnějším provedení exekuce. Oprávněný i soudní exekutor budou mít vůči povinnému nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů na vymáhání nároku. Náklady exekuce vymůže soudní exekutor některým ze zákonem stanovených způsobů určených pro vymáhání pohledávek na peněžitá plnění.

Chod úřadu exekutora zajišťuje a náklady na jeho činnost ponese soudní exekutor. Zákon stanoví, která činnost nebude slučitelná s činností soudního exekutora, s výjimkami, které budou stanoveny obdobně jako u jiných právnických profesí (notáři, advokáti).

Soudní exekutor bude vykonávat svou činnost v úřadu soudního exekutora.

Podle názoru redakce časopisu jde o velmi závažnou koncepční otázku a proto vyzvala čtenáře k diskusi.

K uvedené problematice uveřejnil časopis současně v rubrice Diskuse příspěvek **prof. JUDr. Aleny Winterové, CSc., z Právnické fakulty UK Praha, nazvaný „Exekutor živnostníkem?“**

V příspěvku se autorka staví k navrhovanému řešení v oblasti výkonu soudních a jiných rozhodnutí kriticky. Vychází z tradice provádění výkonu rozhodnutí soudem, poukazuje na skutečnost, že provádění exekuce je mimořádně citlivou oblastí z hlediska ochrany základních lidských práv, kde jediným garantem zákonného postupu je soud. Jestliže funkčnost dosavadního řízení je nedostateč-

ná, měla by to být justice, kdo by měl vysvětlit, co jí brání realizaci části svých pravomocí, totiž výkonu svých rozhodnutí.

Částečnou reakcí na příspěvek prof. Winterové, ale i širším pohledem v evropském měřítku, je zamýšlení JUDr. **Milana Kamlacha z Ministerstva spravedlnosti ČR** v témže čísle, nazvané „**Soudnictví – tanec se spoutanýma rukama a nohama?**“. Autor poukazuje na obdobné problémy, se kterými se potýká naše justice, v řadě jiných evropských zemí. Zamýšlí se nad vztahem efektivitu postupu soudů a právem na spravedlivý proces a jeho odrazem v legislativě. Nedomnívá se, že by netradiční řešení měla být předem považována za problematická a poukazuje na dlouholeté zkušenosti s exekutory ve Francii a neodmítá nou právní úpravou již platnou na Slovensku.

Císařová Dagmar: Presumpce nevinny jako základní zásada trestního řízení v demokratickém státě (úvahy a podněty pro rekodifikaci). Trestní právo č. 4/98, s. 2–9.

Autorka konstatuje, že podstata domněnky nevinny je chápána velmi různě. Nejprve se zabývá historickým vznikem a vývojem tohoto institutu. Poukazuje na obsáhlé diskuse, které se u nás vedly v šedesátých letech a shrnuje názory na tuto „věčnou otázku“. Uvádí důsledky presumpce nevinny (zásada in dubio pro reo zásada, že není věcí obviněného, aby vinu prokazoval, vina mu musí být prokázána, vůči obviněnému se smí používat jen takových omezení, jaké zákon v příslušném trestním řízení dovoluje a která jsou podle zákona nezbytná).

Podle některých názorů má presumpce nevinny podobu právní domněnky, podle jiných jde o princip řízení. Autorka obsáhle předestírá názory domácích i zahraniční literatury a dochází k závěru, že nejde o zákonnou domněnku. Jde o historicky vzniklý název, o procesní zásadu, která zaručuje objektivní postoj k obviněnému v průběhu trestního řízení. Nevztahuje se jen na dokazování, jak je to typické pro skutečné presumpce, ale na celé trestní řízení. Jde též o postoj zákona, který určuje, od kdy se může proti určité osobě používat určitých opatření. Bylo by absurdní, kdyby platilo, že presumpce nevinny znamená, že orgány trestního řízení si do právní moci vlastního rozhodnutí musí myslet, že obviněný je nevinen. Presumpce nevinny je objektivní postoj zákona, avšak představa o jeho vině či nevině je subjektivním odrazem vnější reality ve vědomí orgánů trestního řízení. Vnitřní přesvědčení o tom může vzniknout jen na pevné půdě faktů, v případě pochybností zásada presumpce nevinny pomáhá jako důležitý korektiv, protože dává základní pravidlo: v pochybnostech ve prospěch obviněného. Domněnka nevinny jako procesní záruka vztahující se na celé trestní řízení, která je současně i interpretačním pravidlem, měla být výslovně formulována i v novém trestním řádu, který se připravuje.

Fischer R.: K problematice odštěpných závodů. Právní rozhledy č. 1/98.

Jde o řešení otázky postavení odštěpných závodů jako subjektu procesně-právních vztahů. Tu řeší autor tak, že pokud má být podle označení účastníkem řízení odštěpný závod, který nemá právní subjektivitu, je namístež postup soudů podle § 102 a § 104 odst. 1 o. s. ř. a řízení má být pro neodstranitelný nedostatek zastaveno. Polemizuje s názorem vysloveným v některých rozhodnutích, které toto označení připouští s odůvodněním, že v takovém případě odštěpný závod nejedná samostatně, ale jménem právnické osoby, jejíž je součástí. Autor dokazuje, že o. s. ř. neumožňuje, aby odštěpný závod – jako subjekt bez právní subjektivity – jednal jménem subjektu, který právní subjektivitu má.

Ježek J.: Patentová smluvní licence. Právní rozhledy č. 2/98.

O tomto prostředku realizace jednoho z výlučných práv majitele patentu poskytnout souhlas k využívání vynálezu jiným osobám se v české právní doktríně hovoří převážně jako o konstitutivním převodu práv. To znamená, že poskytovatel licence v rámci svého výlučného práva zřizuje pouze odvozené právo k užití vymezenému tímto převodem. Pokud licenční práva zaniknou, obnoví se práva převodce v původním rozsahu. Tento názor ve světové literatuře a praxi není jediným. Autor podává přehled úprav licenčních smluv se zaměřením na patentové licence v českém a zahraničním právu včetně práva komunitárního. Cena jeho fundovaného příspěvku je jasná – příspěv k harmonizaci norem národního práva s právem evropským.

Veselý J.: Bude nový zákon o nadacích přínosem nadační praxi?

Právní rozhledy č. 1/98.

Autor se zamýšlí nad zákonem č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech. Podrobně řeší v této souvislosti problematiku destinářů nadačních příspěvků, nadačního fondu, pravidla pro omezení režijních nákladů, nadace, restrikce při nakládání s nadačním majetkem, omezení použití nadačního daru. Zabývá se otázkami osudu majetku nadace zřízené závětí v případě, že nedojde ke vzniku nadace. Probírá i smlouvu o sloučení a fungování orgánů nadace.

Křepinský D.: K promlčení práva na vydání předmětu bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích. Právní rozhledy č. 1/98.

Spornou otázkou, zda právo na vydání zmíněného předmětu se promlčuje ve čtyřleté objektivní lhůtě podle § 391 a § 397 Obch. zák. nebo kumulativně ve dvouleté subjektivní a tříleté objektivní, popř. desetileté promlčecí lhůtě podle

§ 107 obč. zák., řeší autor jednoznačně tak, že se promlčuje výlučně podle ust. obch. zákoníku – tedy uplynutím čtyřleté promlčecí doby, která počíná dnem, kdy mohlo být právo poprvé uplatněno u soudu, popřípadě dnem, kdy došlo k odstoupení od smlouvy (§ 394 odst. 1 obch. zák.), nebo dnem, kdy došlo k plnění podle neplatné smlouvy (§ 394 odst. 2 obch. zák.). K uvedenému závěru dochází po fundovaném rozboru dosavadní interpretace publikované v literatuře, po vysvětlení právních vztahů upravovaných obchodním zákoníkem, právního režimu obchodních závazkových vztahů i právního režimu promlčení práv z obchodních závazkových vztahů i po argumentaci vylučující použití § 107 obč. zák. jako lex specialis.

Hegrln A.: Převod nemovitosti na základě kupní smlouvy. Právní rozhledy č. 2/98.

Instruktivní článek rozebírá především z praktického hlediska otázky nabývání vlastnictví podle § 589 obč. zák. s tím, že ust. § 76 a násl. a § 489 a násl. obch. zák. lze použít jen u prodeje podniku a u koupi najaté věci. Postupně probírá předpoklady perfekce, platnosti a účinnosti smlouvy o převodu nemovitosti podle všech přístupných ustanovení obč. zák. – především účinnosti se zřetelem na řízení o vkladu převodu do katastru nemovitostí, se zřetelem na možné odkládací a rozvazací podmínky. Zabývá se též prokazováním pravosti podpisů smluvních stran katastrálnímu úřadu a vymezením obsahu smlouvy.

Kolik stojí cigareta? Personální a sociálněprávní kartotéka č. 4/98, příloha „Poradenský servis“, str. 16.

Zákoník práce (§ 133) a zákon o ochraně před kouřením (zák. č. 37/89 Sb.) vytvářejí předpoklady pro ochranu nekuřáků na pracovištích. Zaměstnavatelé jsou povinni dbát, aby zde nebylo zdraví zaměstnanců ohrožováno kouřením. Jestliže nekuřák bude požadovat na vedoucím pracoviště vyslovení zákazu kouření, je vedoucí povinen vyhovět, třeba vytvořením vhodných technicko-organizačních opatření (např. společná pracoviště kuřáků či nekuřáků). Pracují-li např. v kanceláři 3 spolupracovníci, z nichž jeden je nekuřák, je postup zaměstnavatele podle § 133 odst. 3 zák. práce jasný – musí stanovit zákaz kouření, i kdyby to nekuřák nepožadoval. Přitom by měl vedoucí vymezit prostor pro kouření (např. kuřácké koutky). Nesmí se kouřit též na schůzích, poradách a jednáních konaných v uzavřených prostorách, v pracovních místnostech, kde účinky kouření jsou vystaveni nekuřáci, ve zdravotnických zařízeních, ve školách, kulturních a uzavřených sportovních zařízeních s výjimkou prostor vyhrazených pro kouření. Zaměstnavateli, který poruší zákaz kouření na pracovišti a v jiných prostorách při některých příle-

žitostech (např. pracovních poradách), může okresní úřad uložit pokutu až do 50 000,- Kč. Část této finanční částky může zaměstnavatel vymáhat na zaměstnanci, který se provinil, a to až 4,5násobek jeho průměrného měsíčního výdělku.

Straus Jiří: Je možné zjistit rozdíly v písmu mužů a žen?

Kriminalistika č. 1/98, s. 19–24.

Autor se snaží upozornit na možnosti neidentifikačního posuzování kriminalistických stop, v nichž se projevují funkční a dynamické vlastnosti působícího objektu, i určité osobnostní vlastnosti pisatele. Možnost určení pohlaví z napsaného textu nalezneme jen v několika málo literárních zdrojích. Byl proveden experimentální rozbor šedesáti rukopisů, z toho 30 psaných muži a 30 psaných ženami. Výzkum proběhl v letech 1995–6. Byl zaměřen pouze na možnost zjištění pohlaví z rukopisu pisatele a na experimentální ověření existence významných rozdílů v písmu mužů a žen, popř. na typické, charakteristické znaky mužského a ženského písma. Autor blíže popisuje zvolenou experimentální metodu a sděluje závěry, jež z výzkumu vyplývají: nelze jednoznačně určit pohlaví pisatele z jeho písemného projevu. Je možné pouze s určitou pravděpodobností předpokládat, že je zkoumaný písemný projev výsledkem psaní muže nebo ženy. Celkově lze konstatovat, že pravděpodobnost určení rukopisu ženy je vyšší než určení rukopisu muže.

Autor považuje provedený výzkum za prvotní impuls a zároveň zárodek rozsáhlejší práce, která by mohla objektivizovat hodnotu jednotlivých znaků s vypovídací hodnotou o pohlaví pisatele. Autor by uvítal, kdyby příspěvek byl podnětem k širší a seriózní diskusi.

Balík, S.: Předpisy o advokacii v Čechách v letech 1918 – 1938.

Právněhistorická studie č. 34.

Autor navazuje na příspěvek z předcházejícího čísla (období 1868 – 1914). Ve své studii se neomezuje jen na pouhý výčet právních předpisů, který by mohl být ve svém důsledku poněkud zkreslující, ale věnuje se i jejich dobové interpretaci. Ačkoliv je totiž výčet prvorepublikových předpisů poměrně rozsáhlý, neprošla advokacie po r. 1918 žádnou zásadnější změnou, šlo většinou jen o dílčí novelizace. Po celé období byl pak v Čechách spíše prohlubován a precizován výklad předpisů rakouských včetně propracování etických pravidel. Rakouská právní úprava, ač stručná a mezerovitá, byla převzata a v evropském dobovém kontextu byla srovnatelná s úpravou v jiných demokratických zemích. Rekodifikace objektivně vzato nebyla v daném období nevyhnutelná a ani chtěná.

Do rubriky přispěli M. Holub, L. Krym, V. Mandák, H. Pokorná.

Průtahy v soudním řízení jako důvod k vyhovění ústavní stížnosti

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. března 1998, sp. zn. IV. ÚS 466/97.

Výrok: Krajskému obchodnímu soudu v Brně se ukládá, aby nepokračoval v průtazích ve věci vedené u něj pod sp. zn. 24 Cm 183/96 a aby neprodleně v této věci jednal.

Odůvodnění:

Svou ústavní stížností napadá stěžovatelka nečinnost a průtahy v soudním řízení ve věci sp. zn. 24 Cm 183/96 Krajského soudu v Brně, neboť tento soud od podání návrhu ze dne 26. 3. 1996 neučinil ve věci žádný úkon. Touto nečinností soudu jsou porušována stěžovatelčina ústavně zaručená práva zakotvená v článku 90 Ústavy ČR, jakož i článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Stěžovatelka proto navrhuje uložit nálezem Krajského obchodnímu soudu v Brně, aby nepokračoval v průtazích ve věci shora uvedené spisové značky a ve věci jednal.

Krajský obchodní soud v Brně ve svém vyjádření ze dne 6. 3. 1998 poukázal na to, že v současné době je v rejstříku vedeno 1 824 nevyřízených věcí a že přednostním vyřízením věci, požadovaném stěžovatelkou, by bylo nepřipustně zasahováno do práva jiných účastníků na projednání věci bez zbytečných průtahů (článek 38 Listiny), a to v řízeních zahájených před podáním žaloby v této věci.

Z obsahu spisu 24 Cm 183/96 Krajského obchodního soudu v Brně Ústavní soud zjistil, že žalobou ze dne 26. 3. 1996, došlou Krajskému obchodnímu soudu v Brně dne 28. 3. 1996, domáhá se stěžovatelka proti žalované obchodní společnosti zaplacení částky 53 550,- DM. Ze spisu je patrné, že od dojití žaloby neučinil Krajský obchodní soud v Brně žádný úkon. Z korespondence předložené stěžovatelkou je konečně patrné, že její zástupkyně celkem čtyřikrát urgovala vyřizování věci, přičemž v odpovědích na tyto urgencye bylo poukazováno na počet dosud nevyřízených sporů u Krajského obchodního soudu v Brně. Předseda krajského obchodního soudu ve svém dopise ze dne 10. 6. 1997 uvedl, že „zbytečnými průtahy pak zajisté není doba, po kterou účastníci řízení musí počkat, až na jejich spor přijde řada – vše v závislosti na počtu dříve podaných žalob a na počtu soudců, kteří jsou k soudu jmenováni“.

Podle článku 90 Ústavy ČR soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Článek 38 odst. 2 Listiny mimo jiné stanoví, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů. Vzhledem ke shora uvedeným zjištěním třeba proto přisvědčiti stěžovatelce v tom, že v řízení ve věci sp. zn. 24 Cm 183/96 Krajského obchodního soudu v Brně dochází k porušování konstatovaných ústavně zaručených práv. Doba jednoho a tři čtvrtě roku by sice sama o sobě stěží vybočovala z rámce „přiměřené lhůty“, a to navíc s přihlédnutím k tomu, že jde o věc obchodní, mezi určujícími faktory, které je zde třeba zkoumat, však nepochybně hraje významnou roli i způsob, jakým soud již od počátku přistupuje k projednání věci. V této souvislosti nelze proto pominout, co Ústavní soud považuje v této věci za podstatné, že od podání žaloby, tedy od 28. 3. 1996, neučinil soud ve věci vůbec žádný úkon, tedy kupř. doposud nedoručil podanou žalobu žalovanému. Tento moment má sám o sobě natolik manifestní povahu, že o porušení stěžovatelčiných práv v ústavně právní rovině lze sotva pochybovat. Námitky soudu, že k těmto průtahům došlo v důsledku obecně známé a u tohoto soudu také existující přetíženosti, lze proto z uvedených důvodů sotva akceptovat. Je totiž věcí státu, jak bylo konstatováno již v předchozích nálezech Ústavního soudu ve věci sp. zn. IV. ÚS 55/94, I. ÚS 5/96, organizovat své soudnictví tak, aby principy soudnictví zakotvené v Listině byly respektovány. Případné nedostatky v tomto směru nemohou jít k tíži občanů, kteří od soudu právem očekávají ochranu svých práv v konstatované „přiměřené lhůtě“.

Ústavní soud nesdílí tedy v tomto směru právní názor, jaký byl zaujat tímto soudem ve věci sp. zn. III. ÚS 218/97, totiž že pojem „stát“ v citované právní větě nálezu ve věci sp. zn. IV. ÚS 55/94 nelze vztáhnout k vlastní jurisdikční složce soudní moci, ale výlučně na tu její část, jíž náleží, jako části výkonné moci veřejné, správa soudů, a která je od vlastní jurisdikce přísně oddělena a do jejíž výlučné pravomoci spadá povinnost rozdělení soudu napadlé agendy, stejně tak jako povinnost dbát na řádné a dostatečné personální obsazení jednotlivých soudů. Orgánem, jemuž svědčí posléze zmíněná povinnost, nejsou tedy obecné soudy jako jurisdikční část soudní moci, ale Ministerstvo spravedlnosti, a proto povinnost plynoucí z citované právní věty míří nikoli vůči obecným soudům jako takovým, ale vůči němu. O zbytečné průtahy ve smyslu porušení ústavních zásad spravedlivého procesu, jak se v uvedeném nálezu dále konstatuje, půjde zpravidla jen tehdy, jestliže tyto průtahy in concreto vzniknou špatnou či nevhodnou organizací práce, za niž nese odpovědnost příslušný funkcionář soudu, nebo jsou založeny dostatečně a přesvědčivě zjištěnou liknavostí soudu (soudce) nebo podobnými okolnostmi spočívajícími při výkonu jurisdikce na jeho straně. Je-li totiž podle článku 2 Ústavy ČR, jak usuzuje Ústavní soud v projednávané věci, státní moc vykonávána i prostřednictvím orgánů moci soudní

a vykonávají-li podle článku 81 Ústavy ČR soudní moc jménem republiky nezávislé soudy, potom právu na projednání věci „bez zbytečných průtahů“ odpovídá povinnost právě obecných soudů naplňovat tuto stěžejní zásadu spravedlivého procesu, aniž by pro účely řešení otázky plnění či neplnění uvedené povinnosti ze strany obecných soudů byla soudní moc členěna na jurisdikční a správní složku. Jakkoli tedy nedostatečný stav soudců nebo existence obecných nedostatků správní povahy mohou často být příčinou průtahů v řízení, nemůže být úkolem Ústavního soudu „rozplétat“ velmi problematické a komplikované předivo toho, zda průtahy v soudním řízení jdou na vrub nedostatečnému personálnímu obsazení nebo naopak kupř. liknavosti soudce, předivo problematické tím více, že oba tyto momenty se často prolínají a že často jen zřídka lze dospět k nepochybnému závěru o výlučné prezenci toho či onoho momentu. Tím méně lze proto takový nepochybný úsudek předpokládat na straně účastníků řízení v situaci, kdy neplnění kritéria „přiměřené lhůty“ je sice na první pohled zcela evidentní, naproti tomu problematickým se jeví existence a podíl zmíněné správní či jurisdikční složky. Může-li se tedy ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny každý domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a podle článku 38 odst. 2 Listiny má právo na projednání věci „bez zbytečných průtahů“, potom podle názoru Ústavního soudu nemůže mu nic bránit v tom, aby v případě existence takových průtahů, vymykajících se již z rámce „přiměřené lhůty“, domáhal se uspokojení svých ústavně zaručených práv ve vztahu k obecným soudům. Výklad adjektiva „zbytečných“ tak, že je nezbytné vycházet z reálných možností, jimiž obecné soudy disponují, znamená podle názoru Ústavního soudu nic jiného, než buď „postavit účastníka před hotovou věc“ nebo ho odkázat na to, aby svou ústavní stížnost směřoval proti Ministerstvu spravedlnosti, což lze považovat za cestu, která je z mnoha, a to také z již uvedených důvodů, sotva přijatelná a také schůdná. Navíc, i kdyby takový postup bylo možno připustit, nebylo by možno vyloučit nežádoucí hypertrofii správní složky soudní moci na úkor jurisdikční, neboť Ministerstvu spravedlnosti by se tím mohlo otevírat pole pro zásahy do jurisdikční činnosti, i když jen zdánlivě v souvislosti se zmíněnými průtahy v řízení. Podle názoru Ústavního soudu je naopak na jurisdikční složce soudní moci, aby si ve vztahu ke správní složce vytvoření podmínek pro řádné plnění jejích úkolů adekvátním způsobem vynucovala.

Tento odchylný právní názor v projednávané věci odpovídá stanovisku pléna Ústavního soudu ze dne 17. 2. 1998, Pl. ÚS st. 6/98 (§ 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu).

Ústavní soud proto ústavní stížnosti pro porušení článku 90 Ústavy ČR a článku 38 odst. 2 Listiny podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. c) citova-

ného zákona uložil Krajskému obchodnímu soudu v Brně, aby dále nepokračoval v průtazích ve věci vedené u něj pod sp. zn. 24 Cm 183/96 a aby neprodlel v této věci jednal.

Nález zaslala JUDr. Olga Humlová, advokátka Praha.

Navrácení lhůty podle § 61 odst. 1 tr. řádu; pochybení advokátní kanceláře

Důležitým důvodem k navrácení lhůty podle § 61 odst. 1 tr. ř. není skutečnost, že obžalovaný omylem podá odvolání u soudu, u něhož jej účinným způsobem podat nelze.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 8. 1997 sp. zn. 12 To 88/97

Vrchní soud v Praze k žádosti obžalovaného T. K. nepovolil navrácení lhůty k podání odvolání proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 4. 6. 1997 sp. zn. 7 T 36/97.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 4. 6. 1997 sp. zn. 7 T 36/97 byl obžalovaný T. K. uznán vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), odst. 4 tr. zák. a za to byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání pěti roků a šesti měsíců a k trestu zákazu činnosti na pět roků.

Proti tomuto rozsudku podal obžalovaný odvolání, které bylo dáno na poštu dne 10. 7. 1997 a adresováno Krajskému soudu v Praze. Tomuto soudu bylo doručeno dne 14. 7. 1997. Zároveň s tím požádal o navrácení lhůty k podání odvolání. Žádost odůvodnil tím, že již dne 3. 7. 1997 podal proti rozsudku odvolání, ovšem toto odvolání nesprávně adresoval a doručil Okresnímu soudu v Mladé Boleslavi. K tomuto mylnému adresování došlo písařským nedopatřením pracovníka kanceláře jeho obhájce.

Vrchní soud v Praze této žádosti nevyhověl. Z trestního spisu vyplývá, že odvolání obžalovaného bylo podáno u Okresního soudu v Mladé Boleslavi osobně dne 3. 7. 1997, tedy ve lhůtě stanovené v § 248 odst. 1 tr. ř., neboť rozsudek byl obžalovanému T. K. i jeho obhájci doručen dne 26. 6. 1997. Odvolání však lze účinně podat pouze u soudu, který vydal napadený rozsudek, v čemž vyznívá i poučení napadeného rozsudku, v němž se mimo jiné uvádí, že odvolání je nutno podat prostřednictvím Krajského soudu v Praze k Vrchnímu soudu v Praze.

K zachování lhůty k podání odvolání je tedy nutné, aby bylo podáno u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, popř. lhůta je zachována i za splnění podmínek uvedených v ustanovení § 60 odst. 4 tr. ř. Pokud bylo podáno u soudu místně či věcně nepřislušného, a v důsledku toho dojde příslušnému orgánu opožděně (po lhůtě), není lhůta zachována, třebaže by bylo doručeno věcně či místně nepřislušnému orgánu včas (ve lhůtě). Takový omyl obžalovaného neodůvodňuje navrácení lhůty k podání odvolání, neboť se nejedná o překážku, která by oprávněné osobě znemožnila včas podat odvolání.

K důkazní povinnosti a důkaznímu břemenu při námitce započtení

Důkazní povinnost stíhá vždy toho účastníka řízení, v jehož zájmu je, aby jím tvrzená určitá skutečnost byla v řízení prokázána.

Důkazní povinnost prokázat existenci započteníschopné pohledávky proti žalobcem uplatňované částce spočívá na žalovaném, který zamítnutí žaloby z důvodu zániku dluhu započtením namítá.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze z 5. března 1998, čj. 1 Cmo 402/96.37.

Citovaným rozsudkem Vrchní soud potvrdil rozsudek Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 29. 7. 1996, čj. 4 Cm 250/95–17.

Z odůvodnění:

Výše uvedeným rozsudkem vyhověl Krajský obchodní soud v Praze žalobě, kterou se žalobce domáhal zaplacení 113 159,- Kč se 17% úrokem z prodlení z dlužné částky od 7. 6. 1995 do zaplacení.

Žalobce v žalobě uvedl, že se jedná o jeho nárok ze smlouvy o dílo na provedení stavebních prací na domě žalovaného. Žalobce tyto práce fakturoval žalovanému fakturou č. 94/0121 ze dne 11. 11. 1994. Žalovaný po zaslání podrobného rozpisu prací uvedl, že proti faktuře nemá námitky, ale zároveň žalobci sdělil, že má výhrady proti již zaplacené dodávce projektovaných prací na prodejnu v Karlově ulici podle faktury č. 94/0087 a č. 94/0113 na částku celkem 130 000,- Kč. Žalovaný tuto částku započel tak, že výsledně požaduje na žalobci zaplacení částky 17 841,- Kč.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že nárok žalobce na zaplacení žalované částky ze smlouvy o dílo byl prokázán, a že žalobci vzniklo právo na její zaplacení.

K námitce žalovaného ohledně započtení soud prvního stupně zaujal názor, že žalovaný neprokázal existenci peněžité pohledávky za žalobcem. Samotné tvrzení žalovaného, že zaplatil žalobci neoprávněně jinou fakturu, není důvodem ke konstatování existence oprávněné pohledávky žalovaného a schopnosti jejího započtení. Započíst lze podle § 358 obch. zák. způsobilé pohledávky. Žalovaný by existenci takové pohledávky musel prokázat, např. podáním vzájemného návrhu, což neučinil.

Žalovaný se proti tomuto rozsudku v zákonné lhůtě odvolal.

V odvolání namítá, že soud prvního stupně přiznal žalobci neexistující pohledávku, zaniklou započtením na základě dopisu žalovaného. Ten měl v době započtu vůči žalobci pohledávku z titulu bezdůvodného obohacení. Ke vzniku bezdůvodného obohacení na straně žalobce došlo v důsledku jednání tehdejšího zaměstnance žalovaného, který předložil k proplacení fakturu žalobce za činnost, která nikdy nebyla ve prospěch žalovaného provedena. Žalovaný se domnívá, že vzhledem k povaze předpokládané skutečnosti (negativní tvrzení) dochází k přesunu důkazního břemene na žalobce, který má bezpochyby důkazy o tom, že tu konkrétní činnost pro žalobce vykonal. Dle názoru žalovaného soud prvního stupně pochybil v tom, že před vynesením rozsudku tuto věc ponechal bez projednání. Soudem zmíněný vzájemný návrh v tomto případě nelze uplatnit, neboť vzájemné pohledávky obou zúčastněných stran zanikly právě zmíněným započtením.

Vrchní soud v Praze jako odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek (§ 212 o. s. ř.) a dospěl k následujícím závěrům:

Odvolací soud převzal skutková zjištění soudu prvního stupně a rovněž se ztotožnil i s jeho právním závěrem.

Podle § 120 o. s. ř. účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení.

Toto ustanovení tedy vychází z toho, že účastník má povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Odvolací soud konstatuje, že žalovaný v rámci svého tvrzení má nesporné právo, na svou obranu, vznést námitku započtení. Na základě toho dojde k rozdělení důkazního břemene mezi žalobcem a žalovaným. Důkazní povinnost stíhá v tomto případě žalobce i žalovaného a to tak, že stíhá vždy toho účastníka, v jehož zájmu je, aby určitá skutečnost rozhodná podle hmotného práva a účastníkem tvrzená, byla v řízení prokázána. Bylo tedy na žalovaném, aby prokázal oprávněnost své námitky započtení. Vzhledem k tomu, že žalovaný žádné důkazy, které by svědčily o tom, že žalovaná pohledávka zanikla započtením, nenavrl, odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalovaný neprokázal existenci peněžité pohledávky vůči žalobci a tedy možnost jejího započtení.

Odvolací soud proto napadený rozsudek jako věcně správný potvrdil (§ 219 o. s. ř.).

*Rozhodnutí zaslal a právní větu připravil JUDr. Ing. Alexej Brach,
advokát, Praha*

K otázce nákladů řízení v případě zpětvzetí zálohy

Jestliže navrhovatel vzal návrh v plném rozsahu zpět z důvodu, že se jedná o malou částku a dále pro nečinnost soudu, nemohou tyto skutečnosti zakládat důvod pro aplikaci ustanovení § 146 odst. 2 věty druhé o. s. ř. Za této situace je proto nutno postupovat podle ustanovení § 146 odst. 2 věty první, neboť navrhovatel svým zpětvzetím návrhu zaviniil, že řízení muselo být zastaveno.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 2. 1998 č. j. 3 Cmo 588/97

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením soud prvního stupně zastavil řízení, ve kterém se navrhovatel po odpůrci domáhal zaplacení částky ve výši 1 750,- Sk. Současně rozhodl, že navrhovatel je povinen uhradit odpůrci náklady řízení ve výši 1 935,- Kč k rukám jeho právního zástupce a že se soudní poplatky nevrací. Pokud jde o výrok o nákladech řízení, odůvodnil soud prvního stupně své rozhodnutí tím, že řízení bylo zastaveno pro zpětvzetí návrhu navrhovatelem a pro přiznání nákladů řízení odpůrci jsou tedy splněny podmínky ustanovení § 146 odst. 2 o. s. ř.

Proti tomuto rozhodnutí, a to pouze proti výroku o nákladech řízení, podal včasné odvolání navrhovatel. Namítal, že návrh podal oprávněně a že ke zpětvzetí návrhu navrhovatel přistoupil tehdy, když jednání ve věci bylo svoláno po uplynutí tří let od podání návrhu a jednalo se o malou částku. Od vymáhání žalované částky proto ustoupil z úsporných důvodů a pro nečinnost soudu. Z těchto důvodů navrhuje, aby odvolací soud změnil v napadené části rozhodnutí soudu prvního stupně tak, aby žádnému z účastníků nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení.

Odvolací soud přezkoumal usnesení soudu prvního stupně v odvoláním napadené části (§ 206, § 212 o. s. ř.) a ve stejném rozsahu přezkoumal i řízení, které jeho vydání předcházelo. Poté dospěl k závěru, že odvolání navrhovatele není důvodné.

Z obsahu předloženého spisu odvolací soud zjistil, že dne 30. 9. 1993 byl Krajskému soudu v Brně doručen návrh, kterým se navrhovatel domáhal po odpůrci zaplacení částky ve výši 1 750,- Sk. Podáním ze dne 13. 3. 1997, které bylo soudu prvního stupně doručeno dne 17. 3. 1997, vzal navrhovatel návrh v projednávané věci zpět a současně navrhl, aby zpětvzetí návrhu bylo připuštěno a řízení ve věci zastaveno. Při jednání před soudem prvního stupně dne 3. 4. 1997, nevzněl zástupce odpůrce, který ve věci namítal nedostatek pasivní legi-

timace, proti zpětvzetí návrhu námitky. Souhlasil s tím, aby řízení bylo ve věci zastaveno a vyúčtoval náklady právního zastoupení v celkové výši 1 935,- Kč. Nato soud prvního stupně rozhodl napadeným usnesením.

Podle ustanovení § 146 odst. 2 věty první o. s. ř., jestliže některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno, je povinen hradit jeho náklady.

Po vyhodnocení obsahu předloženého spisu dospěl odvolací soud k závěru, že navrhovatel neprokázal, že ke zpětvzetí návrhu došlo v projednávané věci pro chování odpůrce. V řízení nebylo prokázáno, že by odpůrce částku, která je předmětem tohoto sporu, navrhovateli uhradil. Naopak z odvolání navrhovatele vyplynulo, že vzal návrh v plném rozsahu zpět z důvodu, kdy se jednalo o malou částku a dále pro nečinnost soudu. Tyto skutečnosti však nezakládají důvod pro aplikaci ustanovení § 146 odst. 2 věty druhé o. s. ř.. Navrhovatel v řízení nebyl procesně úspěšný, neboť neprokázal důvodnost podání žaloby a svým zpětvzetím návrhu zavinil, že řízení muselo být zastaveno. Za této situace bylo proto nutno postupovat dle ustanovení § 146 odst. 2 věty první o. s. ř..

Odvolacímu soudu proto nezbylo, než usnesení soudu prvního stupně v odvolání napadené části podle ustanovení § 219 o. s. ř. jako věcně správné potvrdit.

*Rozhodnutí zaslal a upravil včetně právní věty Mgr. Pavel Vrcha,
advokátní koncipient, Brno*

K otázce podmínek pro nařízení předběžného opatření

I. Vyklízí-li majitel nemovitosti nebytové prostory užívané bývalým nájemcem po skončení výpovědní lhůty bez právního důvodu, aniž vyčká rozhodnutí soudu ve věci samé a případné exekuce, musí nájemce, dožadující se ochrany předběžným opatřením, který by vlastníku prostor bylo uloženo nebránit mu v užívání prostor do pravomocného rozhodnutí ve věci samé, alespoň osvědčit, že výpovědní důvod nebyl dán a že mu nadále svědčí právo nájmu.

II. Potřebu zatímní úpravy poměrů mezi účastníky v daném případě nedokládá bez dalšího ani skutečnost, že žalobce po určitou dobu bránil žalovanému ve vstupu do nemovitosti.

Usnesení Městského soudu v Praze čj. II Co 3/98 z 13. 2. 1998

Citovaným usnesením bylo změněno usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 čj. 17 C 153/97 z 16. 12. 1997.

Z odůvodnění:

Žalobce se žalobou domáhá vydání rozhodnutí, kterým by byla žalovanému uložena povinnost vyklidit a žalobci vyklizené předat nebytové prostory ve vlastnictví žalobce. Žalobu odůvodnil tím, že pro dlouhodobé prodlení s placením nájemného a úhradu za služby vypověděl žalovanému nájemní smlouvu s tím, že po vypršení výpovědní lhůty žalovaný nebytové prostory dobrovolně nevyklidil.

Dne 12. 12. 1997 žalobce zabránil žalovanému a jeho zaměstnancům ve vstupu do nemovitosti. Na základě návrhu žalovaného soud I. stupně napadeným rozhodnutím nařídil předběžné opatření, že žalobce je povinen do pravomocného rozhodnutí ve věci samé nebránit žalovanému, aby v přízemí nemovitosti provozoval supermarket. Soud I. stupně shledal návrh žalovaného na nařízení předběžného opatření důvodným, neboť pokud žalovaný provozoval obchodní činnost na základě nájemní smlouvy, nelze připustit, aby se žalobce svévolně domáhal svých práv, aniž bylo o vyklizení nebytových prostor soudem rozhodnuto. Dle názoru soudu tak žalovaný osvědčil nárok na zachování až dosud existujícího právního stavu i naléhavost zatímní úpravy poměrů účastníků.

Proti usnesení žalobce podal včas odvolání a žádá, aby bylo odvolacím soudem změněno tak, že se zamítá návrh žalovaného na nařízení předběžného opatření. Žalobce tvrdí, že pokud žalovanému bránil ve vstupu do nemovitosti, postupoval tak v souladu s § 6 Občanského zákoníku upravujícím svépomoc, když ze strany žalovaného jde zcela zřetelně o neoprávněný zásah do práv žalobce. Žalovaný nejenže znemožňuje žalobci v uvedené nemovitosti podnikat, ale sám se bezdůvodně obohacuje, když inkasuje částky za podnájem nebytových prostor.

Žalovaný vyvracel důvody odvolání a žádal, aby usnesení soudu I. stupně bylo potvrzeno. Uvedl, že žalobce uposlechl nařízeného předběžného opatření a od 17. 12. 1997 ukončil blokování vchodu do supermarketu. Žalovaný tak nadále tento supermarket provozuje.

Odvolací soud přezkoumal napadené rozhodnutí i řízení mu předcházející (§ 212 odst. 1 a 2 o. s. ř.) a shledal odvolání žalobce důvodným.

Podle § 102 o. s. ř. je-li třeba po zahájení řízení upravit poměry účastníků, může soud nařídít předběžné opatření nebo zajistit i bez návrhu důkaz. Předpokladem je, že uplatněný nárok byl alespoň osvědčen, a dále musí existovat naléhavá potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků.

Žalovaný v prvé řadě musí osvědčit, že existuje jeho nárok, tj. právo nájmu uvedených nebytových prostor. Protože je nesporné, že byla z nájmu dána výpověď, je na žalovaném, aby alespoň osvědčil, že uplatněný výpovědní důvod není dán. Sám žalovaný však uvedl, že nájem za 1. čtvrtletí roku 1997 zaplatil až 14. 3. 1997

(po lhůtě splatnosti – pozn. autora), aniž však tuto skutečnost jakkoli doložil. Ze smlouvy o nájmu nebytových prostor má soud osvědčeno, že byla dohodnuta splatnost nájemného vždy předem čtvrtletně s tím, že případný inflační doplatek je splatný na základě faktury. Z těchto skutečností nelze dovodit, že by výpovědní důvod žalobce uplatněný ve výpovědi nebyl alespoň pravděpodobně dán.

Dle názoru odvolacího soudu tak žalovaný neosvědčil svůj uplatněný nárok. Žalovaný ani neprokázal, že by existovala naléhavá potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků. Tuto potřebu nedokládá bez dalšího ani skutečnost, že žalobce po určitou dobu bránil žalovanému ve vstupu do nemovitosti. Také nutno uvést, že tvrzení žalovaného ohledně obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí, je zcela mylné. V tomto řízení totiž je uplatněn nárok na vyklizení nemovitosti a nikoli na zaplacení peněžní částky. Ani skutečnost, že nemovitost užívá stále žalovaný, ani skutečnost, že žalobce brání žalovanému vstoupit do nemovitosti, nemůže proto ohrozit případný výkon rozhodnutí, které v této věci může být vydáno.

Ze shora uvedených důvodů shledal soud návrh žalovaného na nařízení předběžného opatření neúčinný. Dle § 220 o. s. ř. změnil odvolací soud rozhodnutí soudu I. stupně.

Rozhodnutí zaslal a upravil Mgr. Petr Mikysek, advokát, Praha

Odměna za další poradu advokáta dle § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu

Při určování odměny advokáta dle § 11 odst. 1 písm. c) vyhl. č. 177/1996 Sb. (dříve § 16 odst. 1 písm. b) vyhl. č. 270/1990 Sb.) je třeba jako každou další poradu s klientem, přesahujícím jednu hodinu rozumět všechny porady, splňující časové délkové předpoklady, i když bezprostředně časově nenavazují na poradu prvou.

Usnesení Krajského soudu v Brně z 10. března 1998, sp. zn. 38 Co 518/97.

Tímto usnesením změnil Krajský soud v Brně usnesení soudu I. stupně v otázce odměny obhájce JUDr. A. K.

Z odůvodnění:

Usnesením soudu I. stupně byla odměna JUDr. A. K. určena částkou 1 150,- Kč.

Proti tomuto usnesení podal v zákonné lhůtě JUDr. A. K. odvolání, v němž požadoval přiznání odměny v plné výši tak, jak jím byla vyúčtována s tím, že nesouhlasí s rozhodnutím soudu I. stupně, jímž mu nebyla přiznána odměna za úkony právní pomoci, označené jako další porada s klientem, neboť právní zástupce má právo na odměnu za poradu s klientem, přesahuje-li jednu hodinu a není rozhodující, zda jde o poradu bezprostředně navazující na první poradu, či poradu další. Pokud tedy ustanovení § 16 odst. 1 písm. b) vyhl. č. 270/1990 Sb. bylo vykládáno tak, jak učinil soud I. stupně, mohlo by se stát, že by klient byl zkracován o možnost poskytnutí řádné právní pomoci, neboť nelze vyloučit, že jak klient, tak i advokát potřebují v průběhu řízení vzájemnou konzultaci vícekrát, např. při odročení jednání a při podání nových důkazních návrhů, a advokát by tak nemohl vykonávat povinnosti uložené mu § 16 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, to je chránit oprávněné zájmy klienta a důsledně využívat všechny zákonné prostředky a uplatňovat vše, co podle svého přesvědčení a příkazu klienta pokládá za prospěšné. Není možné, aby klientu, jemuž hradí náklady za právní zastoupení stát, byl omezován styk s advokátem nepřímou tak, že nebudou hrazeny některé úkony právní pomoci, a tím případně ovlivňováno řízení samé.

Odvolací soud přezkoumal napadené usnesení i řízení jeho vydání předcházející a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

Soud I. stupně při svém rozhodování správně vycházel z § 140 odst. 2 věta první o. s. ř., pokud ustanovenému právnímu zástupci žalobkyně přiznal odměnu za její zastupování, výše této odměny s ohledem na dobu zastupování se řídí ustanoveními vyhl. č. 270/1990 Sb. Z odůvodnění napadeného usnesení vyplývá, že soud I. stupně přiznal právnímu zástupci odměnu za 5 úkonů á 200,- Kč dle § 13 odst. 6 vyhl. č. 270/1990 Sb. a 5 × 30,- Kč režijní paušál za úkony právní pomoci ve vyúčtování právního zástupce uvedené jako převzetí věci, první porada s klientkou, další jednání s klientkou 2 hodiny (6. 10.) a návrh na zkoumání duševního stavu, důkazní návrhy soudu, žádost soudu o zproštění zastupování. Za úkony právní pomoci ve vyúčtování uvedené jako jednání s klientkou 1 hodina 30 minut (12. 10.), jednání s klientkou a její dcerou 1 hodina 20 minut (24. 1.), jednání s klientkou 1 hodina 30 minut (11. 2.), pak soud I. stupně odměnu právnímu zástupci nepřiznal s odkazem na § 16 vyhl. 270/1990 Sb., dle něhož přísluší odměna právnímu zástupci pouze za první a další – to je druhou, nikoliv třetí až pátou poradu s klientem.

S tímto restriktivním výkladem § 16 odst. 1 písm. b) vyhl. č. 270/1990 Sb., se odvolací soud neztotožňuje.

Z gramatického výkladu tohoto ustanovení nelze bez dalšího dovodit, že by slovem „další“ byla jednoznačně míněna pouze porada následující po poradě první. Kdyby tomu tak bylo, nebylo by důvodu (již s ohledem na znění § 16 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 270/1990 Sb.) neoznačit tento úkon právní pomoci jako druhou (nikoliv další) poradu s klientem. I kdyby však úkonem právní pomoci dle

§ 16 odst. 1 písm. b) cit. vyhl. byla míněna pouze druhá porada s klientem, za situace, kdy uvedená vyhláška nepochybně jako úkon právní pomoci poradu s klientem zná, nebylo by důvodu nepřiznat odměnu za třetí (a další) porady s klientem dle § 16 odst. 3 vyhl. č. 270/1990 Sb.

Nepřiznání odměny právnímu zástupci za třetí a další porady s klientem by bylo rovněž v rozporu s § 1, § 2 odst. 1 a § 4 vyhl. č. 270/1990 Sb.

Odvolací soud proto napadené usnesení soudu I. stupně změnil dle § 220 odst. 1 o. s. ř. tak, že JUDr. K., jako ustanovenému zástupci žalobkyně, přiznal odměnu za její zastupování ve výši 1 840,- Kč za 8 úkonů (dle § 16 odst. 1 písm. a), b), c) vyhl. č. 270/1990 Sb.) po 200,- Kč dle § 13 odst. 6 téže vyhlášky a 8 × 30,- Kč režijní paušál dle § 19 odst. 3 téže vyhlášky.

Rozhodnutí zaslal a právní větu připravil JUDr. Aleš Klempa, advokát, Brno

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 14. 4. 1998

Představenstvo ČAK se sešlo na své 16. schůzi dne 14. 4. 1998 v Praze. Po kontrole zápisu z minulé schůze a zprávách o činnosti předsedy a členů představenstva v období mezi schůzemi následovaly tyto body programu:

Ověřování bezúhonnosti žadatelů. Představenstvo schválilo text formuláře čestného prohlášení o bezúhonnosti k žádosti o zápis do seznamu advokátů a advokátních koncipientů.

Smírčí řád, usnesení o Věstníku ČAK, usnesení o příspěvku na činnost ČAK. Představenstvo přijalo usnesení, kterým se upravuje smírčí řízení, usnesení o Věstníku ČAK a usnesení o příspěvku na činnost ČAK. Tato usnesení budou publikována ve Věstníku ČAK.

Rovnost přístupu k právům na území ČR. Dr. Nykodým odkázal na písemnou zprávu, zpracovanou Dr. Wustovou. O tomto materiálu proběhla diskuse. Představenstvo ocenilo vysokou úroveň srovnávacího materiálu auložilo aparátu Komory mj. připravit stručný právní rozbor situace na úseku bezplatné právní pomoci v ČR, pokračovat ve shromažďování podkladů ze zahraničních advoka-

ci se zaměřením na doporučení Rady Evropy a Evropské unie a s vyhodnocením judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

Rozbor zahraničních služebních cest Komory v r. 1997. Představenstvo vzalo na vědomí rozbor zahraničních služebních cest za rok 1997. O těchto cestách je průběžně referováno na schůzích představenstva ČAK a na stránkách Bulletinu advokacie.

Následovaly **běžné věci Komory**, mj. byl projednán písemný návrh na konání advokátních a uznávacích zkoušek ve 2. pololetí 1998, předložený Dr. Klouzou, bylo rozhodnuto o složení kárného odvolacího senátu a projednáno pozastavení výkonu advokacie.

Příští schůze představenstva bude dne 12. května 1998 v Praze.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) Z rozboru kárné činnosti ČAK v roce 1997

Uvádíme vybrané části zprávy předsedy kárné komise ČAK, projednané na březnové schůzi představenstva ČAK.

Kárné komisi ČAK napadlo v roce 1997 celkem 154 kárných žalob. V těchto žalobách bylo žalováno celkem 181 skutků, v nichž kárný žalobce spatřoval skutkovou podstatu kárného provinění. Všechny kárné žaloby podal předseda kontrolní rady ČAK, ministryně spravedlnosti jako kárná žalobkyně v kárném řízení nevystoupila. Z podaných kárných žalob dvě směřovaly proti advokátním koncipientům, ostatní proti advokátům. Ze 181 zažalovaných kárných provinění vytkaly kárné žaloby porušení advokátských povinností v těchto směrech:

- **Porušení etiky ve vztahu ke klientovi – 61 případů**

Typickým porušením povinnosti advokáta byla žádná, nebo zcela nedostatečná informovanost klienta o průběhu řízení a nesvědomitý postup při zastupování.

- **Porušení etiky ve vztahu k protistraně – 7 případů**

Typickým porušením povinnosti byly obvykle nevhodné, či dokonce urážlivé projevy k jiným účastníkům řízení nebo jejich zástupcům.

- **Porušení etiky ve vztahu k soudu, či jinému úřadu – 8 případů**

Vesměs šlo o nevhodné či dokonce urážlivé písemné projevy advokáta v různých podáních či odvoláních. Zvláštní pozornost v tomto směru vzbudilo podání advokáta jako obhájce obviněného býv. příslušníka STB, adresované ministryni spravedlnosti, v němž advokát urážlivě napadá ministryni spravedlnosti a volí výrazy odsouzeníhodné i z hlediska společenského.

• **Neslučitelnost advokátské praxe s jinou činností – 1 případ**

Šlo o žalobu proti advokátnímu koncipientovi, jak uvedeno shora.

• **Porušení mlčenlivosti – 2 případy**

Advokát informoval svého klienta o průběhu zastoupení jiného klienta, či vypovídal o klientovi jako svědek v trestním řízení, aniž byl zbaven mlčenlivosti.

• **Nekalá soutěž – žádný případ**

• **Palmární záležitosti – 10 případů**

Vesměs šlo o nesprávné použití tarifu při mimosmluvní odměně a zvláště nevrácení přeplatku složené zálohy.

• **Porušení odbornosti v trestních věcech – 2 případy**

• **Porušení odbornosti v civilních věcech – 5 případů**

V obou těchto bodech vesměs šlo o nedodržení zákonných lhůt k podání opravného prostředku.

• **Porušení předpisů věznice – 4 případy**

Obvykle šlo o umožnění necenzurované korespondence osobě ve vazbě.

• **Nepředložení spisu v souvislosti s přešetřováním stížnosti – 31 případů**

Velmi často se vyskytující porušení povinnosti advokáta dané organizačním řádem, zpravidla ve spojení s jiným kárným proviněním.

• **Nezaplacení příspěvku ČAK – 20 případů**

Proti jiným rokům šlo o podstatně menší počet kárných žalob z tohoto důvodu, vzápětí však počátkem roku 1998 došlo pro neaplacení příspěvků 93 kárných žalob.

• **Neoznámení změny sídla advokáta – 20 případů**

Obvykle šlo o spojení tohoto skutku s jiným kárným proviněním.

• **Různé – 13 případů**

Vesměs šlo o drobnější opominutí, která však přesto tvořila skutkovou podstatu kárného provinění, vyskytl se i případ ukazující na nedobry vztah mezi advokátem a koncipientem.

Ze skutků, jež jsou předmětem kárných žalob, vzbudil nemalou pozornost tisku i televize případ související s OD Kotva v Praze, který byl koncem roku 1997 předmětem řady novinových článků a televizních zpráv. Kárný žalobce podal v souvislosti s tím dne 4. 12. 1997 celkem 4 kárné žaloby, z toho tři proti advokátům a jednu proti koncipientovi. O těchto žalobách kárné senáty dosud nerozhodly.

O kárných žalobách podaných v roce 1997 bylo kárnými senáty rozhodnuto do března t. r. v 61 případech, a to takto:

- zprošťující výrok – 5 případů,
- zastavení kárného řízení – 17 případů,
- odsuzující výrok a písemné napomenutí – 18 případů,
- odsuzující výrok a napomenutí oznámené ostatním advokátům – 1 případ,
- odsuzující výrok a uložená pokuta – 16 případů,
- odsuzující výrok a vyškrtnutí – 4 případy.

Uložené pokuty dosáhly celkem výše 156 700,- Kč. U kárných žalob podaných v roce 1997 bylo kárně obviněným podáno odvolání v 1 případě. Odvolací orgán změnil rozhodnutí o kárném opatření, z původně uloženého vyškrtnutí ze seznamu advokátů, na pokutu 10 000,- Kč.

Během roku 1997 rozhodovaly kárné senáty i o kárných žalobách napadlých v roce 1996. Z celkového počtu v roce 1996 napadlých kárných žalob 158 bylo rozhodnuto ve 108 případech, takže stále trval nedodělek v rozhodnutí o kárných žalobách v roce 1996 v počtu 50.

U žalob napadlých v roce 1996 bylo rozhodnuto:

- výrokem zprošťujícím – 8 případů,
- zastavení řízení – 47 případů,
- přerušení – 3 případy,
- v 1 případě byla uznána vina a upuštěno od kárného opatření.

U dalších odsuzujících výroků bylo uloženo:

- napomenutí 23x,
- pokuta 23x,
- vyškrtnutí 3x.

Celková výše pokut u žalob z roku 1996 dosáhla částky 201 650,- Kč.

3) Druhé zasedání výboru pro advokátní právo a stavovskou legislativu ČAK

Zasedání se uskutečnilo 30. března 1998 v budově České advokátní komory v Praze.

Sezení zahájil předseda výboru **dr. Račok**. Nejprve se zmínil o problematice, týkající se změny při **sdělování obvinění** (místo opatření navrženo usnesení) formou dílčí novely zákona, dále pak referoval o postupu zástupců České advokátní komory v rekodifikační komisi pro trestní zákon a trestní řád. Jako další bod uvedl dr. Račok projednání zásad hmotné a procesní úpravy **pozastavení výkonu advokacie**; tento materiál připravují doc. Zoulík a dr. Nykodým. Pokračovat měla i minule zahájená diskuse k písemnému materiálu dr. Račoka **určování advokáta Komorou**. K problému **bezúhonnosti advokátů a koncipientů**, ucházejících se o zapsání do seznamu advokátů, vytvořili dr. Račok s dr. Slavíkovou **formulář čestného prohlášení**, které by se přikládalo k žádosti (návrh formuláře vzápětí přečten). K problému bezúhonnosti zmínil předseda výboru existující judikát, z něhož se vycházelo a jímž bylo dovolání k Vrchnímu soudu v Praze z r. 1992 či 1993. V něm se konstatovalo, že bezúhonnost není jen otázkou trestněprávní, ale jde

o širší pojetí, které zahrnuje i jednání, pro které by mohl být jedinec kárně postižen. Na dotazy členů výboru, zda se bude formulář vyžadovat i od advokátů a koncipientů již zapsaných v seznamu, odpověděl dr. Račok, že nikoliv. Jako poslední téma k diskusi byl jmenován **návrh smírčího řádu**; podklad připravil dr. Balík, dr. Račok jej pak věcně sepsal. Vychází se ze širšího pojetí, tj. vedle obligatorního řízení je zde i řízení fakultativní, zahájené na základě souhlasu účastníků.

K avizovaným bodům programu se rozvinula živá diskuse, přičemž nejzajímavější názory k některým tématům pro ilustraci zkráceně uvádíme:

1. **K pozastavení výkonu advokacie** padl návrh, že by měla být založena *černá kniha*, kde by se soustředily všechny problémy z praxe, související s pozastavením. Dále by se mělo ujasnit, *o jaké řízení se zde jedná*, zda o správní či jiné, zmínila se i chronická otázka, týkající se kvóru. S pozastavením souvisí také např. *otázka likvidace právnícké praxe*, firmy. Diskuse se pak přenesla na otázku *placení příspěvků* u advokátů s pozastavenou činností a na nutnost *diferencovat*, z jakého důvodu byla činnost advokáta pozastavena. Nedostatečně je řešena i *otázka zástupce advokáta*, jemuž byla činnost pozastavena. Dr. Klouza, tajemník ČAK, připomněl, že *vyskrtnutí je věc trvalá*, kdežto *pozastavení není trvalé*. Pozastavení činnosti zneužívali kdysi často soudci a prokurátoři, kteří se nechali zapsat a hned si pozastavili činnost. Dr. Palkoska soudil, že pozastavený advokát by měl mít *práva advokáta a povinnost platit „udržovací poplatek“*. Dr. Račok zmínil další problém: *kvórum na sněmu a pasivní volební právo*. Může být pozastavený advokát volen? Z dalších názorů: *jakákoli jiná práva (a povinnost) pozastavených advokátů* by měla být upravena zákonem; není řešena *odpovědnost za závazky u advokáta*, který zemřel, ani otázky likvidace jeho kanceláře – chybí úprava; *novela této problematiky je nezbytná* atd.

2. **K určování advokáta**: Úvodem dr. Račok konstatoval, že nějaká pravidla, jak určovat advokáty, jsou nutná, základní otázkou je financování. Je zde *myšlenka nadace*, jaké by byly její zdroje, je třeba si ovšem zároveň uvědomit, že s nadací je práce... K tomu vysloven názor, že jsou zde dosti slušné *zdroje sociálního fondu*, z nichž by se mohla činnost nadace hradit. Dr. Camrda podotkl, že si dovede představit, jak by se advokáti na sněmu tvářili při hlasování o tom, že *z jejich příspěvků bude hrazena jejich bezplatná pomoc*. Dr. Linhart připomenul, že v Německu to má na starosti *stát*, u nás jsou některé jeho pravomoci delegované na Komoru. Dr. Račok se vyslovil o potřebě ústavní stížnosti k tzv. *právu chudých*, nároku sociálně slabých na dávku nejen na živobytí, ale i na ochranu práv. Takhle toto právo dopadá jen na advokáta. Dr. Palkoska se připojil, že např. v Německu a v Dánsku připadá na tzv. *práva chudých* 5–10 % od státu, *každý, kdo padne do sociální sítě, má nárok i na příspěvek na ochranu svých práv* a dodal, že *stát by měl dát peníze a Komora by je měla spravovat*. S tím korespondoval i *názor dr. Jašky* (který zaslal písemné stanovisko), že financování by

měl zajišťovat stát, zejména u chudých. Dr. Klouza vyzval, aby diskutující byli reální, neboť *od státu v současné době nic nedostaneme*. Dr. Havel se připojil, že dnes stát dává prostředky sotva na *ex offo obhajoby* a ani na ty nemá. Dr. Slavíková namítla, že i když momentálně nemá stát prostředky na nic, z principu by měl peníze na ochranu práv nemajetných poskytovat, ať prostřednictvím nějakého fondu nebo v rámci sociální podpory. Z nedostatku financí v dnešním rozpočtu založíme teď nadaci. *Tím ale převezmeme starost o financování nemajetných, resp. podporu práv chudých za stát na věčné časy. Stát by měl zajišťovat základní finance a nadace, sponzoři atd. by to měli doplňovat*. Majetnější by se mohli *pojistit* pro případ potřeby právních služeb, začala tu působit např. německá pojišťovna D.A.S. Dr. Račok podotkl, že tato problematika se úzce dotýká tématu *rovnosti přístupu k právům*, což je jedna z priorit představenstva na r. 1998, k níž by měla být zpracována studie o situaci v této oblasti u nás i v zahraničí. S tím se ztotožnil i dr. Camrda, neboť podle Listiny mají lidé na *rovný přístup k právům právní nárok*. Diskusi k tomuto tématu shrnul předseda výboru s tím, že *VAPSL doporučuje rychlé nouzové řešení formou založení nadace do doby, než to převezme stát*. Legislativní řešení by mělo být navrženo po vypracování studie o rovném přístupu k právům.

*V závěru diskuse o předložených tématech vyzval dr. Račok přítomné, aby se obraceli se všemi nápady, otázkami a návrhy na dr. Slavíkovou, tajemnici výboru, která je bude evidovat (adresa **Národní 16, 110 00 Praha 1, fax 24910162**).*

(Pozn.: tato výzva je určena i nečlenům výboru, tedy všem advokátům a dalším právníkům z praxe i teorie, vítány budou i zkušenosti klientů, laiků aj.).

JUDr. K. Slavíková

4) Dary knihovně ČAK

Pan Arséne Věrný, vedoucí Katedry mezinárodního evropského obchodního práva, Fakulty mezinárodních vztahů, Vysoká škola ekonomická Praha, věnoval České advokátní komoře knihu, jejímž je spoluautorem: A. Věrný – M. Dauses: *Evropské právo – se zaměřením na rozhodovací praxi Evropského soudního dvora*.

Pan Thomas Santuns a dr. Pavel Hrdina z advokátní kanceláře Haarmann, Hemmelrath & Partner se sídlem v Praze poslali České advokátní komoře knihu, kterou vydala jejich kancelář u příležitosti 10. výročí založení: Haarmann, Hemmelrath & Partner: *Gestaltung und Analyse in der Rechts-, Wirtschafts- und Steuerberatung von Unternehmen*.

1) Z kárné praxe ČAK

1) Nesplnění závazku advokáta, přijatého v souvislosti s profesním pochopením, je závažným porušením povinnosti advokáta a nedobrym signálem široké veřejnosti ke špatnému hodnocení advokátského stavu, a tím ke snižování společenské prestiže advokacie.

2) Je závažným porušením povinnosti advokáta, když v souvislosti s prošetřováním stížnosti na něho podané nepředloží kontrolní radě ČAK klientský spis.

Kárný senát kárné komise ČAK rozhodl dne 30. 1. 1998 ve věci K 65/97 takto: Kárně obviněný JUDr. V. D. je vinen, že

1) ač byl o to požádán ČAK dopisy ze dne 3. 3. 1997 a 24. 3. 1997 nepředložil ČAK klientský spis ve věci svého klienta K. P., kterého zastupoval na základě plné moci ve věci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví,

2) ač se klientovi K. P. zavázal dohodou o uznání finančního závazku ze dne 9. 9. 1996 zaplatit svůj finanční závazek do 30. 11. 1996, neučinil tak.

Tedy v bodě 1) porušil svoji povinnost k ČAK, uloženou mu ust. čl. 5 bod 2) stavovského předpisu ČAK č. 1, kterým bylo převzato ust. § 26 odst. 2 org. řádu ČAK,

v bodě 2) porušil svoji povinnost jednat při výkonu advokacie počestně, uloženou mu ust. § 16 odst. 2 zák. č. 85/96 Sb. o advokacii a povinnost nesnižovat důstojnost advokátního stavu, uloženou ust. § 17 téhož zák. ve spojení s čl. 4 odst. 1 a 2 stavovského předpisu ČAK o pravidlech profesionální etiky advokáta.

Jako kárné opatření ukládá se mu podle § 32 odst. 1 písm. c) zák. č. 85/1996 Sb. o advokacii pokuta ve výši 15 000,- Kč.

Z odůvodnění:

Předseda kontrolní rady ČAK jako kárný žalobce podal na kárně obviněného kárnou žalobu, v níž ho viní ze skutků, uvedených ve výroku tohoto rozhodnutí.

Kárný senát ze stížnosti pana K. P. a z dalšího důkazního materiálu ve spise založeném zjistil tento stav:

Kárně obviněný převzal právní zastoupení pana K. P. ve věci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví po rozvodu jeho manželství v roce 1991. Podle příkazu svého klienta měl kárně obviněný podat návrh na majetkové vypořádání soudu. Klient kárně obviněného poté, co byl kárně obviněným ubezpečen, že se tak stalo, sám zjistil dotazem u soudu, že návrh v této věci nikdy podán nebyl.

Došlo tak k propadu prekluzivní lhůty pro podání návrhu na vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví soudní cestou. K. P. tak přišel o možnost vypořádat bezpodílové spoluvlastnictví rozhodnutím soudu.

Tímto jednáním se kárný senát již ale nemohl zabývat, když toto pochybení ani nebylo žalováno v důsledku uplynutí delší doby od tohoto porušení advokátské povinnosti.

V souvislosti se ztrátou lhůty pro podání návrhu na vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví se však kárně obviněný se svým klientem dohodl na finančním vypořádání za své profesní pochybení formou dohody o uznání finančního závazku ze dne 9. 9. 1996, podle níž měl svému klientovi zaplatiti náhradu částkou 134 150,- Kč do 30. 11. 1996. Z údajů K. P. ze dne 26. 11. 1997, doručených k výslovné žádosti kárného senátu, zjistil kárný senát, že kárně obviněný tak neučinil.

Dopisem ze dne 3. 3. 1997 a 24. 3. 1997 byl v souvislosti s přešetřováním stížnosti K. P. kontrolní radou ČAK kárně obviněný žádán o předložení klientského spisu. Toto však neučinil, po podání kárné žaloby se k této ani nevyjádřil, k jednání kárného senátu ze dne 30. 1. 1998 se bez řádné omluvy nedostavil, když z předchozího jednání ze dne 7. 11. 1997 se dopisem, doručeným v den jednání, omluvil.

Za této důkazní situace dospěl kárný senát k závěru, že ze strany kárně obviněného došlo k porušení povinností, stanovených § 26 odst. 2 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, neboť nesplněním svého závazku vůči klientovi na odškodnění kárně obviněný nejednal čestně a porušil i povinnost nesnižovat důstojnost advokátního stavu, uloženou ust. § 17 téhož zákona ve spojení s čl. 4 odst. 1 a 2 stavovského předpisu ČAK o pravidlech profesionální etiky advokáta.

Nepředložením klientského spisu porušil tak kárně obviněný svoji povinnost k ČAK, uloženou mu ust. čl. 5 bod 2 stavovského předpisu ČAK č. 1 a org. řádu ČAK.

Kárný senát proto uznal kárně obviněného vinným ve smyslu kárné žaloby a pokud jde o kárné opatření, volil kárný senát přísnější formu pokuty, zejména i s ohledem na to, že kárně obviněný nevyhověl opakovaným výzvám ČAK k předložení spisů, které by přispěly k snazšímu objasnění věci a ztížil tak spolehlivé zjištění skutkového stavu. Kárný senát má také za to, že právě neplnění závazku, přijatého v souvislosti s profesním pochybením advokáta vůči klientovi, je nedobrým signálem široké veřejnosti ke špatnému hodnocení advokátního stavu a tím snižování společenské prestiže advokacie. Kárný senát na druhé straně přihlédl k dosavadní bezúhonnosti kárně obviněného a uložil proto pokutu ve výši 15 000,- Kč, což se jeví přiměřeným spáchanému provinění i osobě kárně obviněného. Bylo proto rozhodnuto, jak ve výroku uvedeno.

*Připravil JUDr. Vladimír Horný,
vedoucí kárného oddělení ČAK*

2. Z disciplinární praxe bývalé Advokátní komory v Čechách (období 1933–36)

Advokát listinu zaslanou mu na jeho žádost k jeho věrným rukám advokátem-kolegou, svémocně dal své straně k volnému použití a následkem toho, že strana zdráhala se listinu vrátiti, nemohl svěřenou mu listinu vrátiti (dis. 428/35 a rozh. NS Ds I 26/36).

Advokát k vydobytí soudně přiknutých útrat provedl celou řadu exekučních zákroků, a to i po zaplacení původních útrat, ač toho k vydobytí těchto útrat nebylo potřebí a způsobil těmito exekucemi odpůrci nové útraty a to pro nepatrné nedoplatky; ve věci celkem nepatrné podal sedm různých exekučních návrhů, čímž vzbudil dojem, že se mu jedná o způsobení dalších útrat (dis. 320/36 a rozh. NS Ds I 45/36).

Z důvodů:

Disciplinární rada, vzavši zřetel k tomu, že odpůrce zaplatil jak procesní útraty, tak i útraty původního exekučního návrhu a že v dalším šlo pouze o nepatrné útraty omezovacích resp. zrušovacích návrhů, že Dr. A. vedl tyto exekuce bez vyrozumění odpůrce resp. jeho právního zástupce a vedl současně 2 exekuce – mobilární a immobilární – nabyla přesvědčení, že takový postup vzbuzuje odůvodněné podezření, že Dr. A. nešlo zde o hájení zájmů svého klienta, nýbrž o způsobení dalších útrat.

Advokát neodpověděl kolegovi advokátovi na četné dopisy a urgencye (dis 6/34 a rozh. NS Ds I 35/34).

Advokát, byv žalován na zaplacení za objednané knihy, popřel objednavku a namítal promlčení, ač před podáním žaloby uznal svoji platební povinnost (dis. 359/32 a rozh. NS Ds I 31/35).

Z důvodů:

Advokát i ve svých osobních věcech má se chovati tak, aby důvěra obyvatelstva k stavu advokátskému neutrpěla újmy.

Advokát vedl exekuci proti kolegovi k vydobytí útrat klientu přisouzených, a to bez předchozího upozornění (dis. 389/35).

Z důvodů:

Uváživši tu okolnost, že exekuce proti kolegovi může vzbuditi u soudu i u širší veřejnosti podezření, že příslušník stavu neplní své povinnosti a tím může ohroziti důvěru k celému stavu a vzavši zřetel na to, že Dr. A. neměl pochybnosti o platební schopnosti Dr. B., uznala disciplinární rada, že Dr. A. svým jednáním poškodil čest a vážnost stavu.

PERSONALIA

In memoriam **JUDr. Adolfa Dolenského**

JUDr. Adolf Dolenský, CSc., zesnul po krátké zákeřné nemoci 10. dubna t. r. ve věku 78 let.

Odešel přední představitel naší poválečné vědy trestního práva – autor řady publikací, čelný spoluautor vysokoškolských učebnic, komentářů a desítek odborných pojednání, vynikající vysokoškolský pedagog a metodik výuky práva. Každá práce, vyšlá z jeho pera, se vyznačovala vysokou odbornou úrovní, jazykovou precizností a tvůrčím duchem. Zvláště záslužná byla jeho publikační činnost v oboru obecné části trestního zákona a v posledním období též v oboru hospodářských trestných činů. Byl vzorem pracovníka neutuchající píce, pracovitosti a poctivosti a současně i neokázalosti a skromnosti v práci i v osobním životě.

Přes pokročilý věk byl neustále aktivně činný nejen jako odborný publicista a popularizátor práva, ale i jako pedagog. Do posledních dnů přednášel na Politické akademii v Praze.

Neocenitelná byla jeho spolupráce s českou advokací. Po mnoho let byl externím členem nejprve trestněprávní sekce studijního kolegia a nyní výboru pro trestní právo a obhajobu České advokátní komory. Pro náš časopis, v jehož redakční radě též působil, zpracoval řadu přínosných pojednání a pro orgány advokacie připravoval stanoviska ke sporným otázkám teorie i praxe.

Mladá advokátní generace jej zná též jako záníceného lektora, který na školení advokátních koncipientů přednášel především vybrané otázky z trestního

práva hmotného, přičemž dokázal vždy rozpoznat a srozumitelně vysvětlit i ty nejobtížnější a pro praxi nejdůležitější otázky.

Byl jsem mu dlouho nablízku – kdysi na trestní katedře pražské právnické fakulty, i osobně jako dlouholetý soused na pražském sídlišti a v posledních letech jako spolupracovník v Komoře. Zde se před dvěma lety ujal náročného úkolu vybudovat historickou i živou knihovnu, kterou doslova vzkřísil z trosek. Tohoto úkolu se zhostil s vynikajícím úspěchem – díky své příslovečné pílì a neutuchajícímu zájmu o věc. Je jeho zásluhou, že knihovna dnes plně funguje a slouží stále většímu počtu zájemců.

Odešel uprostřed práce, únavu a věk si nepřipouštěl. Zůstává po něm úctyhodný odborný odkaz, ale bohužel i řada nedokončených projektů, na nichž pracoval nebo k jejichž uskutečnění se s elánem sobě vlastním chystal.

Nebyl jen vynikajícím vědcem, k jeho vlastnostem patřilo vždy i porozumění pro potřeby jiných a přátelská ochota pomoci a poradit.

JUDr. Adolf Dolenský byl šlechetný muž a vynikající odborník, po němž zůstává poctivé vědecké a pedagogické dílo a příklad neúnavného tvůrčího pracovníka.

Václav Mandák

Jubilejní medaile k 650. výročí založení Karlovy univerzity v Praze Janu Štěpánovi

Mezi těmi, komu byla 19. 4. 1998 medaile udělena, byl též JUDr. Jan Štěpán, CSc., dlouholetý advokát a v současné době konzultant České advokátní komory a externí člen jejího výboru pro trestní právo a obhajobu.

V šedesátých letech začal působit na katedře trestního práva UK v Praze, po roce 1968 zůstal v zahraničí a působil jako ředitel mezinárodní knihovny Harvardské univerzity v USA a posléze jako ředitel knihovny Švýcarského institutu srovnávacího práva v Lausanne.

Po návratu do České republiky žije v Poděbradech. Prestižní medaile mu byla udělena za celoživotní příspěvek k rozvoji právní vědy a kultury a za zásluhy o obhacení fondu knihovny Právnické fakulty UK, jíž po řadu let svého pobytu v zahraničí dodával cenné cizojazyčné odborné publikace.

Dodejme, že totéž činil pravidelně i pro tehdejší Ústředí české advokacie, s jehož pracovníky byl po celou dobu emigrace v soustavném kontaktu.

Václav Mandák

Emanuel Chalupný – právník a sociolog a jeho rady klientům

Myslím, že v dějinách české advokacie se vyskytuje málo takových osobností, jakou byl tábořský advokát Emanuel Chalupný (1879–1958). Pro neobvyklou rozmanitost vědecké produkce býval před válkou zařazován jednou mezi právníky, jindy mezi literární historiky, psychology kultury, filozofy nebo odborné sociology. Pro šíři své odborné a publikační činnosti je nazýván naším posledním encyklopedikem. Jeho životním dílem je však nepochybně sociologie.

Chalupný byl žákem významné generace učitelů právní a státní vědy, posluchač Randův a Bráfův. Od roku 1904, jelikož nemohl najít koncipientské místo v Praze, koncipoval Chalupný v Mladé Boleslavi a ve Velvarech. Jako advokát se usadil v Táboře.

V právní oblasti publikoval teoretické práce, věnoval se reformě právního řádu (v publikacích Reforma soudního řízení a Reforma veřejné správy – obě byly vydány v r. 1919, a v díle Reforma trestního práva z r. 1931) a reformě právního školství, zejména ve směru rozšíření právní propedeutiky a sociologii (Sociologie a školy z roku 1929). Sociologické pojetí práva propracoval v knize Sociologie a filosofie práva a mravnosti (1929).

Chalupný patří k našim nejvýznamnějším předválečným sociologům. Vypracoval originální a monumentální systém všeobecné Sociologie (1916–1921). Již v r. 1905 vydal populární Úvod do sociologie. V roce 1927 publikoval nový překlad Sociologie od A. Comtea. Mezi jeho další významné publikace patří např. Národní povaha česká (1907), Sociologie citů dle nauky V. Pareta (1925), Masaryk sociolog (1925), Logika věd (1945), Sociologie pro každého (1948).

Emanuel Chalupný působil jako vysokoškolský učitel nejprve na Masarykově universitě (od r. 1918), později na Vysokém učení technickém v Praze (od roku 1924) a na Svobodné škole politických nauk (od r. 1928). Je spoluzakladatelem Sociálního ústavu a Masarykovy sociologické společnosti. Byl členem Mezinárodního sociologického ústavu v Paříži, sociologické společnosti Pi Gama Mu v USA a Ukrajinského sociologického ústavu v Praze.

Za zmínku stojí Chalupného styky s předválečným uměleckým světem. Emanuel Chalupný byl osobní přítel Bílkův, Wolkerův, Klímův, Holečkův. Např. Otokar Březina zval Chalupného k sobě do Jaroměří a dokonce jedinou větší ce-

stu, kterou Březina ve svém životě podnikl na Slovensko, učinil v Chalupného doprovodu. Chalupný byl dlouho právním zástupcem F. X. Šaldy v oblasti autor-
ských práv. K Chalupnému měl Šalda mimořádnou osobní důvěru, a proto jej,
stejně jako Březina, pověřil zpracováním své literární pozůstalosti.

Z hlediska advokacie je zajímavá Chalupného útlá publikace nazvaná Advokát
a advokacie jako zřízení právní a sociální (Praha, Melantrich 1922), která obsa-
huje část nazvanou Rady a pokyny obecnstvu, ve které Chalupný shrnul své
praktické zkušenosti ze své dlouholeté advokátní praxe. Jeho rady a pokyny kli-
entům, jež pro svoji aktuálnost stojí za uvedení, jsou (ve zkrácené podobě) ná-
sledující:

„1. V právních věcech obrať se vždy na odborníka.

To znamená: nejsi-li sám odborníkem a dostaneš-li žalobu, předvolání k sou-
du nebo z jiné příčiny máš co jednat i úředně nebo vůbec právně, nehlobej nad
věcí, které nerozumíš, jako s botou jdeš k ševci, s kloboukem ke kloboučníkovi,
s nemocí k lékaři, jdi s právní věci k právníkovi, tj. zpravidla k advokátovi. Ne-
zvykej si obracet se s právní poradou na úřady: jednak úřady nejsou určeny
k právním poradám, nýbrž k rozhodování, a tedy žádostmi o poradu jsou zby-
tečně obtěžovány, jednak úředník zastupuje zájem veřejný (státní, obecní atd.)
a tedy nemůže stejně dbáti soukromého zájmu jednotlivých občanů, nechce-li
porušit úřední povinnost. Nezvykej si též obracet se na pokoutní rádce nepráv-
níky: mnozí z nich sice dovedou dobře a lacino poradit i pracovat, ale obvyčně
rozumějí pouze malému okruhu věcí a mimo tento okruh dopouštějí se omylů...

2. Obrať se vždy k advokátovi řádnému a svědomitému.

Nesvědomitý advokát může ti víc uškodit nežli prospět: tvou věc může zane-
bat, může i na tvou škodu nadržovat odpůrci, a ovšem i pravděpodobně bude
ti za práci účtovat nesvědomitou sumu.

3. Obrať se k advokátovi včas.

Nevykořenitelnou vadou lidu našeho je liknavost a zpozdilost, zvláště ve vě-
cech zdravotních a právních. Jak k lékaři, tak i k advokátovi přemnozí přijdou
teprve, když je pozdě: k advokátovi přijdou teprve, když u soudu prohráli nebo ji-
nak si svou záležitost zkazili tak, že ji žádný advokát nenapraví.

4. K právnímu zástupci přines s sebou všechny listiny a vůbec písemnosti
(účty, dopisy, stvrzenky, obsílky atd.), které se vztahují k věci. Většina (!) obča-
nů přichází se právně radit o obsahu listin, které nechala doma, jakoby advokát
byl kouzelník, jenž dovede rozumět i listinám, kterých nikdy neviděl.

5. Svému právnímu zástupci pověz úplnou pravdu.

Že lidé před soudem lhou a zapírají, je tak známo, že sám trestní zákon ob-

žalovanému poskytuje „dobrodiní“ beztrestnosti takové lži. Někteří občané však přelhávají i svého zástupce.

6. Zástupci svému důvěřuj a jednej dle jeho rady.

Nebuď jako sudíči, kteří obejdou napřed pět advokátů, ze všech vytahují rozumy a když takto zbytečně utratili hromadu peněz, nakonec se nezachovají dle rady žádného z nich.

7. Spokoj se jedním advokátem.

Tato rada vyplývá z předešlé: důvěřuješ-li svému zástupci, nebudeš za jeho zády se radit s druhým.

8. Nežárli na svého zástupce a nežádej na něm hlouposti.

...mnozí klienti naivně si myslí, že jejich zástupce právní musí se chovat k odpůrci i jeho zástupci jako boxer – stále jej napadat a zasazovat mu rány, slušně se naň ani nepodívat a tak dále.

9. Výsledek sporů posuzuj střízlivě.

Zvítězil-li jsi, nemysli, že tvůj zástupce dělal zázraky, neboť některý nárok je tak jasný, že ani nejhorší advokát mu svou neschopností nebo nedbalostí nemůže uškodit. Pak-li však jsi prohrál, nedávej zase bez rozvahy veškerou vinu za to svému advokátu, neboť některý nárok je tak slabý, že mu k vítězství nedopomůže ani nejlepší advokát.

10. Neměň zbytečně zástupce.

Zvláště ne tehdy, když ti prokázal dobrou službu.

11. Nevěř dohazovačům.

Doporučuje-li ti kdo nápadně horlivě některého advokáta, pak se takovému advokátu nejrady vyhni.

12. Proveď-li ti advokát jako zástupce tvůj nějakou špatnost, poraď se o tom s řádným odborníkem a popřípadě pak oznam to komoře.

...nelze než každému, kdo si na některého advokáta stěžuje, doporučit, aby s věcí došel k poctivému advokátovi a poradil se s ním. Buď se dozví, že je na omylu a že jeho zástupce ho nijak neošdil, nebo dostane se mu rady, která se má domoci nápravy a náhrady. Kdykoli se skutečně stala nějaká špatnost, budiž oznámeno to komoře.

13. Nejsi-li spokojen s účtem advokátovým, dej jej prohlédnout odborníkovi a zachovej se dle jeho rady.

Účty advokátní jsou ve veřejnosti pověstny jako vrchol drahoty a namnoze bájí se o nich nejfantastičtější tlachy...

Každému řádnému advokátovi stalo se bezpočtukrát, že když účtoval práci pl-

ně dle tarifu, některý klient se divil, jak účet jeho je „laciný“, kdežto jindy, když (z ohledu na nemajetnost klientovu nebo z jiných důvodů) účtoval práci pod tarif, klient se křížoval nad touto „drahotou“ a nepovolil, dokud ještě neusmlouval. ...Považuji se za dost dobrého psychologa, ale přiznávám se, že ani po dvacetileté zkušenosti jsem nevystihl psychologii našeho občanstva tak, abych mu dovedl dělat účty k jeho spokojenosti.“

ZE ZAHRANIČÍ

Nový německý řád výkonu advokátního povolání

V Německu vstoupil nedávno v účinnost nový Řád výkonu advokátního povolání (*Berufsordnung*), přijatý koncem prosince 1996 na shromáždění zástupců německé advokacie (tzv. *Satzungsversammlung* při německé Spolkové advokátní komoře).

Jde o stavovský předpis, který interpretuje a doplňuje některá ustanovení německého zákona o advokacii (*Bundesrechtsanwalts – ordnung*). Účelem tohoto příspěvku je upozornit na některá důležitá či zajímavá ustanovení tohoto předpisu (dále cit. jako „Řád“) a poskytnout také možnost k jeho srovnání s odpovídajícími předpisy platnými pro českou advokacii (*Zákon o advokacii č. 85/1996 Sb., Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky*, přijatá představenstvem ČAK dne 31. 10. 1996).

Řád je rozčleněn do tří částí:

- I. Svoboda výkonu povolání
- II. Povinnosti při výkonu povolání
- III. Závěrečná ustanovení

I. SVOBODA VÝKONU POVOLÁNÍ

Ustanovení § 1 Řádu (*Svoboda advokacie*) zakotvuje základní princip, že advokát vykonává své povolání svobodně, nezávisle (*selbstbestimmt*) a bez vnějšího zasahování (*unreglementiert*), pokud mu zákon nebo Řád neukládají zvlášť-

ní povinnosti. Tato svoboda advokáta zajišťuje přístup občanů k právu, jeho činnost slouží uskutečňování principů právního státu (*Rechtsstaat*). Jako nezávislý poradce a zástupce ve všech právních záležitostech chrání advokát své mandanty před právními újmami, napomáhá jim při uplatňování práv, předcházení konfliktů a urovnávání sporů, ochraňuje je před chybnými rozhodnutími soudů a úřadů, jakož i proti neústavním zásahům a překračování státní moci.

II. POVINNOSTI PŘI VÝKONU POVOLÁNÍ

Mezi všeobecnými a základními povinnostmi advokáta (*oddíl první*) uvádí Řád na prvním místě *míčenlivost*, kterou chápe zároveň jako jeho právo i *povinnost* (český zákon o advokacii hovoří v § 21 pouze o *povinnosti* advokáta zachovávat míčenlivost). Právo a povinnost míčenlivosti se vztahuje na vše, o čem se advokát při výkonu svého povolání dověděl, a trvá i po ukončení mandátu. Povinnost míčenlivosti neplatí, pokud Řád nebo jiné právní předpisy připouštějí výjimky anebo pokud zveřejnění je nutné pro prosazení nebo obhajobu nároků ze vztahu ke klientovi nebo pro obhajobu advokáta ve vlastní věci.

Advokát *nesmí být ve věci činný*, pokud v jakékoliv funkci ve stejné právní věci v protichůdném zájmu již jinému účastníku radil nebo jej zastupoval anebo pokud se takovou věcí již jiným způsobem ve smyslu § 45, 46 Spolkového zákona o advokacii v rámci svého povolání zabýval. Tento zákaz platí též, pokud právní služby protistraně poskytl v téže věci nebo se takovou věcí jiným způsobem již v rámci výkonu svého povolání zabýval jiný advokát nebo příslušník jiného povolání, s nímž je nebo byl advokát vázán jakýmkoliv způsobem ke společnému výkonu povolání (společnost, sdružení, zaměstnanecký vztah, volná spolupráce).

Oddíl druhý Řádu pojednává o zvláštních povinnostech advokáta v souvislosti s *reklamou*. Advokát smí o svých službách a o své osobě informovat, pokud jde o údaje *věcné, vztahující se k jeho povolání*. Přípustné jsou např. brožury o zaměření advokátní praxe, oběžníky a jiné srovnatelné informační prostředky; údaje o počtu vyhraných sporů a o obratu kanceláře jsou však nepřípustné. Poukazy na konkrétní mandáty a mandanty jsou dovoleny pouze s vysloveným souhlasem mandanta. Advokát rovněž nesmí připustit, aby zakázanou reklamu pro něho vykonávaly třetí osoby.

Zvláštní povinností při *převzetí, provádění a ukončení mandátu* jsou obsahem *třetího oddílu*. Mandant musí být neprodleně informován o všech krocích a opatřeních důležitých pro postup věci a obeznámen zejména se všemi podstatnými přijatými nebo odeslanými písemnostmi. Jeho dotazy je nutno ihned zodpovídat. Advokát se nesmí přímo spojit nebo jednat s *jiným účastníkem* bez souhlasu jeho advokáta, tento zákaz však neplatí při nebezpečí z prodlení. V takovém pří-

padě je však nutno advokáta jiného účastníka neprodleně informovat a zaslat mu ihned kopie písemných sdělení. Pokud advokát převezme zastoupení klienta, jehož dosud zastupoval jiný advokát, musí zajistit, aby dosavadní advokát byl o změně mandátu neprodleně informován. Totéž platí, převezme-li advokát zastoupení klienta vedle jiného advokáta. Tyto povinnosti však neplatí, pokud advokát ve věci poskytuje pouze poradu.

Advokát je povinen v odůvodněných případech upozornit klienta na možnost *bezplatné právní pomoci (Prozesskostenhilfe und Beratungshilfe)*. V případě jejího poskytnutí smí od svého mandanta nebo od třetí osoby přijmout pouze platby nebo plnění, jež jsou poskytnuty dobrovolně a při vědomí, že mandant nebo třetí osoba k takovému plnění nejsou povinni.

Zvláštními povinnostmi advokáta ve vztahu k soudům a úřadům se zabývá *oddíl čtvrtý*. Kdo od soudu nebo úřadu obdrží k nahlédnutí *originální podklady*, smí je předat pouze spolupracovníkům, což platí také pro poskytování spisu jako celku uvnitř kanceláře. Podklady musí být svědomitě uchovávány a neprodleně navraceny. Při jejich fotokopírování nebo jiném rozmnožování nutno zajistit, aby přístup k nim nezískaly neoprávněné osoby. Fotokopie mohou být předány mandantovi; pokud však zákonný předpis nebo legálně vydané nařízení příslušného úřadu, jenž podklady zapůjčil, nahlédnutí do spisu omezuje, musí toto omezení advokát respektovat i při sdělování obsahu spisu mandantovi nebo třetím osobám.

Pátý oddíl pojednává o zvláštních povinnostech při sjednávání a vyúčtování *odměny*. Zákaz požadovat nebo sjednat *nižší než zákonnou odměnu* platí též ve vztahu k třetím osobám, jež se namísto mandanta nebo vedle něho zaváží odměnu uhradit. Nejpozději se skončením mandátu je advokát povinen vůči mandantovi vyúčtovat zálohy na honorář a cizí svěřené prostředky (*Fremdgelder*).

Zvláštními povinnostmi ve vztahu k advokátní komoře, jejím členům a ve vztahu ke spolupracovníkům se zabývá *oddíl šestý*. Představenstvu komory je advokát povinen bez vyzvání a okamžitě oznámit některé skutečnosti, např. změnu jména, důvod a změnu adresy kanceláře a bytu, vznik nebo zánik společnosti, vznik nebo zánik zaměstnaneckých vztahů s advokáty apod.

Pokud chce advokát upozornit jiného advokáta, že tento porušuje stavovské předpisy, může tak učinit pouze *důvěrně*, ledaže by zájmy jeho mandanta nebo jeho vlastní zájmy vyžadovaly reagovat jiným způsobem.

Advokáti smějí být zaměstnáváni pouze za přiměřených podmínek. *Přiměřenými* jsou takové podmínky, které

- a) umožňují věcně správné zpracování mandátu, jsou-li vzaty v úvahu znalosti a zkušenosti zaměstnance a odpovědnostní ručení zaměstnávajícího advokáta;

- b) zajišťují odměnu odpovídající kvalifikaci, výkonům a rozsahu činnosti zaměstnance a výhodám zaměstnávajícího advokáta z této činnosti;
- c) poskytují zaměstnanému advokátovi na požádání přiměřený čas k dalšímu vzdělávání;
- d) předvídají přiměřeně finanční narovnání při sjednání soutěžních zakázů (*Wettbewerbsverboten*).

Na hospodářském výsledku advokátní činnosti se nesmějí podílet třetí osoby, jež nejsou k advokátu vázání dohodou o společném výkonu povolání.

Pokud jde o zvláštní povinnosti při právním styku překračujícím hranice ve smyslu ustanovení čl. 1.5 *Kodexu chování advokátů Evropských společenství* (CCBE), platí ve smyslu *sedmého oddílu* namísto tohoto Řádu tento Kodex, pokud právo Evropských společenství nebo německé ústavní, zákonné nebo podzákonné předpisy nemají přednost. Je-li aplikovatelný zmíněný *Kodex CCBE*, musí advokát zahraničního advokáta na eventuální přednost práva ES nebo německého ústavního, zákonného a podzákonného práva v konkrétní věci neprodleně upozornit.

Osmý oddíl shrnuje zvláštní povinnosti při *spolupráci při výkonu advokátního povolání*. Zabývá se blíže spoluprací s příslušníky jiných povolání, kteří jsou pak rovněž povinni dodržovat advokátní stavovské předpisy, a stanoví povinnosti při ukončení spolupráce při výkonu advokacie. Tak např. při rozpuštění společnosti, nestanoví-li smlouva něco jiného, se musejí společníci dotázat každého mandanta, který z nich má nadále běžné případy zpracovávat. Odcházející společník smí v dosavadním sídle kanceláře vyvést po dobu jednoho roku oznámení o svém přestěhování. Během této doby je zbývajícím společníkem povinen na dotaz informovat o nové adrese, telefonních a faxových číslech bývalého společníka.

Devátý oddíl stanoví rozsah působnosti *Řádu*; pro *zahraniční advokáty*, kteří působí ve Spolkové republice Německo podle předpisu *Zákona o advokátních službách (Rechtsanwaltsdienstleistungsgesetz)* platí ustanovení *Řádu* přiměřeně.

III. ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Tento Řád vstoupí v účinnost tři měsíce po jeho předání Spolkovému ministerstvu spravedlnosti, pokud jej nebo jeho část toto ministerstvo nezruší, nejdříve ve však prvním dnem třetího měsíce, následujícího po jeho uveřejnění ve *Věstníku Spolkové advokátní komory (BRAC-Mitteilungen)*.

Poznámka:

Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů, přijatá představenstvem České advokátní komory dne 31. 10. 1996 a publikována ve zvláštním čísle *Bulletinu advokacie* v listopadu 1996, stanoví v čl. 2 odst. 2, že pro meziná-

rodní činnost (českého) advokáta v rámci Evropských společenství platí tato Pravidla subsidiárně k (výše zmíněnému) Kodexu chování advokátů ES. Tento Kodex má tedy při exportu právních služeb do zemí ES přednost před Pravidly; případů, kdy Kodex stanoví některou povinnost advokáta odlišně od Pravidel, nebude ovšem mnoho. Jak vyplývá z ustanovení § 29 sedmého oddílu německého Řádu, má v právním styku překračujícím hranice ve smyslu článku 1.5 Kodexu CCBE tento Kodex přednost před Řádem; jako činnost překračující hranice pak Kodex CCBE definuje činnost ve vztahu k advokátům jiných členských států a činnost advokátů v jiném členském státě; Česká republika, jak známo, zatím ještě členským státem ES není. Je tedy možno uzavřít, že profesionální činnost českého advokáta na území Spolkové republiky Německo se bude spravovat především Kodexem CCBE; eventuální činnost německého advokáta (nezapsaného v seznamu advokátů ČAK) na území České republiky podléhá však primárně německému Řádu výkonu advokátního povolání, jehož podstatný obsah je výše reprodukován.

JUDr. Jiří Mucha

Oslavy 100. výročí tuniské advokacie

Oslavy stého výročí tuniské advokacie – ač toto výročí připadlo již na den 9. května 1997¹⁾ – se uskutečnily ve dnech 27. – 28. března 1998 v Tunisu. Organizátorem byla Tuniská advokátní komora (Ordre National des Avocats de Tunisie) za podpory mj. Pařížské advokátní komory (Barreau de Paris) a Kasačnického soudu v Paříži (Cour de cassation Paris). Výročí byla věnována mimořádná pozornost jak v právnických časopisech,²⁾ tak v tuniských médiích.³⁾ Ulice hlavního města byly plně transparentů se znakem advokacie a letopočty 1897–1997.

Oslav se zúčastnili kromě tuniských advokátů zástupci mezinárodních advokátních organizací, např. prezident Mezinárodní unie advokátů (Union Internationale des Avocats) Bernard Cohen, prezident Mezinárodní asociace advokátů (Association Internationale des Avocats) Desmond Fernando a generální sekretář Unie arabských advokátů (Union des Avocats Arabes) Farouk Abou Aissa. Mezi národními delegacemi byla nejpočetnější skupina francouzských advokátů v čele s předsedkyní (bâtonnier) Pařížské advokátní komory Dominique de la Garauderie a skupina advokátů z většiny arabských zemí. Advokacie ostatních států byly pak zastoupeny buďto jednotlivci nebo méně početnými skupinkami.

Místo konání konference byl prezidentský palác v Kartágu, Justiční palác v Tunisu a hotel La Palace Tunis v Cap Gammarth nedaleko hlavního města.

Oficiální zahájení oslav se uskutečnilo v prezidentském paláci v Kartágu. Účastníci byli vyzváni, aby se – pokud možno – slavnostního ceremoniálu zúčastnili v talárech.⁴⁾ Přiznám se, že v tomto okamžiku jsem poněkud zalitoval, že právo advokáta nosit talár bylo u nás v r. 1948 zrušeno a zůstalo neobnoveno.

Za účasti přibližně 600 pozvaných osob – většinou advokátů – nejprve předseda (bâtonnier) tuniské advokátní komory Abdelwaheb El Behi předal prezidentu Tuniské republiky Zine El Abidine Ben Alimu medaili ke 100. výročí tuniské advokacie. V krátkém proslovu El Behi vzpomenu prezidentovy zásluhy při modernizaci zákonodárství, ochraně lidských práv i prezidentovy dobré vztahy k advokacii.

Následoval projev prezidenta Tuniské republiky.⁵⁾ Prezident Zine El Abidine Ben Ali se ve svém proslovu zdaleka neomezil pouze na pozdrav a přivítání účastníků konference. Projev je rekapitulací dosavadního vývoje a nástinem perspektiv tuniské advokacie. Prezident mj. zdůraznil, že tunišští advokáti sehráli významnou úlohu v boji za osvobození. Vzpomenul dále sjednocení všech advokátních profesí zákonem z r. 1958 a připomněl úlohu advokátů při budování právního státu v období jeho vlády od r. 1987. Prezident nazval advokátské povolání noblesní profesí a vyzval advokacii, aby činila kroky k tomu, aby získala mezinárodní úroveň a charakter. Advokáti by se měli neustále vzdělávat, aby obstáli v konkurenci. Naděje je vkládána i do mladých advokátů, které je třeba v jejich úsilí povzbudit. Tuniská advokacie představuje v současnosti přibližně 2400 osob, z toho přibližně 300 žen – advokátek. Na důraz zrovnoprávnění žen a podpory mladým advokátům obdržely advokátky Sonia Ben Haddoud a Samira Dridi od prezidenta republiky cenu za nejúspěšnější výkon koncipientské stáže v roce 1997.

• • •

Odpolední program dne 27. března 1998 pokračoval v prostorách Justičního paláce v Tunisu. Budova je situována nedaleko Vládního náměstí (Place de Gouvernement), vcelku nedaleko od vstupu do Mediny.

Při příležitosti oslav stého výročí tuniské advokacie byla v Justičním paláci instalována výstava, rekapitulující stoletý vývoj advokacie. Některé písemné exponáty byly bohužel arabské bez popisek v jiných jazycích, a tak bylo možno zaměřit pozornost především na výstavu fotografií. Větší soubor zachytil zahájení soudního roku v Tunisu v r. 1924. Nechyběly ani portréty tuniských bâtonnierů, které od r. 1953 fotografoval většinou Jean-Denis Bassoutrot. Mezi francouzsky psanými prameny zaujal text části dekretu č. 841 z 9. května 1897, seznam ad-

kokatů při tuniském apelačním soudu (Cour d'Appel de Tunis) z let 1943–1944 či výstřížek z novin popisující volbu bâtonniera El Béhiho v červnu 1992. Součástí výstavy byly i vesměs arabské publikace tuniských advokátů a obrazy, které namalovali advokáti – malíři Tahar Loungo a Faouzi Mili.

Po vernisáži následovaly pozdravné projevy bâtonniera El Behiho, zástupců mezinárodních advokátních organizací, tuniského ministra spravedlnosti Elyse Handího, poradce prezidenta Francouzské republiky Jacquese Toubona a dalších. Z těchto projevů bylo – i když se nejednalo o projevy ostře konfrontační – možné rozpoznat odlišnost francouzské a arabské koncepce advokacie. Většina řečníků se totiž v souvislosti s výročím zamýšlela nad otázkami dalšího vývoje. Reprezentanty dvou odlišných koncepcí se neformálně stali Jacques Toubon na jedné a generální sekretář Unie arabských advokátů Farouk Abou Aissa z Iráku na druhé straně.

Francouzsky mluvící Jacques Toubon přirovnal advokáta před sto lety k řemeslníkovi, který pracoval sám, vystačil s malou knihovnou a talentem. O sto let později by řemeslo mělo ustoupit továrně. Je potřeba modernizace profesních předpisů, je nutná otevřenost světu a přílivu informací. Mezinárodní spolupráce je nutná i proto, aby bylo možné vyhovět potřebám klientely. Další vývoj by dle Toubona měl být dialektikou a syntézou minulosti a budoucnosti, malého kabinetu a velké kanceláře, nezávislosti a odpovědnosti. Národní advokacie mají často obdobné problémy a bylo by škoda nevzít si pro jejich řešení cizí vzor.

Arabsky mluvící Farouk Abou Aissa⁶⁾ naopak prohlásil, že „nemůže poslouchat hlasy, které hovoří o internacionalizaci a zrušení hranic“. Varoval před snahami USA a Francie a vyzval arabské země ke sjednocení úsilí v boji proti pošlapání lidských práv. Zdůraznil, že advokát by měl být strážcem lidských práv nejen ve sféře soukromoprávní, ale především v oblasti veřejného práva při ochraně práv arabských národů. Advokacie by měly být bdělé před snahami vlády o přijímání vzorů ze zahraničí, stačí „spojit kapacity sil arabského lidu“.

Tunišští řečníci bâtonnier El Behi a ministr spravedlnosti Elyes Handi nastínili další vývoj v intencích projevu prezidenta republiky.

• • •

Samotným přednáškám o dějinách tuniské advokacie a semináři o budoucnosti povolání advokáta bylo věnováno zasedání dne 28. března 1998 v hotelu La Palace Tunis.⁷⁾ Zatímco seminář byl spíše diskusní, přednášky přinesly řadu zajímavých informací.

Po stručném zahájení se nejprve ujal slova tuniský advokát u pařížského apelačního soudu (avocat à la Cour d'appel de Paris) Bruno Boccara. Ačkoliv za-

chytil celé století dějin tuniské advokacie, o posledních padesáti letech – jak zdůraznil – mohl hovořit jako přímý účastník.⁸⁾ Jeho přednáška byla v podstatě totožná s obsahem článku, který ke stému výročí tuniské advokacie publikoval v *Gazette du Palais*.⁹⁾

Následovaly pak další přednášky. Lazkar Karoui Chebbi, který je rovněž jedním z bývalých *bâtonnierů*, se zaměřil na vývoj úpravy profese advokáta, zatímco Mansour Cheffi, který byl *bâtonnierem* po tři volební období do r. 1992, kdy byl zvolen dnešní *bâtonnier* El Behi, věnoval pozornost roli advokacie v politice a v boji za nezávislost. Vzhledem k tomu, že obě posledně jmenovaná témata byla přednesena arabsky a francouzský překlad na závěr připomínal spíše stručné resumé, doplnil jsem si některé údaje dotazy u francouzsky mluvících tuniských advokátů, a proto namísto konkrétní rekapitulace obou přednášek bude následovat pokus o stručný souhrnný nástin dějin tuniské advokacie od poloviny 19. století do současnosti.

• • •

Vývoj advokacie na tuniském území od 19. století do dnešních dnů nelze abstrahovat od širších souvislostí tuniských dějin. Mezníky tuniské novodobé historie jsou přitom rok 1881, kdy se Tunisko, jež bylo do té doby součástí Osmanské říše, bardskou smlouvou stalo francouzským protektorátem, rok 1956, kdy země získala nezávislost, rok 1957, kdy se stala republikou a rok 1987, kdy se prezidentem stal dnešní prezident Zine El Abidine Ben Ali.

Vzhledem k tomu, že i v Osmanské říši požívali místní vládcí dosti značné autonomie a že v r. 1881 se země stala francouzským protektorátem, je s obdobím, kdy Tunisko nebylo samostatné, spojena dvojkolejnost správy a posléze i justice. Po r. 1881 se tento faktor projevil ještě markantněji v tom směru, že vedle sebe působily soudní orgány tuniské a francouzské, s čímž souvisela i existence principu personality práva.

Ve sféře poskytování právní pomoci se pak do r. 1956 zmíněná dvojkolejnost projevovala tím, že kromě domorodců působila na tuniském území vždy skupina cizinců, resp. cizích advokátů.

Formální advokacie byla zákonitě vytvořena dříve v oblasti francouzského koloniálního práva. Již před r. 1881 příležitostně v Tunisu působili italsí či francouzští advokáti, od čtyřicátých let 19. století jako advokáti – obhájci, ustanovování místními soudy. Z těchto advokátů – obhájců se po zavedení francouzské jurisdikce vytvořil základ advokátní komory (*Ordre des Avocats*) v oblasti francouzského práva. Tato advokátní komora, založená francouzským dekretem z 1. října 1887, byla komorou mnohonárodnostní.¹⁰⁾ V r. 1924 v této komoře, typologicky shodné s dobovými komorami francouzskými, např. bylo 41 Francouzů, 54 Tunisánů a 11 advokátů jiných národností.

Před tuniskými soudy vystupovali již v 19. století tzv. oukilové. Jejich postavení odpovídalo do jisté míry postavení našich středověkých řečníků. Oukil nemusel mít právnické vzdělání, zastupování však bylo jeho povoláním. Šlo tedy o advokacii pouze v materiálním pojetí, resp. o sociální jev.

Průlom nastal v r. 1897 již citovaným dekretem tuniského beje č. 841 z 9. května 1897. Podle tohoto dekretu mohla být napříště oukilem pouze osoba, jež vykonala odbornou zkoušku. Zkouška byla písemná, a to z občanského a trestního práva. I po r. 1897 však byli oukilové pokládáni za právníky nižšího řádu, než byli advokáti.

Teprve v r. 1929 vznikla jejich zájmová organizace s dobrovolným členstvím, komora v pravém slova smyslu pro tyto právníky byla vytvořena až v r. 1952. Jistá nevráživost mezi oukily a advokáty, jež se např. promítla do sporu o podobu talárů, trvala však v podstatě až do sjednocení obou profesí zákonem z 15. března 1958. Po tomto zákoně následovala již jen platná právní úprava z r. 1987. Oba předpisy z r. 1952 a 1958 lze tak pokládat za střední advokátní právo z období konce francouzského protektorátu a vzniku samostatného tuniského státu.

Advokáti tunické národnosti i oukilové se značnou měrou podíleli na národně osvobozeneckém protikoloniálním hnutí. V období před I. světovou válkou tak protifrancouzsky vystupoval např. advokát Ali Bash Hambí. V r. 1916 se advokáti podíleli na založení listu „Le Tunisie“. V meziválečném období se objevily též snahy o vyjednávání s Francií s využitím mj. i profesních konexí. S tímto přístupem přišel advokát Ahmed Sakka. Advokáti se jako odpůrci protektorálního režimu projevovali při obhajobách souzených odpůrců francouzské nadvlády či přímo jak organizátoři odporu. Advokátem se v r. 1920 stal i pozdější první prezident Tunické republiky Habib Burgiba. Ten spolu s dalšími advokáty působil v hnutí Action tunisienne. Na druhé straně za II. světové války za Francií padli též členové tunické advokacie.

Současná tunická advokacie je po odstupu let s francouzskou advokacií v dobrých vztazích. Není pak neobvyklé, že advokáti z obou států se zapisují u komory tunické a zároveň u některé z komor francouzských. Znalost francouzštiny pak umožňuje širší teritoriální záběr toho kterého tuniského advokáta.

• • •

Závěrem lze shrnout, že oslavy stého výročí tunické advokacie proběhly v slavnostním i pracovním duchu. Tunická advokacie má nesporně bohatou tradici i dobré podmínky pro další vývoj. Zájem o dějiny jejich profese, považované v Tunické republice za prestižní povolání, lze tuniským kolegům téměř závidět. Na druhé straně nelze přehlížet existenci dvou zmiňovaných koncepcí advokacie, jež se promítala do průběhu celé konference. Jako potěšující fakt může být

zvato v úvahu i to, že naše povědomí o tuniské advokacii bylo možno prohloubit. Za zmínku stojí konečně i to, že bâtonnier El Behi zná Prahu z období návštěvy, kterou v našem hlavním městě uskutečnil přibližně před patnácti lety.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Poznámky:

- 1) Rozhodným datem je den vydání dekretu tuniského beje č. 841 z 9. května 1897, upravujícího povolání „oukila“ před tuniskými soudy (Décret régentant la profession d'oukil devant les juridictions tuniseinnes).
- 2) Francouzský časopis Gazette du Palais věnoval stému výročí tuniské advokacie č. 81–83/1998.
- 3) Zahájení oslav bylo avizováno např. v televizím zpravodajství francouzského vysílání tuniského Canal 21, podrobný referát přinesly tuniské francouzsky psané noviny La Presse, 19.825, le 28 mars 1998, p.1,4, detailní informace o průběhu oslav zaznívaly i z francouzského vysílání tuniského rozhlasu.
- 4) Talár tuniských advokátů je v současné době totožný s talárem advokátů francouzských a belgických, tj. černý s bílou řasenou náprsenkou.
- 5) Text projevu přinesly tuniské noviny, např. La Presse, 19.825, le 28 mars 1998, p. 4. Pro účastníky byl jeho text v arabské, francouzské a anglické podobě připraven ve formě brožury. Srv. Discours du Président Zine El Abidine Ben Ali a l'occasion du centenaire de l'institution de la profession d'avocat en Tunisie, Carthage, le 27. mars 1998. Jeden výtisk předávám zároveň do knihovny České advokátní komory. Projev byl přednesen arabsky a s pomocí sluchátek simultánně tlumočen do francouzštiny a angličtiny.
- 6) Informace o pozdravném projevu Farouka Abou Aissy byla otištěna např. v La Presse, 19.826, le 29. mars 1998, p. 6.
- 7) I tento konferenční program byl natáčen tuniskou televizí.
- 8) K tomu je nutno dodat, že – jak jsem byl kuloárně informován – jeho otec byl bâtonniérem.
- 9) Srv. B. Boccara, La centenaire d'un grand barreau, Gazette du Palais, č. 81–83, str. 12–17.
- 10) Dekret z r. 1887 byl analogií francouzské ordonnance z 22. listopadu 1822.

Eliáš K.

Obchodní zákoník; praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900 podle stavu k 1. 3. 1998.

Vydalo nakladatelství Linde Praha, a. s. 1998, 720 stran, doporučená cena 500,- Kč, brožováno.

Poměrně rozsáhlá literatura vztahující se k obchodnímu zákoníku je obohacena další prací našeho předního komercialisty. Účel je plně vystižen podtitulem, který poukazuje na praktický poznámkový aparát a četný výběr judikatury vydané nejen za účinnosti platného obchodního zákoníku, ale i dřívějších předpisů v obchodněprávní oblasti, pokud neztratily na své aktuálnosti. Těchto judikátů je relativně velké množství, dokonce v autorově výběru u některých ustanovení převažují. V publikaci nenalezneme odkazy na literaturu, to však autor ani v podtitulu neslibuje. Čtenáři je předložen pouze seznam základní literatury, obsahující dvacet reprezentativních titulů zejména komentářové a monografické literatury předních domácích autorů. Většinové mínění, zastávané i v literatuře, je však obsaženo v poznámkovém aparátu a tam, kde se v literatuře na různé otázky odpovídá různě, upozorňuje autor, že formuluje názor vlastní.

Pro celkovou orientaci je před výklad jednotlivých ustanovení zařazen úvod, obsahující na 17 stranách výklady o vývoji obchodního práva v českých zemích, o pramenech českého obchodního práva, o koncepci a zásadách obchodního zákoníku a o jeho struktuře. Závěrečná pasáž úvodu je věnována kritickému hodnocení platného obchodního zákoníku a stanovisku autora k projektu rekonstrukce soukromého práva, především práva obchodního.

U současné judikatury je cenné mj. i to, že se autor neomezuje na rozhodnutí publikovaná v oficiální Sbírce rozhodnutí a stanovisek českých soudů, ale uvádí též judikáty, otištěné v odborných časopisech, i některá instruktivní nepublikovaná rozhodnutí. Rozhodnutí z období do roku 1938 pocházejí z Vážného Sbírky rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Je předností publikace, že text zákona s poznámkami a s použitelnou judikaturou je obsažen v jednom svazku. Předností je i vzorná grafická úprava, vyznačující se dokonalou přehledností. Čtenář též ocení pečlivě propracovaný věcný rejstřík.

Rozsah jednosvazkového díla nutil ovšem autora k výrazné úspornosti při koncipování poznámek. Sám v předmluvě uvádí, že účelem díla není pouštět se do komplikovaného rozboru sporných věcí, ale poskytnout praktické vodítko pro seznámení se zákonem a základní orientaci v něm. Určitou disproporcí v rozsahu poznámek vysvětluje v úvodu tak, že podrobné poznámky jsou uvedeny především u ustanovení první a druhé části zákona (obecná ustanovení, obchodní společnosti a družstva) s odůvodněním, že tato ustanovení přinášejí nejvíce aplikačních potíží.

Publikaci lze doporučit jako základní příručku v oblasti obchodního práva do knihovny každého advokáta.

Václav Mandák

Králik J., Grůň L.

Malý slovník finančního práva (pro právníky)

MANZ Bratislava, 1998, 197 str.

Začátkem tohoto roku vyšla v bratislavském nakladatelství MANZ nová celkem zdařilá publikace autorského tandemu Grůň – Králik, předních expertů finančního práva na Slovensku, kteří v současnosti působí zejména na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě.

Autoři při tvorbě svého díla vycházeli z obliby encyklopedických publikací, která vzrůstá i v oblasti právní teorie a praxe, jako rychlého pomocníka k základní orientaci v dané problematice.

Finanční právo představuje pro veřejnost, a to i odbornou, poměrně složité odvětví práva, jehož každodenní význam po roce 1989 rapidně vzrostl a spolu s tím i hlad po informacích z této oblasti. Složitost finančního práva spočívá mimo jiné také v jeho terminologii, resp. v použití institutů, které postrádají legální vymezení, přičemž v mnoha případech se jedná o vypůjčené pojmy z ekonomických disciplín. V minulosti právnickým vzděláváním byla ekonomická problematika chápána poněkud okrajově a v současnosti s hospodářskými proměnami dochází k těsnějšímu prolínání práva a ekonomie a tím je dána potřeba slovníkové publikace, schopné stručně a pro neekonomika pochopitelně vyloučit daný problém.

Malý slovník finančního práva z těchto potřeb vychází a přínosná je i skutečnost, že se neomezuje pouze na hesla právní nebo ekonomicko-právní, ale objasňuje i pojmy čistě ekonomické, s kterými právník může přijít do styku. Tím slovník překračuje hranice finančního práva a práva vůbec. Najdeme zde hesla

z oblasti veřejných i soukromých financí, z oblasti monetární, bankovníctví, pojišťovnictví, cenných papírů, finančního trhu atd. Jednotlivá hesla jsou zpracována na fundovaně, v mnoha případech vhodně poukazují na etymologii výrazu a též zmiňují formální prameny, v kterých se s pojmem operuje.

Společné kořeny a trvajících celková blízkost obou právních řádů dává možnost využití publikace i pro právnickou veřejnost v České republice a je vhodnou pomůckou i pro studenty finančního práva právnických i jiných fakult, kde se tato materie vyučuje.

Petr Mrkývka

Pelc V., Pelech P.

Daně z příjmu 1998

**Vydalo právnické a ekonomické nakladatelství LINDE Praha, a. s.,
v dubnu 1998, 693 stran, doporučená cena 390,- Kč.**

Autoři – prvý poradce Českomoravské komory odborových svazů, druhý ředitel odboru přímých daní Ministerstva financí ČR – v editoriale uvádějí, že se pokusili vytvořit publikaci, která bude interpretačním standardem pro daň z příjmů. Obsahem publikace je podrobně komentované znění zákona o daní z příjmů, platného od 1. 1. 1997, v němž jsou vyznačeny změny, dané novelou zákona pro rok 1998. Další text pak tvoří pokyny MF ČR a písemná stanoviska MF ČR.

Pozornost při prvním nahlédnutí vyvolá již netradiční systém zpracování textu, umožňující rychlou a účinnou orientaci v knize. Prvních třicet stran zaujímá **podrobný obsah**, informující o rozdělení materie do těchto částí:

I. Daň z příjmů fyzických osob, II. Daň z příjmů právnických osob, III. Společná ustanovení, IV. Zvláštní ustanovení pro vybírání daně z příjmů, V. Pravomoc Ministerstva financí, VI. Přechodná a závěrečná ustanovení. Za zákonem pak následující Pokyny a sdělení MF ČR. Pokynů (ve finanční hantýrce tzv. „děček“) je celkem devětatřicet, množství sdělení MF ČR a dalších výkladů (i jiných ministerstev či FÚ) pochází z let 1995–1997. Součástí podrobného obsahu je také Index k zákonu o daních z příjmů, který řadí jednotlivé tituly zákona abecedně s uvedením příslušných paragrafů.

Jiný způsob orientace v textu zajišťuje rejstřík, umístěný oproti běžným publikacím nikoli na konci, ale na začátku, hned za podrobným obsahem. Rejstřík je graficky velmi přehledně upraven, k danému heslu je uvedeno půltučně množství paragrafů, v nichž se o tomto hesle pojednává.

Teprve za důmyslným orientačním systémem najdeme na str. 68 začátek daňové normy, seznamující čtenáře v kratičkém **Úvodu** s pojmem, obsahem a historií daní z příjmů jako součást nového daňového systému vytvořeného v r. 1993. Celá **daňová soustava** je přehledně vysvětlena na pouhých dalších dvou stranách vedle textu i dvěma tabulkami. Sedmdesátistranový úvodní blok publikace je uzavřen vyznáním obou autorů o tom, že se v *komentáři* k podstatnému zákonu české daňové soustavy snažili o interpretaci a reflexi obsahu zákona s cílem zprostředkovat čtenářům porozumění o jeho významu. Interpretace je nezbytná v situacích, kdy text zákona není bezprostředně srozumitelný a jeho význam okamžitě zřejmý.

Velmi zdařilou publikaci o daních z příjmů 1998 lze doporučit především *advokátům*, kterým poslouží jako nepostradatelná pomůcka jak při poskytování právních služeb, tak i např. při řešení správnosti výdajů ve vlastní praxi. Knihu by měly z praktických důvodů opatřit i finanční úřady pro své odborné zaměstnance, jinak ji určitě velmi uvítají další profese, jako daňoví poradci, účetní, podnikatelé i studující finančních oborů.

Květa Slavíková

Kratochvílová H.

Likvidace, likvidační projekt a jeho součásti

Nakladatelství Prospektrum 1998, 312 stran, cena.

Je to třetí přepracovaná a doplněná verze úspěšné publikace. Autorka se tématem procesu likvidace zabývá soustavně několik let (1. vydání v r. 1992), což kvalitě díla jen přispívá. Text vychází z výrazné novely zákona o konkurzu a vyrovnání, která nabyla účinnosti dne 1. června 1996, a dalších novelizací, naposledy zákonem č. 12/1998 Sb. Všechny změny měly pochopitelně dopad na množství dalších právních předpisů (novely obchodního a občanského zákoníka, živnostenského zákona a ostatní normy, provádějící konkurzní zákon). Publikace je opatřena příslušnými vzory a formuláři a vybranými ustanoveními ze souvisejících právních předpisů.

V krátké předmluvě se autorka zabývá historickým a ekonomickým procesem pohybu majetku zejména formou restituce a privatizace a uvádí přehled právních norem, upravujících tzv. malou a velkou privatizaci. Vedle pojmů transformace a privatizace se zabývá podrobněji hlavně pojmem likvidace, který nedoporučuje zaměňovat s pojmem bankrot. Kvalifikovanost a rychlost prováděné likvidace závi-

sí podle autorky na schopnostech likvidátora. Likvidátoři a správci konkurzní, resp. vyrovnací podstaty mají v procesu likvidace jedinečné a nezastupitelné postavení, které má značný vliv na jejich psychiku a zdravotní stav, neboť jsou zpravidla delší dobu vystaveni nepřetržitému tlaku ze strany různých subjektů (věřitelé, banky, orgány, zaměstnanci současní i bývalí). Tento tlak má mnohdy i formu vyhrožování, pomluv, záluďných taktik atd. Právě likvidátorům a správcům konkurzních podstat, kteří se z větší části rekrutují zejména z advokátů, nabízí autorka dr. Hana Kratochvílová svoji publikaci, s jejíž strukturou se podrobněji seznámíme.

Text je rozdělen do devíti částí:

I. TRANSFORMACE – zde se popisuje, co řešil proces transformace, co tvořilo jeho právní základ, co obsahoval transformační projekt atd.;

II. LIKVIDACE – autorka v této části definuje likvidaci jako vypořádání majetkových poměrů zrušeného státního podniku se zahraniční majetkovou účastí, zemědělského a nezemědělského družstva, obchodních a jiných společností a dalších subjektů; dále se zde zabývá způsoby uchování chodu podnikatelských subjektů, mezi nimiž jmenuje sanaci, fúzi, akvizici nebo změnu vlastnických vztahů;

III. ÚLOHA STÁTU V PROCESU KONKURZU A VYROVNÁNÍ – hlavním cílem státu je udržet celý proces v určitých mezích, zejména zabrzdit řetězovou reakci v bankrotech;

IV. PRÁVNÍ ÚPRAVA LIKVIDACE – za její specifikum autorka považuje odlišně upravené zásady likvidace pro státní podniky, podniky se zahraniční majetkovou účastí, zemědělská a nezemědělská družstva, obchodní a jiné společnosti a další subjekty. Podrobně zde rozvíjí právní roli likvidátora a zejména jeho povinnosti v procesu likvidace atd.;

V. LIKVIDAČNÍ PROJEKT, JEHO SOUČÁSTI A NÁLEŽITOSTI – název páté části mluví sám za sebe, jeho obsahem je model a analýza jednotlivých částí likvidačního projektu;

VI. LIKVIDACE V PRACOVNĚPRÁVNÍCH PŘEDPISECH – zde je popsán proces uvolňování zaměstnanců z pracovních a jim obdobných poměrů, což likvidátor provádí, přičemž musí znát pracovněprávní, odborové a další předpisy a dokumenty; autorka zde vedle přehledu postupných právních kroků likvidátora a příslušných ustanovení zákoníku práce zařadila i obsáhlý VZOR LIKVIDAČNÍHO PROJEKTU, PROJEKT LIKVIDACE (likvidační plán, harmonogram);

VII. VYBRANÉ VZORY A FORMULÁŘE – v oddíle A je uvedeno 11 vzorů, v oddíle B potom 4 druhy formulářů;

VIII. CO ZNAMENÁ, KDYŽ SE ŘEKNE... – osmou část věnovala autorka stručnému výkladu pojmů, např. úpadek, předlužení, konkurzní podstata, par conditio creditorum, incidenční spory, nucené vyrovnání atd.;

IX. PŘEHLED PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ – zde jsou plná znění i vybraná ustanovení základních právních předpisů, počínaje obchodním a občanským zákoní-

kem a konče advokátním tarifem, která jsou doplněna orientačním přehledem ostatních právních předpisů; tato část je nejobsáhlejší a tvoří více než polovinu knihy.

Výše popsanou publikaci neuvítají jen advokáti a jiní správci konkurzních podstat. Svou přehledností a originalitou přijde vhod i dalším čtenářům z řad podnikatelů, zaměstnanců zanikajících podniků, studujících ekonomických oborů i laiků atd.

JUDr. Květa Slavíková

■

*Půlpán K., Ducháčková E., Musílek P., Půlpánová S., Veselá J.
(vedoucí autorského kolektivu Půlpán K.)*

Slovník bankovníctví, pojišťovnictví a kapitálových trhů

Vydalo nakladatelství Public History Praha 1998, 328 stran, vázáno, cena 449,- Kč.

Autoři publikace působí na katedře bankovníctví a pojišťovnictví Vysoké školy ekonomické v Praze. Z jejich pera se dostává odborné veřejnosti poprvé slovník tohoto druhu. V předmluvě Martin Švehla uvádí, že jejich příručka má ambici provést čtenáře současností našich finančních trhů. Není vědeckou studií, nezaujímá badatelská stanoviska a není ani učebnicí. Pracuje s aktuální informací a existujícími institucemi. Jejím smyslem je odpovědět na aktuální praktické otázky a vysvětlit pojmy z oborů, o nichž slovník pojednává.

Slovník je cenný tím, že osvětluje pojmy, které se často v odborných i obecných médiích vyskytují, jejichž pravý význam však odborným i laickým čtenářům převážně chybí. V úvodní poznámce autorský kolektiv uvádí, že byl veden snahou urychleně dát čtenářům k dispozici slovník středního rozsahu napsaný na „zrádném“ pomezí všeobecné srozumitelnosti při současném zachování vědecké přesnosti vymezených pojmů.

Slovník uvítají jistě především ekonomicky zaměřeni pracovníci, ale i praktičtí právníci, a to nejen ti, kteří se zabývají specializovanou oblastí práva a finančních trhů.

Publikaci lze objednat na adrese nakladatelství Public History, Vokrojova 3375, 143 00 Praha 4, fax (02) 67 31 15 91, tel. 0603 45 32 65.

Václav Mandák

■

Molnár B., Wohlfahrth H.-D., Pitterle R.

Sebeobrana podnikatele, aneb vymáhání pohledávek v SRN

Nakladatelství Linde Praha, a. s., 1998, I. vydání, 141 stran, doporučená cena 140,- Kč.

Stále častěji přicházejí v úvahu právní služby s naším největším sousedem a mezi nimi na předním místě vztahy, týkající se obchodního práva. To se projevuje i v odborných zájmech řady advokátů, ať již ovládají dokonale německý jazyk nebo hledají partnery, zejména mezi německými advokáty, při vymáhání pohledávek. Nejen tyto subjekty, ale i širší okruh čtenářů, zejména mezi advokáty – proto zajisté zaujme zasvěcený titul, který vydává nakladatelství Linde, jehož autory jsou dva němečtí advokáti a český autor – jednatel Partners consulting, s. r. o., působící v Praze a zabývající se zprostředkováním právních služeb v SRN.

Podklady knihy jsou semináře, které pro české zájemce pořádali autoři na základě několikaletých zkušeností s vymáháním pohledávek českých podnikatelů za německými dlužníky. Autoři se omezují především na problematiku pohledávek, které má český dodavatel za německým odběratelem. Příručka je však instruktivní i pro jiné právní vztahy, protože – jak autoři konstatují – postup při vymáhání bývá obdobný a na případné rozdíly bude čtenář upozorněn německým advokátem.

O tom, že příručka je zajímavým textem i pro ty, kteří se dosud vymáháním pohledávek na území SRN nezabývali a kteří případně chtějí získat alespoň orientační informaci pro doporučení svých klientů, svědčí přehled hlavních kapitol. Autoři nejprve informují o právním prostředí v SRN, dále srovnávají německý a český právní systém, informují o advokátní a notářské profesi v Německu, o německých soudech a státním zastupitelství, o právní úpravě podnikání v SRN. Podrobněji se zabývají podnikatelským prostředím v Německu, německými podnikatelskými zvyklostmi a institucemi, vztahem německého prostředí k českým podnikatelům. Dále podávají návod, jak minimalizovat riziko nedobytných pohledávek a jak identifikovat obchodního partnera v Německu. Zbývají se právní subjektivitou a ručením podnikatelů, ať už jde o fyzické nebo právnické osoby, jejichž charakteristiku podle jednotlivých druhů rovněž podávají. Cenné jsou informace o možnosti prověřování obchodního partnera a o jednotlivých finančních nástrojích zajištění pohledávky. V další kapitole jsou podány návody, jak reagovat, je-li obchodní partner v prodlení (upomínky, prověření solventnosti dlužníka, mimosoudní vymáhání pohledávek, inkasní společnosti, předžalobní upomínka, notářský závazek dlužníka, mimosoudní jednání a smír). Významná část je věnována

soudnímu vymáhání pohledávek (platební rozkaz, šekový a směnečný rozkaz, klasický soudní spor). Další kapitola pojednává o postupu v případech, kdy rozhodne soud ve prospěch věřitele a dlužník přesto neplatí (výkon rozhodnutí, likvidace společnosti v konkurzním řízení aj.). Závěrem příručky je uvedeno jakési desatero – základní doporučení pro české podnikatele při obchodování s partnery v Německu. Mezi přílohami jsou schémata pro jednotlivé situace a návody jak je řešit, dále adresář průmyslových a obchodních komor v Německu, adresář zemských soudů a jsou zde uvedeny též sazebníky nákladů rozhodčího řízení, náklady spojené s vydáním platebního rozkazu, s předžalobní upomínkou, odměny německému advokátovi za vyjednávání mimosoudního smíru a s vedením soudního sporu. Konečně je připojeno několik vzorů v německém jazyce.

Cenné na příručce je to, že v ní nacházíme nejen obecné výklady, ale i velmi konkrétní návody, které svědčí o bohaté zkušenosti autorů v pojednávané oblasti.

Václav Mandák

Z ODBORNÝCH ČASOPISŮ

Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková

DANĚ

Číslo 3/98

Šabacký Jaroslav: Povinnosti osob samostatně výdělečně činných v návaznosti na veřejné zdravotní pojištění.

Frankl Michal: Daňový systém a jeho změny

Libnar Dušan: Komise pro cenné papíry

Grossová Marie: Daň z nemovitostí a související právní předpisy (5. díl)

Dědič Jan: K některým problémům zdanění příjmů souvisejících se zaměstnaneckými akciemi

Číslo 4/98

Nett Alexandr: K novele tr. zák. v oblasti postihu hospodářské tr. činnosti

Jirásková Zdeňka, Šneberková Alena: Novela zákona o místních poplatcích

Grossová Marie: Daň z nemovitostí a související právní předpisy (6. díl)

DAŇOVÁ A HOSPODÁŘSKÁ KARTOTÉKA 1998, 6. ročník

Číslo 4

Běhounek Pavel: Nahodilé příjmy (výnosy) z prodeje nemovitostí ve vztahu k zálohám na daň

Kuba Bohumil: Správné ocenění majetku – spravedlivé daně (zák. 151/97 Sb., o oceňování majetku, vyhl. 279/97 Sb.)

Trnka Josef: Dávky důchodového pojištění podmíněně dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem (1. část)

Mates Pavel: K nové úpravě stánkového prodeje v živnostenském zákoně

Aktuální informace:

Změny v pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vozidlem

Číslo 5

Běhounek Pavel: Nákup a prodej nemovitostí z hlediska daně z přidané hodnoty

Trnka Josef: Dávky důchodového pojištění podmíněně dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem (2. část)

Aktuální informace:

Ukládání pokut finančními úřady.

Číslo 6

Janoušek Lubomír, Burián Milan: Daňové důsledky včasného neplacení sociálního a zdravotního pojištění

Kuba Bohumil: Novinky v „katastrálních“ poplatcích

Kamarádová Libuše: Účetnictví, nájemné a daně u bytových družstev a společností vzniklých za účelem, aby se staly vlastníky domů

Deutsch Erik, Deutsch Radek, Deutsch Dalibor: Konkurzní řízení

Číslo 7

Škoda Eduard: Jste poplatník nebo plátcem?

Běhounek Pavel: Technické zhodnocení u nemovitostí

Drbohlav Josef: Zdaňování úrokových příjmů po 1. 1. 1998

Aktuální informace:

Částky životního minima

Nové sazby stravného při pracovních cestách

Úprava výše stravného při zahraničních cestách

OBCHODNÍ PRÁVO 1998, ročník 7

Číslo 2

Kubík Martin: Některé problémy dohod podle § 220 a odst. 1 obch. zák.

Číslo 3

Kulhánek Martin: Je uveřejnění dlužníka nekalou soutěží?

Schelleová Ilona, Schelle Karel: Vývoj rozhodčího řízení (1. část)

PRÁVNÍ RÁDCE 1998, ročník 6

Číslo 3

Koudelka Zdeněk: Ústavní postavení vlády

Dvořák Stanislav: Zajištění závazku zástavním právem k nemovitosti třetí osoby

Raus Daniel: Spory o nekalou soutěž a aktivní legitimace

Taranda Petr: Povinnost mlčenlivosti v daňovém řízení prováděném správcem daně

Růžička Miroslav, Kaláb Miloš: Novela trestního zákona

Trestní zákon (§ 160 – § 301)

Trnka Josef: Změny v důchodovém pojištění

Baudyš Petr: Právní typologie spolků podle českého práva

Číslo 4

Koudelka Zdeněk: Ústavní postavení vlády

Ježková Marie: Právní problémy určování otcovství

Zelinka Ladislav: Novela zákona o konkurzu a vyrovnání

Raus David: Spory o nekalou soutěž a pasivní legitimace

Milotová Miloslava: Oceňování nemovitostí v zahraničí (1. část)

Kopecný Martin: Doručování ve správním řízení

Úplné znění živnostenského zákona s úvodní poznámkou a přílohami č. 1 a č. 2

Průchová Ivana, Jančářová Ilona: Otazníky kolem komunálního odpadu

Krejčí Oskar: Stát

PRÁVNÍ ROZHLEDY 1998, ročník 6

Číslo 3

Kopecný M.: Účastníci správního řízení

Vaigert D.: Právní úprava zvýšení základního jmění společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti

Marek K., Chmelík M.: Smlouva o prodeji podniku a neobchodní vztahy

Hrdina P., Hartmanová H.: Ležící pozůstalost a konfiskační dekrety

Ježek J.: Opravné prostředky proti rozhodnutím správních orgánů ve věcech průmyslových práv

Pešl Ivan: K takzvanému „duplicitnímu zápisu vlastnictví“ do katastru nemovitostí

Číslo 4

Eliáš K.: Odklad provedení exekuce

Vozár J.: Ochrana osobnostních práv v reklamě

Vantuch P.: K možnostem obhajoby před navržením výslechu svědka v tr. řízení

Mates P.: Zamýšlení nad vymezením subjektu tzv. smíšených správních deliktů
v českém právním řádu

Hedrlín A.: Zrušení účasti společníka soudem ve společnosti s ručením omezeným

PRÁVNÍK 1998, ročník 137

Číslo 3

Malenovský Jiří: K ratifikaci rámcové úmluvy ochraně národnostních menšin
Českou republikou

Boháč Libor: Ochrana lidských práv v Evropě podle jedenáctého protokolu

Šamalík František: Pokus o puč uvnitř „třetí moci“? Kauza zločinů komunismu

Číslo 4

Balaš Vladimír: Secese (Ústavněprávní a mezinárodněprávní aspekty)

Krechl Jaroslav: Právní informatika a možnosti jejího dalšího rozvoje

PRÁVO A PODNIKÁNÍ 1998, ročník 7

Číslo 3

Hašek Jan: Odstupné v obchodních vztazích

Šlehoferová Hana: Správní poplatky

Číslo 4

Plíva Stanislav: K problematice § 196a obchodního zákoníku

Macek Jiří: K některým otázkám procesní povahy ve sporech o ochranu proti jed-
nání nekalé soutěže a z porušování průmyslových práv

Fleischmanová Irena: Několik poznámek k teorii i praxi současného živnosten-
ského podnikání

PRÁVO A ZAMĚSTNÁNÍ, 1998, ročník 4

Číslo 3

Vlašín Jaroslav: K rozhodování o odnětí dávek důchodového pojištění z pohledu
soudní praxe

Číslo 4

Kalenská Marie: Platí dosud v pracovních vztazích v ČR zákaz tzv. „švarc-systému“?

Kottnauer Antonín, Týc Jiří: Potřebuje Česká republika zákon o státní službě?

TRESTNÍ PRÁVO 1998, ročník 3

Číslo 3

Kalvodová Věra: Podmínění odsouzení před novelou trestního zákona č. 253/97 Sb. a po jejím přijetí

Mach Viktor: Ještě k rozhodnutí soudu o vzetí do vazby

Dolenský Adolf: Momentum partus

Král Vladimír, Teryngel Jiří: K poslední novelizaci trestního zákona v roce 1997 (dokončení)

Číslo 4

Císařová Dagmar: Presumpce nevinny jako základní zásada trestního řízení v demokratickém státě (úvahy a podněty pro rekodifikace)

Hasch Karel: Vydávací vazba ve věcech vydání do ciziny podle Evropské úmluvy o vydávání

Pječšak Peter: Vyhýbání se výkonu civilní služby z hlediska opakovaného postihu

Kolaříková Dana, Skopeček Vlastimil: Běh lhůty pro trvání vazby pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření ve světle jednoho ústavního nálezu

ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁVO, ročník 1998

Číslo 3

Marková Hana: Několik poznámek ke zdanění příjmů fyzických osob za rok 1997 a v roce 1998

Mitlöchner Miroslav, Režňáková Martina: K vymezení těžké újmy na zdraví podle § 89 odst. 7 tr. zák.

Hnízdil Jan: V boji proti dopingu nelze ignorovat etické a právní normy (1. část)

Číslo 4

Marková Hana: Škoda na majetku a daň z příjmů

Hynek Karel: Ovládací a rozpoznávací schopnosti u drogově závislých

Hnízdil Jan: V boji proti dopingu nelze ignorovat etické a právní normy (2. část)

TISK O ADVOKACII

Připravuje JUDr. Květa Slavíková

Deník BLESK uveřejnil 31. 3. kratičkou zprávu s názvem **Právník zdarma** o tom, že město Litvínov přichystalo od začátku dubna pro obyvatele neobvyklou službu. V budově radnice bude zdarma rozdávat rady právník. Půjde však jen o konzultace, písemnosti sestavovat nebude.

Pozn.: Autor zprávy, značka –káš– bohužel neuvedl, zda právník je advokát či zaměstnanec města nebo odjinud „půjčený“ právník. ■

Podnikový právník Richard W. Fetter je autorem příspěvku **Ceny služeb u advokáta a notáře se řídí ministerskými vyhláškami**, který vyšel ve SLOVĚ 2. dubna. Článek v úvodu konstatuje, že kvalitní smlouva či podání sepsané advokátem nebo notářem může ušetřit nejednu starost, komplikace a budoucí výdaje. Zároveň klade otázku, kde je hranice rozumné odměny za služby, které nejsou nejlevnější, na což má uveřejněný text poskytnout uspokojivou odpověď. ■

Kvůli protestnímu shromáždění před budovou Krajského soudu v Českých Budějovicích si stěžoval předseda tohoto soudu prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti České advokátní komoře. Shromáždění se konalo pod heslem „Postkomunistická justice škodí – odejděte“ a jeho iniciátorkou byla českobudějovická advokátka Elvíra Tomášková, zakladatelka nově vzniklého Sdružení na ochranu ústavy. Tolik z článku **Advokátka připravuje velké shromáždění proti jihočeské justici – svůj protest požene třeba až k Radě Evropy** (BLESK, 7. 4.).

Stejnému tématu věnoval prostor již předtím 13. března i deník SLOVO ve zprávě **Občané založili kvůli restitucím Sdružení na ochranu ústavy**. Přetiskujeme podstatnou část textu:

Kvůli nedodržování základních lidských práv soudci, kteří rozhodují v restitučních causách, vzniklo v minulých dnech Sdružení na ochranu Ústavy ČR. Bezprostředním podnětem pro vznik občanského sdružení, které již poslalo ministerstvu vnitra žádost o registraci, je případ osmasedmdesátileté občanky z Protivína. Ta se již pět let marně domáhá navrácení pozemků, které v roce 1979 prodala státu pod nátlakem, že budou vyvlastněny kvůli stavbě podchodu.

„Podobných případů je více a mnoho z nich nesmyslně končí až u Ústavního soudu. V tomto případě dal Ústavní soud za pravdu mé klientce, soudce z Okresního soudu v Českém Krumlově však jeho závazný nálezný nerespektoval a žádost o převod pozemku opět zamítl. Ministryně spravedlnosti by tím měla být znepokojena. Ta však nepodala ani návrh na kárné řízení kvůli průtahům v této cauze,“ řekla včera Slovu Elvíra Tomášková, která je jedním ze zakladatelů sdružení. „Mnoho soudců, kteří rozhodují v těchto případech, je z komunistických rodin a nestačili se adaptovat na evropské myšlení. Nejsou morálně schopni vrátit pozemky, které byly za minulého režimu vyvlastněny, a hledají k tomu různé záminky. Využila jsem všech právních možností, jak s touto causou pohnout. Jelikož jsem však v ČR u nikoho neuspěla, předala jsem informace o případu Radě Evropy ve Štrasburku,“ dodala Tomášková. Ta však může zasáhnout až po skončení celého řízení. ■

O rozdílném odškodňování obětí automobilových nehod ve Spojených státech a ve Velké Británii, které byly způsobeny vadou vozidla, jakož i o roli a odměnách advokátů, prosazujících nároky poškozených, informuje článek ve SVĚTĚ MOTORŮ z 1. dubna. Byl převzat z britského časopisu Auto Express a jeho název zní **Na vahách spravedlnosti**. Přetiskujeme výňatky.

Ve Spojených státech může nebezpečná chyba v konstrukci přijít výrobce automobilů na miliony dolarů ve formě kompenzací za následky případné dopravní nehody. Vezměte si případ Sergio Jimineze. Sergio se zabil poté, co byl vymrštěn z minivanu Dodge v Jižní Karolině. Jeho rodiče se však nesmířili s tím, že by jeho smrt byla pouhou náhodou a zažalovali výrobce automobilu za nedbalou konstrukci a testování.

Loni v říjnu se jim jejich tvrdohlavost zúročila. Na třetím největším výrobci automobilů v Americe Chrysleru, mateřské společnosti firmy Dodge, vysoudili rekordní sumu 262,5 milionu dolarů odškodného. Soud rozhodl, že Sergiovo vypádnutí z vozidla způsobila vadná západka zámku a že Chrysler o tomto problému věděl, ale snažil se ho zakrýt. Příklad ukázal americkou kulturu vedení sporu a obrovskou výší vyplacené hotovosti rozpoutal diskuse o americkém systému občanských pokut.

Případ nadzvedl právníky rovněž v Británii. Odborníci žasli a byli zvědaví, zda by se něco podobného mohlo stát také zde. Minulý měsíc se tak stalo. Dvě rodiny zažalovaly firmu Dunlop o kompenzaci ve výši až 1 milionu liber. Odvolací soud rozhodl, že vadná pneumatika Dunlop měla plně na svědomí srážku na dálnici M4 v roce 1988, při které přišla o život dvanáctiletá Lolita Barclayová a dalších osm osob bylo zraněno. Firma Dunlop Ltd. byla odsouzena za „politování“ přístup k odhalení důkazů o neviditelných vadách pneumatiky.

Nejednalo se o první případ, kdy silniční nehoda ve Velké Británii postavila velkou společnost na lavici obžalovaných. Mezi neznámější patří mimosoudní vyrovnání vyplacené společností Suzuki v roce 1995 ve výši 1 milionu liber.

Avšak i tato, na britské poměry vysoká suma, byla zastíněna částkou 5,6 milionu liber, která byla loni v listopadu vyplacena Američance Katie Rodrigezové za ochrnutí, jenž bylo důsledkem převržení obdobného modelu Suzuki.

Oba případy mají mnohé společné, ale rovněž ilustrují obrovský rozdíl mezi americkými a britskými dávkami odškodného. Proč Yankeeové dostávají o tolik více? Úrazy osob v Británii vyšetřuje soudce, zatímco americký systém je blíže situaci při britských sporech týkajících se urážky na cti, ve kterých o výši škody rozhoduje porota.

Catherine Leechová z Asociace advokátů pro úrazy osob je přesvědčena, že britští advokáti při prosazování svých nároků méně riskují než jejich americké protějšky. *„Američtí advokáti věnují svým požadavkům spoustu času a úsilí částečně také proto, že až 40 % z vyrovnání putuje na konta právního týmu,“* říká Leechová. *„Straně žalobce hrozí nebezpečí, že výrobce se zaštití obrovsky silnou obhajobou, zvláště v případě, kdy se bojí, že případ spustí lavinu dalších obdobných nároků na odškodnění.“*

Přesně takový přístup zaujal vloni v prosinci americký Ford při sporu o nárok na odškodné ze strany pozůstalých po osmnáctileté Rebecce Tebettové, která se zabila v roce 1989 poté, co její escort narazil do stromu. Právní tým Rebeccy žaloval Ford pro nedbalost, když vůz nevybavil airbagem, přestože tato výbava není povinná. Porota v New Hampshiru Ford ospravedlnila, neboť firma s úspěchem argumentovala, že nehodu zavinila nepřiměřená rychlost a chyba řidičky.

Právní zástupce Simon John z firmy Cunningham John Co. v Norfolku navíc vysvětluje: *„Příliš často se stává, že oběť se obrátí na právního zástupce, který prováděl notářský převod jeho domu a který nemá žádnou zkušenost s řešením případu svého klienta. Oběti si musí najmout právníka, který je protřelý v případech úrazů osob, jinak nemají šanci.“*

Miranda Seymourová z pojišťovací společnosti Direct Line komentuje situaci v Británii slovy: *„Situace není tak vyhrocená jako ve Státech, ale značně se rozšířil typ ‚záchranné stíhací aktivity‘, kdy právníci sami telefonují lidem, kteří prodělali vážnou dopravní nehodu, a navrhují jim, jaký právní postup by mohli zvolit.“* Mnohem významnější je nedávné zavedení amerického stylu placení právních zástupců *„bez vítězství není výdělku“*, který je podle Rona Reida z Shoosmits & Harrison hybnou pákou spirálovitě rostoucích obnosů odškodného v Americe. *„Styl ‚bez vítězství není výdělku‘ je jedním z faktorů, díky kterému tolik roste výše amerického odškodného,“* vysvětluje. *„Ve Státech neexistuje právní pomoc, a tak advokáti musí být placeni prostřednictvím odškodného. A soudci si jsou vědomi toho, že nejméně třetina jakéhokoli vyrovnání skončí na advokátově kontě.“* ■

Z amerického advokátního humoru (autenticky odposloucháno v soudních síních)

Perly z úst amerických advokátů při výslechu svědků u soudu (publikováno v časopise Massachusettské advokátní komory).

Advokát: Pane Slattery, vy jste odjel na poměrně náročnou svatební cestu, že?

Svědék: Jel jsem do Evropy.

Advokát: Vzal jste s sebou svoji ženu?

• • •

Advokát: Jak skončilo vaše první manželství?

Svědék: Úmrtím.

Advokát: Kdo z vás dvou zemřel?

• • •

Advokát: Můžete to individuálně popsat?

Svědék: Byl středního věku a měl vousy.

Advokát: Šlo o muže nebo ženu?

• • •

Advokát: Pane doktore, kolik pitev jste provedl na mrtvých osobách?

Svědék: Všechny.

• • •

Advokát: Všechny vaše odpovědi musí být ústní, je to jasné? Kterou školu jste navštěvoval?

Svědék: Ústní.

• • •

Advokát: Pamatujete si přesně okamžik, ve kterém jste zahájil pitvu?

Svěddek: Zahájil jsem pitvu ve dvacet hodin třicet minut.

Advokát: Byl pan Dennington v tu dobu už mrtvý?

Svěddek: Pan Dennington seděl na pitevním stole a divil se tomu, že se chystám k sekci.

• • •

Advokát: Jste schopen poskytnout vzorek moči?

Svěddek: Již od dětství.

• • •

Advokát: Pane doktore, než jste zahájil pitvu, zkontroloval jste tep?

Svěddek: Ne.

Advokát: Zkontroloval jste krevní tlak?

Svěddek: Ne.

Advokát: Zkontroloval jste činnost dýchací?

Svěddek: Ne.

Advokát: Je tedy možné, že nemocný před pitvou ještě žil.

Svěddek: Ne.

Advokát: Jak si tím můžete být tak jistý?

Svěddek: Protože jsem v tu chvíli už měl jeho mozek v misce na stole.

Advokát: Nemocný v tu chvíli nicméně ještě živý být mohl, ne?

Svěddek: Pokud ano, tak v tuto chvíli působí někde jako advokát.

• • •